

**ERZURUM TİCARET VE SANAYİ ODASI MECLİS
TUTANAKLARINA GÖRE
ERZURUM'DA TİCARİ HAYAT (1950-1960)**

Gökçe ERSOY

**Tarih Anabilim Dalı
Prof. Dr. Murat KÜÇÜKÜĞURLU
Erzurum-2022
Her Hakkı Saklıdır**

T.C.
ERZURUM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

**ERZURUM TİCARET VE SANAYİ ODASI MECLİS TUTANAKLARINA GÖRE
ERZURUM'DA TİCARİ HAYAT (1950-1960)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gökçe ERSOY

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Murat KÜÇÜKUĞURLU

ERZURUM-2022

ONAY

Gökçe ERSOY tarafından hazırlanan **Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Tutanakalarına Göre Erzurum'da Ekonomik Hayat (1950-1960)** adlı bu çalışma 08.12.2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oy çokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Tarih Ana Bilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalında **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı (Danışman)	Prof. Dr. Murat KÜÇÜKUĞURLU Erzurum Teknik Üniversitesi	imza
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Erkan CEVİZLİLER Atatürk Üniversitesi	imza
Jüri Üyesi	Doç. Dr. M. Gökhan POLATOĞLU Erzurum Teknik Üniversitesi	imza

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım. 08.12.2022

Prof. Dr. Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ

Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu ve tezimin erişim sürecine ilişkin aşağıdaki beyanımı kabul ediyorum.

08.12.2022

İmza

Gökçe ERSOY

- Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.
- Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.
- Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim süresi ile ilgili bir kısıtlama bulunmamaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	III
ASBTRACT	IV
TABLolar LİSTESİ	V
KISALTMALAR LİSTESİ	VI
ÖN SÖZ	VII
GİRİŞ.....	1
TİCARET VE SANAYİ ODASI'NIN YAPISI	13
1.1. YÖNETİM VE ORGANİZASYON	13
1.1.1. İdare Heyeti Başkanları.....	14
1.1.2. İdare Heyeti Üyeleri	15
1.1.3.Meclis Başkanları.....	17
1.1.4. Meclis Üyeleri.....	19
1.1.5. Ticaret Odası Çalışanları	23
1.2. MALİ YAPI	24
1.2.1. Genel Ekonomik Durum	24
1.2.2. Bütçeler	24
TİCARET VE SANAYİ ODASI MECLİSİ'NDE GÖRÜŞÜLEN KONULAR	55
2.1. TİCARET ODASINDA DP-CHP ÇEKİŞMESİ	55
2.2. AJANLIK VE KURS AÇILMASI	55
2.3. CANLI HAYVAN İHRACATI	56
2.4. YILLIK AİDATLAR VE MAAŞ ZAMLARI	56
2.5. ÇİMENTO FABRİKASININ AÇILMASI	57
2.6. ODA İÇİN ARSA ALINMASI.....	58
2.7.TÜCCAR KULÜBÜNÜN AÇILMASI	60
2.8.TALEBE YARDIMLARI	64
2.9. ERZURUM'DA İŞ ALEMİ.....	64
SONUÇ	87
KAYNAKÇA.....	89

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ERZURUM TİCARET VE SANAYİ ODASI MECLİS TUTANAKLARINA GÖRE DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİNDE ERZURUM'DA TİCARİ HAYAT (1950-1960)

Gökçe ERSOY

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Murat KÜÇÜKUĞURLU

2022, 91 sayfa

Jüri: Prof. Dr. Murat KÜÇÜKUĞURLU

Prof. Dr. Erkan CEVİZLİLER

Doç. Dr. Mehmed Gökhan POLATOĞLU

Erzurum bulunduğu konum itibariyle bir ticaret şehri olarak bilinmektedir. Türkiye’ de ki siyasi ve ekonomik sıkıntılardan doğrudan etkilenen bir şehir olmuştur. I. Dünya Savaşı, ardından 1929 Buhranı ve II. Dünya Savaşının etkileri ile bozulan ülke ekonomisinden etkilenmiştir. Türkiye 1946 yılında Demokrat Parti’nin kurulmasıyla birlikte çok partili hayata geçmiştir. 1950 yılı itibariyle Demokrat Parti’nin iktidara geçişiyle beraber Türkiye’ de yeni bir dönem başlamıştır. Kurulan yeni iktidarın siyasi, ekonomik ve sosyal politikaları olmuştur. Erzurum’ da bu politikalardan olumlu etkilenen şehirlerden biri olmuştur. Tezimizde Demokrat Parti’nin iktidara gelmesiyle birlikte gelişen özgürlükçü serbest ekonomini politikasının Erzurum’a etkileri dönemin arşiv belgeleri ve özellikle Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Tutanakları esas alınarak ışık tutulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Erzurum, Ticaret, Ticaret ve Sanayi Odası, Ekonomi.

ASBTRACT
MASTER'S THESIS

Gökçe ERSOY

Advisor: Prof. Dr. Murat KÜÇÜKÜĞURLU

2022, 91 sayfa

Jury: Prof. Dr. Murat KÜÇÜKÜĞURLU

Prof. Dr. Erkan CEVİZLİLER

Doç. Dr. Mehmed Gökhan POLATOĞLU

Erzurum is known as a commercial city due to its location. It has been a city that has been directly affected by political and economic problem sin Turkey. It was affected by country's economy because of the first world war, 1929 Buhrani and the second world war. Turkey started a multi-party system with the esrablishment of the Democratic Party in 1946. As of 1950, with the Democratic Party's transition to power, a new era began in Turkey. The new power established new political, economic and social policies. Erzurum was one of the cities positively affected by these policies. In our thesis, It has been tried to shed light on the affects of the liberal economy that developed with the coming to power of the Democratic Party on Erzurum, based on the archieve decuments of the period and especially the perliamentary minutes of Erzurum Chamber Of Commerce and Industry.

Keywords: Erzurum, Trade, Chamber Of Commerce and Industry, Economy.

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No:</u>	<u>Tablonun Adı</u>	<u>Sayfa No:</u>
1	İdare Heyeti Başkanları	16
2	1950-1960 Yıllarında İdare Heyeti Üyeleri.....	17
3	1950-1960 Yıllarında Meclis Başkanları.....	19
4	1950-1960 Yıllarında Meclis Üyeleri.....	22
5	1950-1960 Yıllarında Diğer Yöneticiler.....	24
6	1950 Yılı Bütçesi	26
7	1951 Yılı Bütçe Kayıtları	26
8	1952 Yılı Bütçesi	27
9	1953 Yılı Bütçe Kayıtları (Gelir).....	27
10	1953 Yılı Bütçe Kayıtları (Gider).....	28
11	1954 Yılı Bütçe Kayıtları (Gelir)	29
12	1954 Yılı Bütçe Kayıtları (Gider).....	31
13	1955 Yılı Bütçe Kayıtları (Gelir).....	32
14	1955 Yılı Bütçe Kayıtları (Gider).....	34
15	1956 Yılı Bütçe Kayıtları (Gider).....	36
16	1956 Yılı Bütçe Kayıtları (Gider)	38
17	1957 Yılı Bütçe Kayıtları (Gelir).....	40
18	1957 Yılı Bütçe Kayıtları (Gider).....	42
19	1958 Yılı Bütçe Kayıtları (Gelir).....	44
20	1958 Yılı Bütçe Kayıtları (Gider)	46
21	1959 Yılı Bütçe Kayıtları (Gelir).....	48
22	1959 Yılı Bütçe Kayıtları (Gider)	50
23	1960 Yılı Bütçe Kayıtları (Gelir).....	52
24	1960 Yılı Bütçe Kayıtları (Gider).....	53
25	Erzurum Tüccarlar Kulübü Kurucuları.....	61
26	İl Hakem Kuruluna İştirak Edecek İşveren Temsilcileri	65
27	Van Vilayet Hakem Kuruluna İştirak Edecek İşveren Temsilcileri...	64
28	1950-1960 Yıllarında Esnaf ve Tüccarlar	66

KISALTMALAR LİSTESİ

- CHP** : Cumhuriyet Halk Partisi
DP :Demokrat Parti
ERŞA :Erzurum Şehir Arşivi
vb. : Ve benzeri

ÖN SÖZ

“Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Tutanaklarına Göre Demokrat Parti Döneminde Erzurum’da Ticari Hayat (1950-1960) ” başlıklı bu tez çalışmasında DP’nin iktidara gelmesiyle beraber değişen ve gelişen Türkiye ekonomisi ve Erzurum’un değişen bu ekonomiden etkilenme süreci ilgili tarih aralığında ele alınmıştır. Yine bu çalışmada, Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası’nın yönetim organizasyonu, mali yapısı ve bu odaya kayıtlı 1950-1960 dönemindeki esnaflar aktarılmıştır.

Tez çalışması hazırlanırken Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Tutanakları temel kaynak olarak ele alınmıştır. Bunun yanı sıra konuyla doğrudan alakalı diğer kaynaklar, araştırma eserleri ve makaleler değerlendirilmiştir.

Tez; Giriş ve üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Demokrat Parti Dönemi’ndeki genel ekonomik durum, Demokrat Parti’nin ekonomi politikaları ve Erzurum’a yansımaları anlatılmıştır. Ayrıca Erzurum’un I. Dünya Savaşı’ndan 1950’ye ekonomik durumu değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra kuruluşundan 1950’ye kadar geçen süreçte Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası’nın kısa tarihi ele alınmıştır. Birinci Bölüm’de “Ticaret ve Sanayi Odasının Yapısı” başlığı altında, Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası’nın yöneticileri ve mali yapısı anlatılmıştır. İkinci Bölüm’de “Ticaret ve Sanayi Odasında Görüşülen Konular” başlığı altında 1950-1960 yıllarında meclis tarafından görüşülen önemli konular ve Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası kayıtlarına göre Erzurum’da ki esnaflar tablo olarak aktarılmıştır. Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası açılan fabrikalardan özellikle çimento fabrikası üzerinde durduğu için tezde sadece bu fabrikaya yer verilmiştir.

Tezin hazırlanması sürecinde desteklerini esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Murat KÜÇÜKUĞURLU başta olmak üzere değerli jüri üyeleri Prof. Dr. Erkan CEVİZLİLER ile Doç. Dr. Mehmed Gökhan POLATOĞLU hocalarıma, kıymetli aileme ve arkadaşım Betül SÖĞÜTLÜ’ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

GÖKÇE ERSOY

Erzurum-2022

GİRİŞ

1. DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİNDE TÜRKİYE EKONOMİSİ

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, II. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan ulusal ve uluslararası değişimlerin bir sonucu olarak, Amerika Birleşik Devletleri'nin öncülüğünü yaptığı liberal batı sistemiyle bütünleşmek amacıyla çok partili demokratik hayata geçiş yapmıştır.¹ Bu süreçte ön plana çıkan parti, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) içinden doğan Demokrat Parti (DP) olmuştur. 1923'ten beri iktidarda bulunan CHP bünyesinde bir süreden beri muhalif grup olarak hareket eden önemli siyasetçiler, DP'nin yeni bir güç olarak ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. 1945 bütçe görüşmeleri sırasında Adnan Menderes, Feridun Fikri Düşünsel, Hikmet Bayur ve Emin Sazak bütçe kanunu sert bir dille eleştirmiştir.² Mecliste görüşülen Toprak Kanunu Tasarısı eleştirilen bir diğer konu olmuştur. Çiftçiyi Topraklandırma Kanununu da sert bir dille eleştiren Celal Bayar, Fuat Köprülü, Refik Koraltan, Adnan Menderes, DP'nin kurulmasına temel oluşturacak olan önergeyi sunmuşlardır.³ Bu önergenin amacı ülkede liberalleşmeye gidilmesini ve demokrasiye uyumu sağlamaktır. Bu önergenin reddedilmesi sonucunda CHP'den ayrılan Refik Koraltan, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Celal Bayar tarafından 7 Ocak 1946'da DP kurulmuştur. Kurulan yeni partinin Genel Başkanı Celal Bayar olmuştur.⁴

1946 başlarında çok partili hayatın ilk seçimi gerçekleşmiştir. Seçim açık oy, gizli tasnif usulüyle yapılmış ve meclisteki 465 sandalyenin yalnızca 66 sandalyesi DP'nin olmuştur. 1946 seçimleri sonrasında seçim sistemine karşı yapılan eleştirilerin devam etmesi seçim kanununun değiştirilmesine sebep olmuştur. Bu bağlamda 7 Şubat 1950'de seçim kanunu tasarısı görüşülmüştür. Kabul edilen yeni seçim kanununa göre gizli oy, açık sayım, çoğunluk sistemi esas alınarak iktidar partisine tanınan haklar muhalefet partisine de tanınmıştır.⁵

¹ Meral Balcı, Yeşim Karadeniz, "Çiftçiyi Topraklandırma Kanununun Siyasetteki Muhalif Oluşuma Etkisi ve Demokrat Parti'nin Kuruluşu" **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2018 s. 275.

² Cem Eroğlu, **Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi**, İstanbul, Yordam Kitap, 2014, s. 11.

³ Mustafa Albayrak, **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946- 1960)**, Phoenix Yayınevi, Ankara 2004, s. 43.

⁴ Eroğlu, **Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi**, s. 25.

⁵ Yeşim Karadeniz, "Çok Partili Hayatın Dönüm Noktası: 1950 Seçimleri", **Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (12) 2018 s. 642.

14 Mayıs 1950’ de gerçekleşen seçimlere katılım % 89,3 olmuştur. Seçim sonunda DP 4.241.393 oyla 408 milletvekili elde etmiş ve seçimi kazanmıştır. Seçimden sonra Cumhurbaşkanlığına Celal Bayar, Başbakanlığa Adnan Menderes, Meclis Başkanlığına ise Refik Koraltan getirilmiştir.⁶ Böylece Türk Siyaset tarihinde yeni bir döneme girilmiştir.

DP döneminde Türkiye’de özel yabancı sermaye teşvik edilmiş ve devletçilik geri planda kalmıştır. DP dönemi ekonomi politikası karma ekonomi olmuştur. Parti ilk dört yıl özel teşebbüsü teşvik etmiştir.⁷ Sonraki yıllarda Adnan Menderes Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde yaptığı konuşmada partisinin gerçekleştireceği ekonomik politikaları şöyle anlatmıştır:

“Nüfusumuzun %80’inin iştiğal mevzuunu ve geçim vasıtasını, milli ekonomimizin temelini, sanayi ve ticaretimizin ana kaynağını teşkil eden ziraatımızın büyük bir dikkat ve ehemmiyetle ve ön planda ele alınacaktır.

Memleketin iktisadi cihazlandırılması süratlendirilecek, bütün mali ve iktisadi imkânlarımız, azami nispetle iktisadi kalkınmanın emrine tahsis olunacaktır.

Hususi teşebbüsün çalışması ve gelişmesi için lüzumlu hukuki ve fiili emniyet havasının yerleşmesini temine matuf tedbirler alınacaktır.

Yabancı teşebbüs, sermaye ve tekniğinden geniş ölçüde faydalanmanın şartları tahakkuk ettirilecek ve icapları yerine getirilecektir.

Devlet bütçelerin cari hizmetler ve sarfiyatında azami tasarrufla hareket edilecek, memleketin iktisadi takatiyle mütenasip denk ve muvazeneli bütçeler getirilecek, buna mukabil iktisadi kalkınmaya ve bir kül halinde vatandaşların istihsal gayretleri ve faaliyetlerini desteklemeye matuf sermaye ve yatırımlarına mümkün olan en geniş hissenin ayrılması temin edilecektir.

Köy yılları ve köprülerin inşaatı büyük nispetle ikmal edilmiş, yıl şebekemiz pek ziyade genişletilmiş, bugün inşalarına başladığımız baraj ve elektrik santralleri ve modern tesislerden çoğu işletmeye açılmış, yeni barajlar ve santraller inşaatına da girişilmiş bulunulacaktır. Köy elektifikasyonu davasına da başlanmış ve hatta ilerletmiş olacağız,

⁶ Eroğul, **Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi**, s. 45.

⁷ Kemal Karpat, **Türk Demokrasi Tarihi**, Timaş Yayınları, 2017, İstanbul 2010, s. 345.

radyo istasyonlarımızı, limanlar, hava meydanları, silolar, depolama ve yükleme tesislerimizin inşaatını da ikmal etmiş bulunacağız.”⁸

Türkiye'nin II. Dünya Savaşı'na fiilen girmemiş olmasına rağmen uzun süren savaş koşullarından olumsuz etkilenmesi, üretici kesimin önemli bir kısmının askere alınması ve bunun sonucunda ortaya çıkan kıtlıklar, üretim eksikliği ve ekonomik kriz, ciddi sorunları beraberinde getirmiştir. Birçok gıda ürünü karaborsaya konulmuş, özellikle buğday üretimindeki sıkıntı nedeniyle ekmek karnesi uygulaması getirilmiştir. DP iktidara geldiğinde köylüye imkânlar sağlamaya çalışmıştır. Adnan Menderes seçimi kazandıktan sonraki bir konuşmasında bu hususta şu ifadeleri kullanmıştır:

“Türkiye'nin %80'i köylerde yaşıyor. Köylerde üretim toprağa bağlıdır. Toprak iyi tohum ister, gübre ister, makine ister, sulama ister. Köylümüz bunları bir başına yapamaz. Devlet olarak ona elimizi uzatmamız gerekir. Ziraat Bankası yoluyla kooperatifler yoluyla ucuz faizli krediler sağlayacağız. Köylümüz bunları kullanarak makine alacak. Tohumumuzu ithal edeceğiz, onu ekecek, ucuz gübre sağlayacağız, onu kullanacak. Bu da yetmez. Mahsulünü değer fiyatıyla satmasını temin edeceğiz. Toprağa dayanan istihsal denilince buna karayolları politikası, büyük sulama tesisleri, limanlar girer. Bütün bunları yapmak için paraya ihtiyaç vardır. Maliye vekili arkadaşımız kesenin ağzını açmanın çarelerini arayacaktır.”⁹

DP iktidara geldiğinde Marshall yardımlarının etkisiyle traktörlerin sayısında ciddi manada bir artış görülmüştür. Bu durum da kullanılan toprağın genişlemesine ve üretim artışına sebep olmuştur. Üretim birkaç yıl içinde iki katına kadar çıkmıştır.¹⁰ Tarımsal alanda makine kullanımının artması, tarımda kullanılan ilaçların ithal edilmesi, toprağı işleyen kesime imkânlar ve kolaylıklar sağlanması, işsiz kesimi bu alanda istihdam etmesi, zirai ürünlerin daha iyi şartlarda saklanması ve Ziraat Bankası aracılığıyla çiftçiye düşük faizle kredi verilmesi Türkiye'de tarımın ilerlemesine sebebiyet vermiştir.¹¹

Bu dönemde sanayinin gelişmesi oldukça hızlı olmuştur. Sanayi alanında ilerleme şeker, çimento ve dokuma alanında yoğunlaşarak başlamıştır. Demir ve bakır üretimi arttırılmıştır.

⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, D:10, c1, 24.5.1954, s.26.

⁹ Celal Bayar, **Başvekilim Adnan Menderes**, Der: İsmail Bozdağ, Baha Matbaası, 1969, s.137.

¹⁰ Hüseyin Şahin, **Türkiye Ekonomisi**, Ezgi Kitapevi, 10. Baskı, Bursa, 2009, s.116.

¹¹ Eroğul, **Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi**, s. 142.

Çimento fabrikalarını kurmak amacıyla Türkiye Çimento Sanayii T.A.Ş kurulmuştur ve bu doğrultuda 10 çimento fabrikası kurulmuştur.¹²

DP'nin sanayi alanındaki bir diğer faaliyeti şeker fabrikalarıdır. 13 Eylül 1953'te Konya Şeker Fabrikasının temelleri atılmıştır. Aynı zamanda Amasya Şeker Fabrikası 12 Ağustos 1952 tarihinde işletmeye açılmış ve 22 Eylül 1954'te Erzurum Şeker Fabrikası'nın temelleri atılmıştır. Bu döneme ait toplam 13 şeker fabrikası kurulmuştur. Yine bu dönemde demir-çelik fabrikaları kurulmuştur. 1950 yılında demir ürünleri imal eden bir iş yeri mevcutken 1960 yılına gelindiğinde bu sayı 44'e çıkmıştır. Karabük Demir Çelik İşletmeleri 1939 yılında açılmıştır. Bir diğer önemli demir fabrikası Ereğli'de 1965 yılında açılmıştır. Ayrıca kimya sanayi, ilaç sanayi, makine, imalat sanayi, tekstil sanayii alanlarında gelişmeler olmuştur.¹³

Dış borç kalkınmada gereksinim olarak görülmüştür. CHP devrinde de dış borç ve yardım konusuna anlaşmalar vardır. 1953 yılına kadar Marshall Yardımından faydalanan Türkiye'nin 1953 yılı sonrasında dış borca olan ihtiyacı artmıştır. Bunda Kore Savaşının getirdiği ekonomik yükün etkisi büyük olmuştur. Türkiye 1949-1953 yıllarında Amerika'dan toplam 225.100.000 Dolar yardım alınmıştır. Aynı dönemde 305.700.000 Dolar askeri yardım alınmıştır.¹⁴

DP, devletin sadece yerli girişimlerle kalkınamayacağını biliyordu. Yabancı sermayelerin ülkeye girişini kolaylaştırmak için "Yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanunu" 1954 yılında kabul etmiştir. Böylelikle özel sektörün önündeki engel kaldırılmaya çalışılmıştır. Yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanunu ile yabancı yatırımlarına hukuki bir teminatlar verilerek ülkemize yapılacak ekonomik yatırımların artması sağlanmıştır. Bu doğrultuda yapılan önemli düzenlemelerden biri de ülkemizde daha fazla arama çalışması yapmak için çıkarılan "Petrol Kanunu" dur. Bu kanunla Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı kurulmuştur. Kanun 7 Mart 1954'te TBMM'de kabul edilmiştir.¹⁵

2. DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİNDE ERZURUM'DA TİCARİ HAYAT

Osmanlı Devleti'nde varlığını sürdüren esnaf teşkilatı tarihini Anadolu Selçuklularına kadar dayandırabiliriz. Anadolu Selçuklu Devleti'nde esnafın fütüvvet

¹² Şahin, **Türkiye Ekonomisi**, s. 134.

¹³ Şahin, **Türkiye Ekonomisi**, s. 119.

¹⁴ Doğan Avcioğlu, **Türkiye'nin Düzeni**, c.2, 12. Baskı, Tekin Yayınevi, İstanbul 1986, s.705.

¹⁵ Albayrak, **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti**, s. 303.

kurallarıyla teşkilatlanmışlardır. Esnaf birlikleri üretim ve ticareti ellerinde bulundurmuşlardır.¹⁶

Önceki dönemlerde ahiliğe dayanan ticaret, Osmanlı Devleti'nde devlet otoritesi ile kontrol edilmeye çalışılmıştır. Osmanlı'da kazanç temin edenlere esnaf denilmiştir. Bu esnaflar kendi seçtikleri yaşlılardan oluşan bir heyet olan, Lonca denilen yerde toplanır ve görüşürlerdi. Esnaf kâhyaları hükümetle esnaf arasında ilişkileri yürütürdü. Yiğitbaşılar ise kâhyaların yardımcılarıydı. Ahilik teşkilatı 19.yüzyıla kadar varlığını devam ettirebilmiştir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında ise esnaf teşkilatları tamamen devlet kontrolüne alınması amaçlanmıştır. Böylelikle loncalar ve esnaf yönetimi ortadan kalkmıştır. Erzurum'da ahiliğin çok eski bir geçmişe sahip olduğu bilinmektedir. Esnaf ve tüccarlar ahilik teşkilatına sıkı sıkıya bağlı kalmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında ahiliğin öneminin azalması Erzurum'da da etkisini göstermiştir.¹⁷

Birinci Dünya Savaşı'nın yıkıcı etkisiyle ülke ekonomisi sarsılmıştır. Erzurum ekonomisi de bu ortamdan olumsuz etkilenmiştir. Erzurum 1916 Şubat'ta Rus işgaline uğramıştır ve iki yıldan fazla Rus işgalinde kalmıştır. 3 Mart 1918'de imzalanan Brest-Litovsk Anlaşmasıyla Ruslar Erzurum'dan çekilmiştir. Savaş sonrasında şehrin nüfusu 8.000'e kadar inmiş ve Erzurum harabe, yangın yeri haline gelmiştir.¹⁸

Cumhuriyet'in ilan edildiği tarihlerde şehir yeniden düzenlenmeye çalışılmıştır. Bu dönemde yurtlarına dönen ve yeniden düzen kurmaya çalışan çiftçiler tarım ve hayvancılık faaliyetlerini yapabilmek için Ziraat Bankası'na müracaat etmişlerdir. Ziraat Bankası çiftçinin elindeki arazi değerinde para vermiştir. Fakat bu dönemde para değerinin çok altında görüldüğünden, çiftçinin ihtiyacı karşılanamamıştır.¹⁹ Erzurum ticareti için en önemli mesele kara ve demir yollarının yapılarak transit ticaretin canlandırılması olmuştur. Bu dönemde sanayi, şirketleşme ve bankacılık oldukça zayıftır. Cumhuriyet döneminde Erzurum'da ilk banka 1925 yılında açılan Osmanlı Bankası'dır, açılan diğer bir banka ise Ziraat Bankası'dır.²⁰

¹⁶ Küçükkuşurlu, **Erzurum Çarşı Pazar**, s.80.

¹⁷ Küçükkuşurlu, **Erzurum Çarşı Pazar**, s. 81-84.

¹⁸ Küçükkuşurlu, **Erzurum Çarşı Pazar**, 262-263.

¹⁹ Cumhuriyet Arşivi, **22.02.1939 Tarihli Erzurum İl Kongresi Dileklerinin Genel Sekreterliğe Sunduğu Rapor**, 490.01.494.1988.2.

²⁰ Küçükkuşurlu, **Erzurum Çarşı Pazar**, s.264-266.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Erzurum ekonomisini hayatta tutan tarım, hayvancılık ve transit ticaretti. İran ile Avrupa arasında yapılan transit ticaret Erzurum için bu dönemde önemli bir unsur olmuştur.²¹ Harput, Diyarbakır ve Malatya bölgelerinden tüccarlar Erzurum' a pirinç, kuru soğan, kuru fasulye, kuru kayısı, sabun gibi ürünleri getirmişlerdir. Halep, Antep ve Diyarbakır illerinden ise canlı hayvan ve yağ satın alınmıştır.²² Yine Cumhuriyet'in ilk yıllarında Erzurum'da geleneksel usullerle devam eden iş kolları sanayi devrimiyle değişime uğramıştır. Çarşı pazarda ki geleneksel ürünler yerini ucuz endüstriyel ürünlere bırakmıştır.²³

Erzurum'da iklim şartlarının zor olması ve ulaşım imkânlarının yetersiz olması ekonomiyi olumsuz etkilemiştir. Şehirde ürünler dış pazara aktarılamıyordu. Köylüler ürünlerini kendileri üretmeye çalışıyordu.²⁴

Aynı dönemlerde Erzurum ticareti yerli ailelerin elindeydi. Aynı zamanda Karadenizli, İranlı, Karslı tüccarlar da Erzurum ekonomisinde etkili olmuştur.²⁵ 1950 yılında DP' nin iktidara gelmesiyle Türk ekonomisinde önemli değişiklikler oldu. İkinci Dünya savaşının etkileri bu dönemde azalmıştır. 1950 yılı başlarında insanlar Erzurum'da yatırım yapmaya başladı. Şehirdeki ekonomik canlılık, birçok iş yerinin açılmasına sebep olmuştur. Bakkal, fırın, otel, mobilya mağazası gibi birçok iş yeri açılmıştır. Özel fabrikalar ithalat-ihracat firmaları kurulmuştur.²⁶

Erzurum ekonomisinde artan sıkıntılar 1929 ekonomik sıkıntısıyla beraber daha da artış göstermiştir. 1930 ortalarında kriz daha da derinleşmiştir. Tarihi ipek yolu üzerinde önemli bir noktada bulunan Erzurum, çağın değişmesi ve teknolojinin ilerlemesiyle beraber elde imkânların olmaması sonucunda geri kalmıştır. Önceden at ve araba ile yapılan yolculuklar artık yerini makinelere bırakmıştır. Bu sebeple kapatılan han ve kervansaraylardan elde edilen gelir kaybedilmiştir.²⁷

1950 yılında Atatürk'ün emri ile başlatılan doğu gezisi sırasında Başvekil İsmet İnönü Erzurum şehrini ziyaret etmiştir. Gezi sırasında Erzurum'un ihmal edildiği ve acil önlemler alınması gerektiği vurgulanmıştır. Bu önemler sonucunda Havuzbaşı civarında

²¹ Küçükkuşurlu, **Erzurum Çarşı Pazar**, 263-272.

²² Küçükkuşurlu, **Erzurum Çarşı Pazar**, 263-272.

²³ Küçükkuşurlu, **Erzurum Çarşı Pazar**, s.295.

²⁴ ERŞA, **Doğu Cumhuriyet'in 15. Yılında**, 43.

²⁵ Küçükkuşurlu, **Erzurum Çarşı Pazar**, s.304.

²⁶ Küçükkuşurlu, **Erzurum Çarşı Pazar**, s.381-383.

²⁷ Küçükkuşurlu, **Erzurum Çarşı Pazar**, 274-275.

Devlet Mahallesi'nin yapılması, demiryolunun Erzurum'a gelmesi Erzurum- Trabzon- İran transit yolunun inşasının başlaması, okul, hastane vb. binaların yapılması Erzurum ticaretinde canlılığa sebep olmuştur.²⁸

İkinci Dünya Savaşı Döneminde ekonomik sıkıntılar ve devletin kalkınma teşebbüsündeki aksaklıklar artmıştır. Bu dönemde Erzurum' da işsizlik artmıştır. 1950 seçimi öncesinde 3.000 kişi işsizdir. Kış dönemlerinde ise yardıma muhtaç kişi sayısı artmaktaydı. Un fabrikaları kapanma noktasına gelmiştir. Erzurum'da Milli Savunma Bakanlığına ait Silah Fabrikasında çalışan 488 işçiden 330 yerli sanatkâr işten çıkarılmıştır.²⁹

1950-1960 döneminde iktidarda olan DP memleketin doğusu ve batısı arasında fark gözetmemiş ve ülkeyi bir bütün olarak kalkındırmaya çalışmıştır. Erzurum bölgesi, batı vilayetlerine göre geri kalmış ve ilgiye muhtaçtır.³⁰

1950 yılı ortasında şehirde birçok yeni işyeri açılmıştır. Özellikle bakkal, otel, fırın gibi işyerleri açılmıştır. Aynı zamanda şirketler, fabrikalar ve ithalat ve ihracat firmaları kurulmuştur. Bu dönemde şehrli olmayan pek çok kişi iş imkânı bulmak için şehir merkezine yerleşmiştir. Otellerde, fabrikalarda ve tüccarların yanlarında çalışmaya başlamışlardır.³¹

DP dönemin şehrin ticari hayatında canlılık görülmektedir. Uluslararası Kalkınma Ajansı (AID) uzmanları tarafından hazırlanan Menges Planı raporuna göre Türkiye'de 9 kombina kurulması kararlaştırılmıştır. Bu kombinalardan birinin Erzurum'da kurulması planlanmıştır. Kombinanın amacı Ortadoğu'ya et ihracatı yapmaktır.³² Et ve Balık Kurumu 1951 yılı itibariyle hazırlıklara başlandı ve kesim yeri, deri temizleme bölümü ve soğuk hava deposu hazırlandı. Hazırlıkların ardından Et ve Balık Kurumu 11 Temmuz 1953 tarihinde faaliyete geçti.³³

Erzurum ticaretini canlandıran bir diğer faaliyet 30 Eylül 1956 tarihinde açılan Şeker Fabrikası olmuştur. Şeker fabrikası için atılan ilk adım 10 Eylül 1953'te Erzurum ve Havalisi Pancar Ekicileri İstihsal Kooperatifi kurulması olmuştur.³⁴ Şeker Fabrikasının temelleri 22

²⁸ Erzurum Şehir Arşivi (ERŞA), **Erzurumluların Büyük Başkanımız General İsmet İnönü'den Dilekleri**, 1935.

²⁹ Küçüküçürlü, **Erzurum Çarşı Pazar**, 381.

³⁰ Küçüküçürlü, **Erzurum Çarşı Pazar**, 417.

³¹ Küçüküçürlü, **Erzurum Çarşı Pazar**, 383.

³² Ulus Gazetesi, 30 Kasım 1949.

³³ M. Gökhan, Polatoğlu, **Cumhuriyet Döneminde Erzurum'da İmar ve Kalkınma Faaliyetleri(1930-1980)**, Fenomen Yayıncılık, Erzurum 2021, s. 129,131,132.

³⁴ Demokrat Erzurum, 11 Eylül 1953.

Eylül 1954'te atılmıştır. Erzurum'un Aziziye ilçesi sınırında olan Ilıca kazasında kurulmuştur. 30 Eylül 1956 tarihinde Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başvekil Adnan Menderes'in katılımıyla işletmeye açılmıştır.³⁵ Erzurum için hem ekonomik hem de eğitim anlamında çok önemli bir yere sahip olan Atatürk Üniversitesi 23 Temmuz 1957 yılında açılmıştır. DP döneminde kurulan Atatürk Üniversitesi şehrin sosyal, ekonomik, eğitim, kültür ve birçok alanda kalkınmasına sebep olmaktadır.³⁶

DP 'nin tarıma ve hayvancılığa verdiği önem doğrultusunda Erzurum'da tarım ve hayvancılık faaliyetleri başlamıştır. Çiftçiye tohum dağıtılmış, selektör makineleri kullanılmaya başlanmış, Erzurum'a yeni el tezgâhları temin edilmiştir. Halka destek sağlamak için Halk Bankası şubesi açılmak istenmiştir. Ayrıca Erzurum' da bütün ilçelerde arazi kamulaştırma uygulaması Bakanlar Kurulunca kabul edilmiştir.³⁷

Demokrat Parti Döneminde Erzurum' da kaymakamlık görevinde bulunan Vefik Kitapçıgil, uygulamaları şu şekilde ifade etmiştir:

*“DP liderlerinin ve teşkilatının CHP döneminden farklı olarak, daha fazla halka, köye ve köylüye inmeleri köşesine çekilmiş vatandaşların ortaya çıkmalarına, söz ve karar sahibi olmalarına yol açtı. Eskiden şehir, kasaba ve köylerin önde gelen varlıklı kişileri, ağaları parti başkanlıklarına getirilirken bu defa sıradan, mütevazı vatandaşlara görev verildi. Bu bir devrimdi. Büyük halk topluluğu bu değişiklikten memnun olmuştur. Yalnız parti teşkilatlarında görev alanların sıradan kişiler oluşu, başlangıçta bazı tatsız hareketlerde bulunmalarına sebep oldu. DP rozetini yakasına takan kişiler kamu ve özel kuruluşlara fütursuz girip çıkmaya ve her işe karışmaya, kanunsuz isteklerde bulunmaya başladılar. Halk partililerin ellerinde bulunan bazı avantajlı işlerin onlardan alınarak kendilerine verilmesini istediler. Aldıkları haklı ret cevapları üzerine görevliler hakkında telefonla telgrafla Ankara' ya başvurdular. Ankara'dan gördükleri aşırı ilgi cesaretlerini daha da arttırdı.”*³⁸

Adnan Menderes Erzurum'daki konuşmasında şu ifadeleri kullanmıştır:

³⁵ Milletın Sesi Gazetesı, 29 Eylül 1956.

³⁶ Polatoğlu, **Cumhuriyet Döneminde Erzurum'da İmar ve Kalkınma Faaliyetleri(1930-1980)**, s. 154.

³⁷ R. Murat Gecikli, **1946-1960 Yılları Arasında Erzurum' da Siyasi Hayat**, Ankara Atatürk Araştırma Merkezi, 2010, s. 108.

³⁸ Murat Küçükogurlu, **Türk Siyasi Tarihinde Erzurum (1923-1950)**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2012,s. 430-431.

“Şu noktayı dikkatinize arz edeyim ki, DP doğduktan ve şarkta teşkilat kurduktan sonradır ki, bir doğunun mevcudiyeti ve doğu illerimizin kalkınmasından bahsolunmaya başlanmıştır. Şunu da ilave edeyim ki, biz memlekette doğu ve batı diye bir ayrılık tanımak istemiyoruz. Partimizin teşkilatını kurmakla doğuya hürriyet getirdiği gibi şimdide iktidar olarak doğuya memleketin diğer bölgeleriyle her sahada eşitlik getirmek yolunda bulunuyoruz.. Memleketimizde doğu ve batı sadece coğrafi birer mefhum olarak kalacaktır. Elektrik işi ve mahrukat meselesi, tezekkür edilecek ve kuvvetle kaniyim ki müspet karara bağlanacaktır. Şikâyet etmekte olduğunuz hayvan nakli meselesini derhal nazarı itibara aldık. Bütün meşkülata rağmen kâfi miktarda vagon tahsis olunacaktır. Köylerde tapulama işini de süratlendirme kararındayız ve buna benzer bölgenin işleriyle uğraşmaktayız.”³⁹

Adnan Menderes’ in konuşması sonrasında Tortum Şelalesi’nde elektrik santrali kurulması amacıyla 1 milyon lira ödenek sağlanmıştır. Bu ödenek hükümet ile yapılan görüşmeler sonucu 2 milyona çıkarılmıştır.⁴⁰ 14 Nisan 1951’ de Tortum Şelalesi’ ne elektrik santrali kurulması Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilmiştir. Erzurum ve çevresinin elektrik ihtiyacı ucuz şekilde karşılanmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda Tortum Şelalesi Hidroelektrik Anonim Ortaklığı kurulmuştur.⁴¹

3. ERZURUM TİCARET VE SANAYİ ODASININ KISA TARİHİ

İstanbul Ticaret Odasının 1882 yılında açılmasının ardından başka vilayetlerde de ticaret odalarının kurulması yönünde görüşmeler yapılmıştır. Bu vilayetlerden biri de Erzurum olmuştur.⁴² İstanbul Ticaret Odası’nın ardından, Ticaret odaları Selanik, İzmir, Beyrut, Halep ve Bağdat’ta açılmıştır. Sonrasında ise Trabzon, Adana, Ankara, Edirne Bursa, Konya, Yanya ve Erzurum vilayetlerinde açılmıştır.⁴³ Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası kuruluşu 1885 yılında gerçekleşmiş ve oda üye sayısı 12’dir.⁴⁴ Erzurum’ da ticaret odasının açılmasının en önemli sebeplerinden biri Trabzon-Erzurum-Tebriz Transit yolunun

³⁹ Gecikli, **1946-1960 Yıllarında Erzurum’da Siyasi Hayat**, s. 105-106.

⁴⁰ R. Salim Burçak, **On Yılın Anıları(1950-1960)**, Kişisel Yayınlar, Ankara 1998, s.59.

⁴¹ Gecikli, **1946-1960 Yıllarında Erzurum’da Siyasi Hayat**, s.107.

⁴² Murat Küçükkuşurlu, **Sorularla Erzurum Tarihi**, Çizgi Kitapevi Yayınları, Konya 2018, s.164.

⁴³ Hakkı Nezih, **50 Yıllık Oda Hayatı**, İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası Neşriyatı, Sanayii Nefise Matbaası, İstanbul 1932, s.85-86.

⁴⁴ Murat Küçükkuşurlu, **Geçmişten Günümüze Erzurum Hanları**, Erzurum Teknik Üniversitesi Yayınevi, Erzurum 2020, s. 25.

bulunmasıdır. Bu ticaret yolunun ülke için önem arz etmesi bu bölgede ticaret odasının açılmasını sağlamıştır.⁴⁵

Erzurum Ticaret Odasının ilk başkanı Hüseyin Hüsnü Efendidir. İkinci başkanları ise Bogos Efendidir. Müşavirler Yusuf Efendi ve Mustafa Efendi, Başkâtip; Servet Efendidir. Üyeler ise; Hacı Ağa Efendi, Halid Efendi, Ağa Efendi, Yanko Efendi, Tatos Ağa, Serkis Efendi ve Bogos Efendidir.⁴⁶

Erzurum Ticaret odasının ilk hedefi Erzurum’ da ticaretin gelişmesini sağlamak ve tüccarları kayıt altına alıp teşkilatlanma yapabilmektir. Fakat tüccarlar bu konuda gevşek davranmış ve 400’e yakın tüccarın yalnızca 73’ü odaya kayıt yaptırmıştır.⁴⁷

Hüseyin Hüsnü Efendi 1887’de odanın ilk başkanlığını yapmıştır. Sonrasında Nemlizade Sabri Bey 1907’de, Mehmed Hilmi 1910 ‘da Osman Tevfik Alyanak 1910 sonrasında, Sadrettin Gözübüyük 1922-1939 yılları arasında başkanlık yapmışlardır. 1939-1941 yılları arasında ise Lütfü Alemdar, 1944-1946 yılları arasında Necip Kotan, 1946-1951 yılları arasında Münir Alpagut başkanlık yapmışlardır⁴⁸

Erzurum Ticaret Odasının ikinci kez açılışı, belgelere göre 1904 yılında gerçekleşmiştir. Yönetim kurulu toplantıları haftada bir gerçekleşmekteydi. 1097 yılında Erzurum’da Ticaret ve Ziraat Odası bulunmaktaydı. 1910 yılına gelindiğinde Ticaret ve Ziraat Odası yerine “Ticaret Odası” ismi kullanmaya başlamıştır.⁴⁹ Osmanlı Devletinde yaşanan ekonomik sıkıntılar Ticaret Odasının kapanmasına neden olmuştur. Kurtuluş Savaşı Dönemi sonrasında Erzurum Ticaret Odası yeniden açılmıştır ve dönemin ilk Ticaret Odası Başkanı ise Tevfik Alyanaktır.⁵⁰

Cumhuriyet’in ilk yıllarına gelindiğinde Erzurum Ticaret Odasının başkanlığını Gözübüyükzade Sadrettin Efendi yapmaktaydı. Reis vekilliğinde ise Salim Bey bulunmaktaydı. Halim, Tevfik ve Kobalzade Selim Bey üyeler arasında bulunmaktaydı.⁵¹

⁴⁵ Murat Küçükkuşurlu, “Osmanlı Devleti Döneminde Erzurum Ticaret Odası: Açılış ve İlk Faaliyetler”, **Erzurum Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi**, Sayı 1, Aralık 2020, s. 10.

⁴⁶ Küçükkuşurlu, **Sorularla Erzurum Tarihi**, 165.

⁴⁷ Murat Küçükkuşurlu, **Geçmişten Günümüze Erzurum Hanları**, s.25.

⁴⁸ Murat Küçükkuşurlu, **Erzurum Çarşı Pazar**, Çizgi Kitapevi, Konya 2018, s. 394.

⁴⁹ Küçükkuşurlu, “Osmanlı Devleti Döneminde Erzurum Ticaret Odası: Açılış ve İlk Faaliyetler”, s.13-14.

⁵⁰ Küçükkuşurlu, “Osmanlı Devleti Döneminde Erzurum Ticaret Odası: Açılış ve İlk Faaliyetler”, s.16.

⁵¹ Süreyya Raif, “Ticaret Odalarına Verilen İmtiyazlar Fazla Değil Midir?” **Meslek Gazetesi**, 30 Haziran 1925, s.1.

Erzurum’da ticari hayat bu dönemde ahiliğe bağılı olarak devam etmekteydi. 1920’li yıllara gelindiğinde bile bu düşünce devam etmekteydi ve ticaretin düzenlenmesi esnaf şeyhleri tarafından sağlanmaktaydı ⁵²

1920’lerin ortasına gelindiğinde Ticaret Odasının şehir ekonomisi üzerinde daha etkili olduğunu görmekteyiz. Bu dönemde 22 esnaf cemiyeti kurulmuştur. Erzurum Sanayi Mektebinde yetiştirilen demirci, terzi, kunduracı, kuyumcu, dokumacı gibi kalfalara dükkân açmaları konusunda teşvikler yapılmıştır.⁵³

Ticaret ve Sanayi Odalarına 22 Nisan 1925 tarihinde, Ticaret ve Sanayi Odaları kanunuyla kendi bölgelerinde ticaret sicili tutma görevi verilmiştir. Böylelikle şehirdeki esnaf ve tüccarlar ticaret odasına kayıt yaptıracaklardır.⁵⁴ Daha önceden belediyelerde olan esnafla ilgili yetkilerde Ticaret ve Sanayi Odasına devredilmiştir. Meclis üyesi olabilmek için üyenin Türk olması, en az bir yıl o bölgede yaşaması ve 25 yaşını doldurmuş olması aynı zamanda ticaret sicilinde en az dördüncü sınıfa kayıtlı olma şartı getirilmiştir.⁵⁵ Ticaret ve Sanayi Odasına esnafların kayıt yaptırılmasının istenmesi ile esnaf ve şehrin ekonomisi kontrol altına alınmıştır.

1926 yılına gelindiğinde odanın ismi “Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası” olarak değiştirilmiştir. Odanın başkanlığına ise Sadrettin Gözübüyük getirilmiştir. Sadrettin Gözübüyük 1930 yılı başlarında Ticaret Odası başkanlığına devam etmektedir. 1934 yıllarında odada kayıtlı tüccar sayısı 653’tür. Ayrıca bu dönemde Erzurum’ da 1852 esnaf ve sanatkâr vardır.⁵⁶

İktisat Vekili Celal Bayar 1936 yılında Erzurum’u ziyaret etmiştir. 4 Ekim 1936’ da Erzurum Ticaret Odasında toplantı gerçekleştirmiştir. Ticaret Odası Başkanı Sadrettin Bey, hayvan ticaretiyle alakalı Sovyetler Birliği ile yapılan görüşmelerden bahsetmiştir ve bu sözler Celal Bayar tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.⁵⁷

Erzurum’ da yıllık 200.000 kilo yün üretimi değerlendirmek için Erzurum’da bir iplik fabrikasının açılması teşebbüsünde bulunulmuş ve bunun sözü alınmıştır.⁵⁸

⁵² Raif, “Ticaret Odalarına Verilen İmtiyazlar Fazla Değil Midir?”, s.1.

⁵³ ERŞA, **Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası**, 1942.

⁵⁴ T.C. Resmi Gazete, 2 Mayıs 1925, 167-168.

⁵⁵ T.C. Resmi Gazete, 12 Ekim 1925, 639.

⁵⁶ ERŞA, **Erzurum’un General İsmet İnönü’ den Dilekleri**, Varlık Matbaası, Erzurum 1935, 12.

⁵⁷ Varlık Gazetesi, 8 Ekim 1936.

⁵⁸ ERŞA, **Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası**, 1943.

1940'lı yıllarda Erzurum'da bir Ticaret Kulübü ve Esnaf Kulübü açılmıştır. Erzurum Ticaret Odasına kayıtlı bütün üyeler Erzurum Ticaret Kulübüne üye olarak kabul edilmiştir.⁵⁹

Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren Erzurum Ticaret Odası başkanı olan Sadrettin Gözübüyük'ün İstanbul'a taşınmasının ardından Lütfü Alemdar geçici başkanlık yapmıştır. 1941 yılına gelindiğinde ise yapılan seçim neticesinde Necip Kotan oda başkanlığına getirilmiştir.⁶⁰

Ticaret ve Sanayi Odalarını düzenlemek için 1943 yılında "Ticaret ve Sanayi Odaları, Esnaf Odaları ve Ticaret Borsaları" kanunu çıkarılmıştır. Esnaf cemiyetleri kaldırılarak bütün esnaf ve sanatkârlar için esnaf odaları kurulmuştur. Bu kanunla beraber tüccarlar ticaret ve sanayi odaların, esnaflar ise esnaf odalarına kayıt olmuştur.⁶¹ Çıkarılan kanunla beraber Ticaret ve Sanayi Odası yeniden yapılandırılmıştır. Bu kanuna göre oda meclisleri, iki meslek grubundan iki kişinin katılımıyla gerçekleşmiştir. Oda idare heyeti, meclis üyeleri arasından seçilecek 5 ila 7 kişiden oluşacaktır. Meclis ve idare heyetinin görev süresi üç yıl olarak belirlenmiştir.⁶²

1944 yılında Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Şahin Köşklü'dür. Şahin Köşklü 1946 yılına kadar meclis başkanlığı yapmıştır. Meclis ikinci başkanı İş Bankası Müdürü Abdurrahman Örgedir. Bu dönemin meclis azaları: Ömer Bozbey, Müştak Yutlu, Ömer Baltacı, İsa Ateş, Cemil Çanaklı Mustafa Keskiner, Faruk Cebilepli, Hüseyin Kurşun, Rasim Temelli, Sıbkat Pekel, Sefer Gez, Kazım Ateş, Kemal Aluşlar, Cemal Aydınay, Hüseyin Kurşunoğlu, Sırrı Altmışdört, İbrahim Kuzulugil, Mustafa Balaman, Cevdet Ilıcalı Abdurrahman Örgedir. Ayrıca bu dönemde Toprak Mahsulleri Ofisi Müdürü İbrahim Guytunalı'nın odaya kayıtlı olduğu bilinmektedir.⁶³

1946 yılında Ticaret ve Sanayi Odası yeni başkanı İş Bankası Müdürü Avni Günay'dır. Meclis ikinci başkanı olarak Şaban Ateş seçilmiştir. Bu dönemin resmi kâtibi ise Besim Tarkandır. 1948 yılında ise gerçekleşen seçimle meclis başkanlığına İş Bankası Müdürü Lütfü Gülal getirilmiştir ve 1950 yılına gelindiğinde görevine devam etmektedir.

⁵⁹ Erzurum Gazetesi, 9 Eylül 1940.

⁶⁰ ERŞA, **Modern Türkiye' da Kalkınan Erzurum**, 1955.

⁶¹ T.C. Resmi Gazete, 1943, 5054.

⁶² T.C. Resmi Gazete, 1943, 5054.

⁶³ TOA, **Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Kararları**, 5.5.1944.

BİRİNCİ BÖLÜM

TİCARET VE SANAYİ ODASI'NIN YAPISI

1.1. YÖNETİM VE ORGANİZASYON

DP'nin iktidarı ele geçirmesine paralel olarak Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası yönetiminde bazı önemli değişiklikler göze çarpmaktadır. Cumhuriyet'in ilanından beri CHP'li tüccarların hâkim olduğu oda yönetiminde DP'li tüccarlarında etkinlik elde etmek için ciddi bir mücadele girişikleri görülmektedir. Bununla birlikte incelenen dönem boyunca oda yönetiminde hâkim olan güç CHP ve Millet Partisi' ne mensup üyelere oluşmaktadır. İdare Heyetinde DP'nin varlığı henüz söz konusu değildir.⁶⁴

DP'nin iktidara gelmesiyle Türk ekonomisinde önemli değişiklikler olmuştur. 1950'de çıkarılan 5590 sayılı " Ticaret ve Sanayi Odaları ve Borsaları Kanunu" ile Ticaret ve Sanayi Odası yeniden şekillendirilmiştir. Bu kanunla ücretleri hakkında alınan karara göre; kayıt ücretleri ve yıllık aidatlar 5.000 TL'den az ve 250.000 TL'den az olamaz. Kayıt ücretleri alındığı yıl, ayrıca yıllık aidat alınmaz. Yıllık aidatlar hakkında alınan kararlara göre; her yılın ekim ve mayıs aylarında iki taksitle ödenir. Zarar eden tacirler o yıl izin munzam aidat ödemezler. Müesseselerin şubeleri ile birlikte ödeyeceği munzam aidat, o yıl için belirlenmiş yıllık aidat tavanının beş katını geçemez. Odalar ve Borsalar her yıl tahsil edilen gelirlerin %10'unu birlik adına, Birlik Yönetim Kurulunun tayin edeceği milli bankalardan birine yatırmaya mecburdurlar ve birlik aidatları yılın haziran ve aralık aylarında eşit iki taksitle yatırılmaktaydı.⁶⁵

Bu dönemde Erzurum Ticaret Odası'nın 11 meslek grubu, 22 kişilik oda meclisi ve 7 kişilik idare heyeti mevcuttu. Oda meclisi, her bir meslek grubundan seçilen ikişer kişiden oluşuyordu. Meclisin süresi üç yıldır. Meclis, kendi üyeleri arasından bir yıl için başkan seçmekteydi. Yine meclis üyeleri arasından bir yıllığına idare heyeti seçiliyordu. Yönetim kurulu kendi aralarından birini başkanlığa getirirdi. 1960 Darbesi üzerine oda meclisi ve yönetim kurulunun feshedilmesiyle birlikte, geçici bir komite kurulacak ve oda işlerini bir müddet bu komite idare edecektir.

⁶⁴ İhsan Ünüvar, "Ticaret Odamız", Demokrat Doğu Gazetesi, 22 Mart 1952.

⁶⁵ T.C. Resmi Gazete, 27.5.1988, 3452.

Oda umumi kâtibi, odanın bütün işlerini idare heyetinin kontrolü altında yürütmekteydi ve aynı zamanda idari teşkilatında amiriydi.⁶⁶

1.1.1. İdare Heyeti Başkanları

İdare Heyeti Başkanı, Ticaret ve Sanayi Odası'nın başında bulunan kişiydi. 1950 yılında Ticaret ve Sanayi Odası İdare Heyeti Başkanlığı görevinde Münir Alpagut bulunmaktaydı.⁶⁷ Aslında bir hukukçu olan Münir Alpagut, şehrin ileri gelen ailelerinden birine mensup olan bir tacirdir. 1946 yılında başkan olan Alpagut, bu görevini Eylül 1951 tarihine kadar devam ettirmiştir.

5590 sayılı Ticaret Odası Kanunu'na intibak etmek için Eylül 1951'de yapılan seçimler sonucunda yeni başkan Hakkı Ulaş olmuştur. Yeni yönetim kurulunun diğer üyeleri ise İsmail Efendioğlu, İbrahim Kuzulugil, Şahin Elbir, Mustafa Keskiner, Dursun Tiryaki ve Akif Çınar'dı.⁶⁸ Kümbet Köylü "*Dursun Ağazâde Genç Ağa*" namıyla anılan Mustafa Efendi'nin oğlu olan Hafız Hakkı Ulaş, Milli Mücadele döneminin önemli simalarından olan Milletvekili Hüseyin Avni Ulaş'ın kardeşidir. 1889 yılında doğmuş olan Hakkı Ulaş Taşmağazalar'da hırdavat işiyle meşgul olmuştu. Mağazanın adı ise "*Gençağazâde Hafız Hakkı*" mağazasıydı. Ardından mağazasını Belediye Mağazalarına taşıdı ve burada tuhafiye ve manifatura ticaretiyle meşgul oldu. Hakkı Ulaş 1958 yılında vefat etmiştir.

Mayıs 1952 yapılan Ticaret ve Sanayi Odası seçimleriyle yeni İdare Heyeti Başkanı İbrahim Kuzulugil olmuştur. 7 Aralık 1954 tarihinde Ticaret ve Sanayi Odası reis ve reis vekilliği seçimini tekrarlamıştır. Bu seçim sonucuna göre İbrahim Kuzulugil tekrardan idare heyeti başkanı seçilmiştir.⁶⁹ İbrahim Kuzulugil Haziran 1960 tarihine kadar idare heyeti başkanlığına devam etmiştir.⁷⁰ İncelediğimiz dönem içerisinde en çok idare heyeti başkanlığı yapan kişi İbrahim Kuzulugil olmuştur.

Ali Bey'in oğlu olan İbrahim Kuzulugil 1910 Erzurum doğumluydu. Ilıca'nın Alaca Köyü nüfusuna kayıtlıydı. 1944 yılında Neşet Solakoğlu ile birlikte dönemin büyük şirketlerinden olan Solakoğlu Kolektif Şirketi'ni kurmuştu.

⁶⁶ TOA, *Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası İç Yönetmeliği*, 25.9.1975.

⁶⁷TOA, *Yönetim Kurulu Kararları*, 5.5.1944.

⁶⁸ TOA, *Meclis Kararları*, 19-25 Eylül 1951.

⁶⁹TOA, *Yönetim Kurulu Kararları*, 7.12.1954.

⁷⁰ TOA, *Yönetim Kurulu Kararları*, 9.6.1960.

İbrahim Kuzulugil, Tek Parti döneminde görev yapmış önemli isimlerden biriydi. 1948-1950 döneminde partinin il idare kurulu üyesiydi.⁷¹ 1952 yılında yapılan seçimlerde Ticaret Odası başkanı oldu. O dönemde İbrahim Kuzulugil'in başkanlığı tüccarlar tarafından uygun bulunmuştu.⁷² 1957 ve 1958 yıllarında seçim yapılmamış ve İbrahim Kuzulugil 1960 yılına kadar Erzurum Ticaret Odası idare heyeti başkanlığına devam etmiştir. İbrahim Kuzulugil 1989 yılında İstanbul'da vefat etmiştir.⁷³

Haziran 1960 yılı itibariyle İdare Heyeti Başkanlığına Behçet Alyap gelmiştir ve 1960 yılı sonu geldiğinde görevine devam etmektedir.

Tablo 1

İdare Heyeti Başkanları

Münir Alpagut
Hakkı Ulaş
İbrahim Kuzulugil
Behçet Alyap

Kaynak: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Kararları.

1.1.2. İdare Heyeti Üyeleri

1950 yılında İdare heyeti üyeleri 6 kişiden oluşmaktadır. Hakkı Ulaş, Cevdet Ilıcalı, Nazım Tekeş, Cemal Aydınay, Ömer Baltacıoğlu, Selahattin İpçi idare heyeti üyeleridir. Eylül 1951'e kadar idare heyeti görevine devam etmiştir.⁷⁴

Hakkı Ulaş'ın başkan seçildiği dönemde yani 19 Eylül 1951 tarihinde idare heyeti azalarını belirlemek için gerçekleşen seçimde en çok oyu alan 13 oyla Şahin Erbil ve İbrahim Kuzulugil olmuştur. İsmail Efendioğlu ve Dursun Tiryaki 12 oy almıştır. 11 oy alan Rıfat Hınıslı, Hakkı Ulaş, Mustafa Keskiner ve Akif Çınar arasında kura çekilerek Hakkı Ulaş, Mustafa Keskiner ve Akif Çınar asıl üyeliğe dâhil olmuşlardır. Gerçekleşen seçim sonucuna

⁷¹ BCA, 490.01.366.1540.1.

⁷² Modern Türkiye'de Kalkınan Erzurum, s.17.

⁷³ Milliyet Gazetesi, 26.12.1989

⁷⁴ TOA, **Yönetim Kurulu Kararları**, 5.1.1950.

göre 1951 yılı İdare Heyeti azaları: İsmail Efendioğlu, İbrahim Kuzulugil, Şahin Erbil, Mustafa Keskiner, Akif Çınar, Dursun Tiryaki olmuştur.⁷⁵ Seçilen yeni idare heyeti Mayıs 1952 tarihine kadar görevini sürdürmüştür.

1952 yılında gerçekleşen seçimlerde İbrahim Kuzulugil başkanlığında yeni idare heyeti üyeleri seçilmiştir. 1952 yılı idare heyeti azaları: Dursun Tiryaki, Gani Kullebi, Rıfat Hınıslioğlu, Akif Çınar, Hakkı Çalıkoğlu ve Rıza Erzene'dir.⁷⁶

25 Nisan 1953 yılında yapılan seçimde yönetim kuruluna Gani Kullebi, İbrahim Kuzulugil, Dursun Tiryaki, Hakkı Çalıkoğlu, Akif Çınar, Şahin Erbil ve Refik Köktürk seçilmişlerdir. 1953 yılında Dursun Tiryaki vefat edince yerine yedek üyelerden İsmail Efendioğlu getirilmiştir. 1954 yılına gelindiğinde Selahattin İpçi toplantılara katılmadığından müstafi kabul edilerek yerine Zekeriya Erdenoğlu çağırılmıştır.

1955 yılında yapılan seçimde İbrahim Kuzulugil, Ahmet Kısmet, Şahin Erbil, Talip Yargılı, Cevdet Ilıcalı, Gani Kullebi, ve Rasim Temelli yeni idare heyetini oluşturmuştur. 1954 yılında idare heyetine çağırılan Fakat Erdenoğlu'nun İstanbul'a taşınması sonucu Fehmi Üçyıldız yönetim kuruluna davet edilmiştir. Sonraki yıllarda aynı isimler yönetim kurulunda görev yapmaya devam etmiştir. Bununla birlikte Şahin Erbil'in vefatı üzerine 1959 yılında Tahsin Durular yönetim kuruluna davet edilmiştir.

1960 yılında Osman Polat, Enver Temelli, Zakir Şaşıoğlu, Nurettin Göncü, Abbas Çaybal, Tahsin Gezer idare heyeti kuruluna seçilmişlerdir. Haziran 1960 yılı itibariyle yeni idare heyeti seçimi gerçekleşmiştir. Bu seçime göre Tahsin Şerefsoy, Bahattin Çaloğlu, Şevket Gençal, Rasim Temelli, Ahmet Kelkitlioğlu, Tahsin Gezer, Nakip Danışmen idare heyetinde görev yapmışlardır.⁷⁷

Tablo 2

1950-1960 Yıllarında İdare Heyeti Üyeleri

1950	Hakkı Ulaş, Cevdet Ilıcalı, Nazım Tekeş, Cemal Aydınay, Ömer Baltacıoğlu, Selahaddin İpçi
-------------	---

⁷⁵ TOA, **Meclis Kararları**, 19.9.1951.

⁷⁶ TOA, **Yönetim Kurulu Kararları**, 8 Mayıs 1952.

⁷⁷ TOA, **Yönetim Kurulu Kararları**, 16.6.1960.

1951	İsmail Efendioğlu, İbrahim Kuzulugil, Şahin Erbil, Mustafa Keskiner, Akif Çınar, Dursun Tiryaki
1952	Dursun Tiryaki, Gani Kullebi, Rıfat Hımslıoğlu, Akif Çınar, Hakkı Çalıkoğlu, Rıza Erzene
1953	İbrahim Kuzulugil, Gani Kullebi, Dursun Tiryaki, İsmail Efendioğlu, Hakkı Çalıkoğlu, Akif Çınar, Şahin Erbil, Refik Köktürk
1954	İbrahim Kuzulugil, Cevdet Ilıcalı, Selahattin İpçi, Rasim Temelli, Şahin Erbil, Şefik Köktürk, Ahmet Kısmet, Zekeriya Erenoğlu
1955	Cevdet Ilıcalı, Şahin Erbil, Rasim Temelli, Şefik Köktürk, Ahmet Kısmet, Zekeriya Enderoğlu, Fehmi Üçyıldız, Gani Kullebi, Şahin Erbil
1956	Cevdet Ilıcalı, Şahin Erbil, Ahmet Kısmet, Gullebi, Fehmi Üçyıldız, Rasim Temelli
1957	Şahin Erbil, Ahmet Kısmet, Rasim Temelli, Fehmi Üçyıldız, Gani Kullebi, Cevdet Ilıcalı
1958	Şahin Erbil, Ahmet Kısmet, Rasim Temelli, Fehmi Üçyıldız, Gani Kullebi, Cevdet Ilıcalı
1959	Şahin Erbil, Ahmet Kısmet, Rasim Temelli, Fehmi Üçyıldız, Gani Kullebi, Cevdet Ilıcalı, Talip Yargılı, Tahsin Durular
1960	Osman Polat, Enver temelli, Zakir Şaşıoğlu, Nurettin Göncü, Abbas Çaybal, Tahsin Gezer, Tahsin Şerefsoy, Bahattin Çaloğlu, Şevket Gençal, Rasim Temelli, Ahmet Kelkitlioğlu, Tahsin Gezer, Nakip Danışmen

Kaynak: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Kararları.

1.1.3.Meclis Başkanları

Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclisinin 1950 yılındaki ilk başkanı İş Bankası Müdürü Lütfü Gülal'dır. Lütfü Gülal Ağustos 1950 tarihine kadar meclis başkanlığı

yapmıştır. 1950 Ağustos itibariyle yeni başkan İş Bankası Müdürü Rıdvan Kutlu olmuştur.⁷⁸ 1952 yılında yapılan seçim sonucuna göre Selahattin İpçi meclis başkanlığına getirilmiştir.⁷⁹ Selahattin İpçi 1950-1960 yıllarında görevde en fazla kalan kişi olmuş ve Aralık 1954 tarihine kadar başkanlık görevini sürdürmüştür. Aralık itibariyle yeni başkan Murat Susmuş olmuştur.⁸⁰

Ticaret ve Sanayi Odası Meclisi Mayıs 1956 tarihinde değişmiş ve yeni başkan Selahattin İregöl olmuştur.⁸¹ Kasım 1957’de Cafer Levendoğlu meclis başkanlığına getirilmiştir. Mayıs 1959 yılında Cafer Leventoğlu’nun tayini çıkınca, yeni İş Bankası Müdürü Nuri Tabanlı meclis başkanı oldu.⁸² 27 Mayıs darbesinden sonra meclis seçimleri yenilenmiş ve başkanlığa İbrahim Kuzulugil getirilmiştir.⁸³

Tablo 3
1950-1960 Yıllarında Meclis Başkanları

Lütfü Gülal
Rıdvan Kutlu
Selahattin İpçi
Murat Susmuş
Selahaddin İregöl
Cafer Levendoğlu
Nuri Tabanlı
İbrahim Kuzulugil

Kaynak: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Kararları.

⁷⁸ TOA, **Meclis Kararları**, 10.2.1950.

⁷⁹ TOA, **Meclis Kararları**, 19.9.1951.

⁸⁰ TOA, **Meclis Kararları**, 25.2.1954.

⁸¹ TOA, **Meclis Kararları**, 19.12.1955.

⁸² TOA, **Meclis Kararları**, 29.6.1959.

⁸³ TOA, **Meclis Kararları**, 30.11.1960.

1.1.4. Meclis Üyeleri

Ticaret ve Sanayi Odası Meclisi üyeleri seçimle belirlenmektedir. Üyelerin yapılan toplantılara katılma zorunluluğu vardır. Üç kere üst üste toplantılara katılmayan kişinin üyeliği meclis tarafından sonlandırılırdı.

DP'nin iktidarı devraldığı 1950 yılı itibariyle meclis üyeleri: Şaban Ateş, İbrahim Kuzulugil, Şahin Erbil, Osman Çilingiroğlu, Sıtkı Güvendiren, Rasim Temelli, İsa Ateş, Şahin Köşklü, Mustafa Gezer, Gani Kullebi, Hakkı Seçkin, Kazım Sütçü, Mustafa Balaman, Dursun Tiryaki'dir.

1951 yılına gelindiğinde oda meclisi yenilendi ve meclis üye sayısında artış görüldü. Şahin Erbil, Ömer Altın, Selahattin İpçi, Dursun Tiryaki, Bayram Gödek, Sırrı Altmışdört, Yusuf Güllapoğlu, Gani Kullebi, Rıfat Hınıslioğlu, Fahrettin Güllülü, Mustafa Keskiner, Hakkı Ulaş, Hakkı Çalıkoğlu, Mustafa Şaşılar, Akif Çınar, İbrahim Kuzulugil, Abdi Kaydır, Rasim Temelli, Şefik Köktürk, Fehmi Üçyıldız, Nusret Gedik, Ziya İskenderoğlu, Tahsin Gezer, Osman Çilingiroğlu, İsmail Efendioğlu meclis üyeliğinde yer aldı.⁸⁴

1952 yılında meclis üyeliğinde bulunan isimler 1951 yılı ile aynıdır. Osman Çilingiroğlu'nun 26 Mayıs 1952 tarihindeki istifası meclis tarafından reddedilmiştir.⁸⁵ Tahsin Gezer'in üst üste birkaç toplantıya gelmediği tespit edilmiş ve üyeliği meclis tarafından düşürülmüştür. Aynı zamanda Ziya İskenderoğlu'nun vefatı üzerine Kazım Sütçü meclis üyeliği görevine getirilmiştir.⁸⁶

Ticaret ve Sanayi Odası Meclisi 1953 yılı üyeleri: Şefik Köktürk, Sıpkat Pekel, Şahin Erbil, Mustafa Keskiner, Refik Eşiyok, Fehmi Üçyıldız, Sırrı Altmışdört, Bayram Gödek, Osman Çilingiroğlu, Kazım Sütçü, Hakkı Ulaş, Refik Köktürk, Rıfat Hınıslioğlu, İbrahim Özyuvalı, Muhsin Yüce, Abdi Kaydır, Zakir Urvasızoğlu, Dursun Tiryaki, Rasim Temellidir. Dursun Tiryaki'nin vefatı üzerine yerine İsmail Efendioğlu getirilmiş ve Rıfat Hınıslioğlu'nun üst üste birkaç toplantıya katılmadığı tespit edilerek üyeliği düşürülmüş, yerine Aziz Geçikli getirilmiştir.⁸⁷ 1953 yılında meclis üyeliğinde bulunan isimler 1954 yılına gelindiğinde görevlerine devam etmektedirler. 1954 yılı temmuz ayı toplantısında 4. Meslek komitesi görevinde bulunan Hakkı Ulaş ve 10. Meslek komitesi görevinde bulunan

⁸⁴ TOA, **Meclis Kararları**, 19.11.1951.

⁸⁵ TOA, **Meclis Kararları**, 26.5.1952.

⁸⁶ TOA, **Meclis Kararları**, 19.11.1952.

⁸⁷ TOA, **Meclis Kararları**, 30.11.1953.

Rasim Temelli'nin üst üste üç toplantıya gelmedikleri tespit edilmiştir. Hakkı Ulaş'ın yerine Ahmet Boybeyi, Rasim Temelli'nin yerine ise Ali Kömürcüoğlu getirilmiştir.⁸⁸

Ticaret ve Sanayi Odası 1955 yılı meclis üyeleri: Niyazi Güney, Bekir Baltacıoğlu, Gani Kullebi, İshak Özonur, Mustafa Gezer, Talip Yargılı, Kenan Silahtaroğlu, Refik Köktürk, Fehmi Üçyıldız, Sırrı Altmışdört, Kemal Erdem, Selahattin İpçi, Zakir Özgündoğdu, Kemal Aloçlar, Bekir Baltacıoğlu, Zakir Urvasızoğlu, Nuri Cebiç'tir. Nuri Cebiç'in üst üste üç toplantıya gelmediği tespit edilip meclis üyeliğine son verilmiştir ve yerine Abdi Kaydır getirilmiştir.⁸⁹

1956 yılı oda üyeleri Şefik Köktürk, Mustafa Gezer, Talip Yargılı, Kenan Silahtaroğlu, Refik Köktürk, Mustafa Kayserili, Sırrı Altmışdört, Kemal Erdem, Selhattin İpçi, Zakir Özgündoğdu, Kemal Aloçlar, Zakir Urvasızoğlu, Bekir Baltacıoğlu, Zakir Özgündoğdu, Abdi Kaydır'dır. Üst üste üç toplantıya katılmayan Mustafa Kayserili'nin üyeliği meclis tarafından düşürülmüş ve yerine Ali Kemal Karakullukçu getirilmiştir.⁹⁰

1957 ve 1958 yıllarında 1956 yılı üyelerinin görevlerine devam ettiği görülmektedir. 1959 yılı meclis üyeleri İshak Özonu, Kemal Erdem, Reşit Keki, Bekir Baltacıoğlu, Talip Yargılı, Mustafa Gezer, Refik Köktürk, Şefik Köktürk, Abdi Kaydır, Selahattin İpçi, Sırrı Altmışdört, Zakir Özgündoğdu, Kemal Karakullukçu, Kemal Aloçlar, Zakir Urvasızoğlu'dur.⁹¹ Meclis üyelerinden Şahin Erbil'in vefatı dolayısıyla yerine Tahsin Durular getirilmiştir. 1959 yılında meclis reis vekilliği görevini sürdüren Niyazi Güney'in üst üste üç toplantıya katılmadığı tespit edilerek yerine Sadrettin Soyupak'ın meclis üyesi olarak alınmasına karar verilmiştir.⁹²

Ticaret ve Sanayi Odası Meclisi 1960 yılındaki üyeleri: Ömer Baltacıoğlu, Burhanettin Merdal, Murat Hımslıoğlu, Nurettin Göncü, Tahsin Gezer, Osman Polat, Talip Yargılı, Halis Sütbeyaz, Zakir Şaşıoğlu, İsmail Şentürk, İbrahim Kuzulugil, Enver Temelli, Nusret Gedik, Orhan Bozhalil, Kemal Erdem, Ali Barın, Abbas Çaybal, Adnan Kesmez'dir. 1960 yılında, önceki dönemlerde görmediğimiz birçok isim meclise girmiştir. Bu tüccarlar DP saflarında yer alan tüccarlar olmuştur. Partinin son yıllarında meclisteki CHP üstünlüğü az da olsa bu dönemde ortadan kalkmıştır.

⁸⁸ TOA, **Meclis Kararları**, 19.7.1954.

⁸⁹ TOA, **Meclis Kararları**, 20.3.1955.

⁹⁰ TOA, **Meclis Kararları**, 13.2.1956.

⁹¹ TOA, **Meclis Kararları**, 28.2.1959.

⁹² TOA, **Meclis Kararları**, 31.7.1959.

Tablo 4

1950-1960 Yıllarında Meclis Üyeleri

1950:	Şaban Ateş, İbrahim Kuzulugil, Şahin Erbil, Osman Çilingiroğlu, Sıtkı Güvendiren, Rasim Temelli, İsa Ateş, Şahin Köşklü, Mustafa Gezer, Gani Kullebi, Hakkı Seçkin, Kazım Sütçü, Mustafa Balaman, Dursun Tiryaki
1951:	Şahin Erbil, Ömer Altın, Selahattin İpçi, Dursun Tiryaki, Bayram Gödek, Sırrı Altmışdört, Yusuf Güllapoğlu, Gani Kullebi, Rıfat Hınıslioğlu, Fahrettin Güllülü, Mustafa Keskiner, Hakkı Ulaş, Hakkı Çalikoğlu, Mustafa Şaşılar, Akif Çınar, İbrahim Kuzulugil, Abdi Kaydır, Rasim Temelli, Şefik Köktürk, Fehmi Üçyıldız, Nusret Gedik, Ziya İskenderoğlu, Tahsin Gezer, Osman Çilingiroğlu, İsmail Efendioğlu
1952:	Şahin Erbil, Selahattin İpçi, Dursun Tiryaki, Bayram Gödek, Sırrı Altmışdört, Gani Kullebi, Fahrettin Güllülü, Mustafa Keskiner, Hakkı Çalikoğlu, Mustafa Şaşılar, Akif Çınar, İbrahim Kuzulugil, Abdi Kaydır, Şefik Köktürk, Fehmi Üçyıldız, Nusret Gedik, Osman Çilingiroğlu, İsmail Efendioğlu, Kazım Sütçü, Sıbkat Özpekel, Refik Eşiyok, Zakir Urvasızoğlu, Ahmet Boybeyi, Aziz Geçikli, Ali Kömürcüoğlu, İbrahim Özyuvalı
1953:	Şahin Erbil, Selahattin İpçi, Dursun Tiryaki, Bayram Gödek, Sırrı Altmışdört, Gani Kullebi, Fahrettin Güllülü, Mustafa Keskiner, Hakkı Çalikoğlu, Mustafa Şaşılar, Akif Çınar, İbrahim Kuzulugil, Abdi Kaydır, Şefik Köktürk, Fehmi Üçyıldız, Nusret Gedik, Osman Çilingiroğlu, İsmail Efendioğlu, Kazım Sütçü, Sıbkat Özpekel, Refik Eşiyok, Zakir Urvasızoğlu, Ahmet Boybeyi, Aziz Geçikli, Ali Kömürcüoğlu, İbrahim Özyuvalı
1954:	Şefik Köktürk, Sıbkat Pekel, Şahin Erbil, Mustafa Keskiner, Refik Eşiyok, Fehmi Üçyıldız, Sırrı Altmışdört, Bayram Gödek, Osman Çilingiroğlu, Kazım Sütçü, Hakkı Ulaş, Refik Köktürk, Rıfat Hınıslioğlu, İbrahim Özyuvalı, Muhsin Yüce, Abdi Kaydır, Zakir

	Urvasızoğlu, Dursun Tiryaki, Rasim Temelli, İsmail Efendioğlu, Aziz Geçikli, Ahmet Boybeyi, Ali Kömürcüoğlu
1955:	Niyazi Güney, Bekir Baltacıoğlu, Gani Kullebi, İshak Özonur, Mustafa Gezer, Talip Yargılı, Kenan Silahtaroğlu, Refik Köktürk, Fehmi Üçyıldız, Sırrı Altmışdört, Kemal Erdem, Selhattin İpçi, Zakir Özgünoğdu, Kemal Aloçlar, Bekir Baltacıoğlu, Zakir Urvasızoğlu, Nuri Cebiç, Abdi Kaydır
1956:	Şefik Köktürk, Mustafa Gezer, Talip Yargılı, Kenan Silahtaroğlu, Refik Köktürk, Mustafa Kayserili, Sırrı Altmışdört, Kemal Erdem, Selhattin İpçi, Zakir Özgünoğdu, Kemal Aloçlar, Zakir Urvasızoğlu, Bekir Baltacıoğlu, Zakir Özgünoğdu, Abdi Kaydır, Ali Kemal Karakullukçu
1957:	Şefik Köktürk, Mustafa Gezer, Talip Yargılı, Kenan Silahtaroğlu, Refik Köktürk, Mustafa Kayserili, Sırrı Altmışdört, Kemal Erdem, Selhattin İpçi, Zakir Özgünoğdu, Kemal Aloçlar, Zakir Urvasızoğlu, Bekir Baltacıoğlu, Zakir Özgünoğdu, Abdi Kaydır, Ali Kemal Karakullukçu
1958:	Şefik Köktürk, Mustafa Gezer, Talip Yargılı, Kenan Silahtaroğlu, Refik Köktürk, Mustafa Kayserili, Sırrı Altmışdört, Kemal Erdem, Selhattin İpçi, Zakir Özgünoğdu, Kemal Aloçlar, Zakir Urvasızoğlu, Bekir Baltacıoğlu, Zakir Özgünoğdu, Abdi Kaydır, Ali Kemal Karakullukçu
1959:	İshak Özonur, Kemal Erdem, Reşit Keki, Bekir Baltacıoğlu, Talip Yargılı, Mustafa Gezer, Refik Köktürk, Şefik Köktürk, Abdi Kaydır, Selhattin İpçi, Sırrı Altmışdört, Zakir Özgünoğdu, Kemal Karakullukçu, Kemal Aloçlar, Zakir Urvasızoğlu, Tahsin Durular, Sadrettin Soyupak
1960:	Ömer Baltacıoğlu, Burhanettin Merald, Murat Hınıslioğlu, Nurettin Göncü, Tahsin Gezer, Osman Polat, Talip Yargılı, Halis Sütbeyaz, Zakir Şaşıoğlu, İsmail Şentürk, İbrahim Kuzulugil, Enver Temelli, Nusret Gedik, Orhan Bozhalil, Kemal Erdem, Ali Barın, Abbas Çaybal, Adnan Kesmez

Kaynak: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Kararları.

1.1.5. Ticaret Odası Çalışanları

Erzurum Ticaret ve Sanayi Odasında 1940 yılı sonuna kadar umumi kâtip, muhasebe memuru, tahsildar ve odacı çalışmaktaydı. 1950 yılına gelindiğinde işlerin ve gelirlerin artması sebebiyle memur kadrosu genişletildi.

Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Umumi Kâtibi 1950 yılı başlarında Necmettin Pirimoğlu'dur. 1956 yılına kadar bu göreve devam etmiştir. 1956 yılında yeni Umumi Kâtip Avni Pulurlu olmuş ve 1960 sonuna kadar göreve devam etmiştir.

İdare Heyeti yönetiminde bir başkan ve bir başkan vekili bulunmaktadır. 1950 yılında Başkan Vekili Hakkı Ulaş'tır. 1954 yılına Hakkı Çalikoğlu, 1957 yılında Cevdet Ilıcalı başkan vekilliği görevini yapmaktadırlar. 1960 yılına başkan vekili birçok kez değişmiştir. Bu isimler: Osman Polat, Enver Temelli, Adnan Silahtaroglu ve Şevket Gençal'dır.

1950 yılında Ticaret Odasının ilk başkan vekili Şaban Ateş'tir.⁹³ 1952 yılına kadar Şaban Ateş meclis başkan vekilliğine devam etmiştir. 1952 yılı itibariyle Şefik Köktürk yeni başkan vekili olmuştur.⁹⁴ 1955 yılına gelindiğinde bu görevi Niyazi Güney devralmıştır.⁹⁵ 1958 yılında yeni başkan vekili Selahattin İpçi'dir.⁹⁶ Selahattin İpçi Ağustos 1960 yılına kadar meclis başkan vekilliğine devam etmiştir. 1960 yılında başkan vekilliği yapan son isim ise Sırrı Altmışdört olmuştur.⁹⁷

Tablo 5

1950-1960 Yıllarında Diğer Yöneticiler

Umumi Kâtipler:	Necmeddin Pirimoğlu Avni Pulurlu
İdare Heyeti Başkan Vekilleri:	Hakkı Ulaş, Hakkı Çalikoğlu, Cevdet Ilıcalı, Osman Polat, Enver Temelli, Adnan Silahtaroglu ve Şevket Gençal
Meclis Başkan Vekilleri:	Şaban Ateş, Şefik Köktürk, Niyazi Güney, Selahattin İpçi, Sırrı Altmışdört

⁹³ TOA, **Meclis Kararları**, 29.05.1950

⁹⁴ TOA, **Meclis Kararları**, 18.9.1952.

⁹⁵ TOA, **Meclis Kararları**, 21.2.1955.

⁹⁶ TOA, **Meclis Kararları**, 16.1.1959.

⁹⁷ TOA, **Meclis Kararları**, 30.11.1960.

Kaynak: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Kararları.

1.2. MALİ YAPI

1.2.1. Genel Ekonomik Durum

Erzurum Ticaret ve Sanayi Odasının ekonomik durumu 1950-1960 yılları arasında DP'nin iktidara gelmesiyle olumlu olarak etkilenmiştir. Yapılan devlet girişimleri, insanların Erzurum'da ki ekonomik girişimleri şehrin ekonomisini kalkındırmıştır. Açılan fabrikalar, işletmeler, şirketler şehrin ekonomisini canlandırmıştır. Bu olumlu etki Ticaret ve Sanayi Odasına yansımıştır.

Ticaret ve Sanayi Odasına kaydolun tüccarlar ekonomik kazançlarına göre kayıt edilmiştir. Kayıt ücretleri derecelere göre yıl yıl belirlenerek tahsil edilmiştir. Bu kayıt ücretleri Ticaret ve Sanayi Odasının geliri için belirli bir kaynak oluşturmuştur. Aynı zamanda odaya kayıtlı kurumlardan ve esnaflardan belli oranlarda aidat alınmıştır.

1951 yılında kayıt ücretlerinden sağlanan gelir 10.707 lirayken, 1953 yılında ise bu gelir 19.005 liraya çıkmıştır. Derecelere göre sağlanan gelirler; 1954 yılında fevkalade derece için 10.224.00, birinci derece için 4875.00, ikinci derece için 7475,00, üçüncü derece için 6435.00 ve dördüncü derece için 3900.00 olurken, 1960 yılında fevkalade sınıftan sağlanan gelir 35.000 lira, birinci dereceden sınıftan 10,000, ikinci derece sınıftan 20.000, üçüncü derece sınıftan 25.000, dördüncü derece sınıftan 25.000 gelir sağlanmıştır. 1954 yılında kayıt ücretleri ve yıllık aidattan sağlanan gelir 32.909 iken 1960 yılında bu gelir 90.000 'e çıkmıştır. Bu gelir kayıtları gösteriyor ki 1960 yılına gelindiğinde Ticaret ve Sanayi Odasına kayıt yaptıran esnafların sayısı artmış ve ekonomi canlanmıştır.

Ticaret ve Sanayi Odasının sağladığı diğer gelir kaynakları ise; vesika harçları, yayın gelirleri, cezalar yağış ve yardımlardır.

1.2.2. Bütçeler

DP döneminin başlarında, yani 1950 yılında Ticaret Odası'nın bütçesi yalnızca 25 bin liradır. İyileşen ekonomik şartlarla beraber odanın gelirleri artmaya başlamıştır. 1950 yılında 2 bin lira iken, 1953 yılında 40 bin liraya ulaşmıştır. 1954 yılından itibaren Ticaret Odası'na kaydolun tüccar sayısı ciddi şekilde artış göstermiştir. 1954 yılında 69 bin lira olan oda geliri, 1958 yılında 180 bin lira ve 1960 yılında ise 235 bin liraya kadar yükselmiştir.

1953 yılında 15.551 lira olan memur ve müstahdem ücretleri 1954 yılında 16 lira, 1956 yılında 17.400 lira, 1958 yılında 24 lira ve 1960 yılına gelindiğinde 31 liraya kadar çıkmıştır.

Ticaret ve Sanayi Odasına kaydolan esnaflar ekonomik gelirlerine göre sınıflara kaydolurlardı. 1954 yılında fevkalade dereceye kayıtlı bir esnaftan 10.224 lira kayıt ücreti alınırken birinci dereceden 4.875 lira, ikinci dereceden 7.475 lira, üçüncü dereceden 6.435 lira ve dördüncü dereceden 3900 lira kaydiye ücreti alınmaktaydı. 1960 yılında ise fevkalade sınıfa kayıtlı bulunan esnaftan 35 lira, birinci derecede esnaftan 10 lira, ikinci derece esnaftan 20 lira, üçüncü derece esnaftan 25 lira ve dördüncü derece esnaftan 25 lira kayıt ücreti alınmaktaydı. Alınan bu kayıt ücretleri odanın geliri için önem teşkil etmekteydi.

Ticaret odasına gelir sağlayan bir diğer unsur aidatlardı. 1951 yılında aidatlardan sağlanan gelir 4 lira iken, 1960 yılında aidatlardan yani ticari kazançlardan ve kurum vergisinden sağlayan gelir 45.500 liradır.

1950-1960 yıllarında Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclisinin yıllara göre bütçe kayıtları aşağıda tablo olarak gösterilmiştir:

Tablo 6
1950 Yılı Bütçesi⁹⁸

Gelir	25.000
Gider	25.000

Kaynak: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Kararları.

Tablo 7
1951 Yılı Bütçe Kayıtları

Gelir	Gelir		Gider
Kayıt ücretlerinden tastık edilecek	10707	Memur müstahdem ücretleri	9250
Verilecek vesikalardan alınacak	-	İdare masrafları	2325
Ücretler	550	Büro Masrafları	1065
Alınacak cezalar	160	Müteferrik masraf	655
Munzam aidat	4.000	Yardımlar	700

⁹⁸ 1950 yılı tablosu meclis tutanağında olmadığı için verilememiştir.

Müteferrik varidat	700	Neşriyat ve Amortisman	500
Tahsil edilecek alacaklar	1883	Nizami ve Adi ihtiyat	3495
	Yekûn: 18.000		Yekûn: 18.000

Kaynak: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Kararları.

1950 yılında toplam gelir ve gider bütçesi 25.000 lira iken 1951 yılında bu bütçe 18.000 olmuştur.

Tablo 8

1952 Yılı Bütçesi⁹⁹

Gelir	26.000
Gider	26.000

Kaynak: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Kararları.

1951 yılında 18.000 liraya düşen gelir 1952 yılında 26.000 liraya çıkmıştır.

Tablo 9

1953 Yılı Bütçe Kayıtları (Gelir)

Fasıl	Madde		Fasıl Yekûnu Lira
1	1-5	Gelirin Nev'i Kayıt Ücretleri	19.005
2	1-3	Munzam Aidat	11.715
3	1-6	Vesika Harçları	1.200
4	1	Yapılacak Hizmetler karşılığı alınacaklar	100
5	1-2	Misil zamları ve para cezaları	1.500
6	1-3	Yayın gelirleri	1.200

⁹⁹ 1952 yılı tablosu meclis tutanağında olmadığı için verilememiştir.

7	1-6	Türlü Gelirler	1.460
8	1-6	Tahsil edilecek alacaklar	3.720
9	1	Bağış ve yardımlar	100
			Yekûn: 40.000

Kaynak: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Kararları

Tablo 10

1953 Yılı Bütçe Kayıtları (Gider)

Fasıl	Madde		Lira
1	1-10	Memur ve müstahdem ücretleri	15.551
2	1-2	Huzur Hakları	3.600
3	1-20	İdare Masrafları	4.450
4	1-2	Sergi, Fuar ve Kongreler	100
5	2-4	Sabit Kıymetlere Yatırımlar	950
6	1-3	Yayın Masrafları	650
7	1-3	Yardımlar	3.500
8	1	Fon	4.000
9	1	İhtiyaç Akçesi	7.209
			Yekûn: 40.000

Kaynak: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Kararları.

1953 yılı bütçe kayıtlarında görüldüğü üzere en büyük gelir kayıt ücretlerinden sağlanmıştır. Kayıt ücreti sonrasında en çok gelir sağlayan munzam aidatlardan sağlanan gelirdir. 1953 yılı gider bütçesi tablosuna bakıldığında en çok bütçe oda memur ve müstahdemlerine ayrılmıştır.

Tablo 11

1954 Yılı Bütçe Kayıtları (Gelir)

Fas	Madde	Gelirin Nev'i	Müfredat Lira kr.	Yekûn
1		Kayıt ücret ve yıllık aidat		
	1	Fevkalade derece	10224.00	
	2	Birinci derece	4875.00	
	3	İkinci derece	7475.00	
	4	Üçüncü derece	6435.00	
	5	Dördüncü derece	3900.00	
	6	Ajanslar	500.00	33.409.00
2		Munzam Aidat		
	1	Ticari kazançlardan	9715.00	
	2	Kurum vergisinden	500.00	
	3	Esnaf vergisinden	9785.00	20.000.00
3		Vesika Harçları		
	1	Her nevi şehadetnameler	100.00	
	2	Fatura Tasdikleri	200.00	
	3	Kayıt, tescil ve diğer suret	1000.00	
	4	Muvakale ve taahhütnameler	100.00	
	5	İmza Tasdikleri	1000.00	
	6	Kefalet Harçları	100.00	2.500.00
4		Hizmet Karşılığı ücretler		
	1	5590 sayılı karara göre ücret	100.00	100.00
5		Misil Zam ve Para Cezası		
	1	Kaydiye ve yıllık aidat	800.00	
	2	Cezalar	200.00	1.000.00
6		Yayın Gelirleri		
	1	Sicilli Ticaret Gazetesi	2500.00	
	2	İlanlar	2500.00	5.00.00
7		Türlü Gelirler		
	1	Banka Faizleri	1200.00	

	2	Sair gelirler	100.00	
	3	Analiz Ücreti	20.00	
	4	Teberrü ve yardımlar	100.00	
	5	Tah. Kuponlarından alınan	20.00	
	6	Gayrimenkul kiralari	20.00	1.460.00
8		Tahsil Edilecek Alacaklar		
	1	Kayıt ve aidat	2370.00	
	2	Munzam aidat	1200.00	
	3	Cezalardan	1261.00	
	4	Sair varidattan	100.00	
	5	Muvakkat borçları	500.00	5.431.00
9		Bağış ve Yardımlar		
	1	Bağış ve Yardımlar	100.00	100.00
			Yekûn:	69.000.00

Kaynak: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Kararları.

Ticaret odasının 1953 ve 1954 yıllarında en çok gelir sağladığı kaynak, kayıt ücretleri olmuştur. 1953 yılı bütçe kayıtlarında görüldüğü üzere kayıt ücretlerinden sağlanan gelir 19.005 lira iken 1954 yılına gelindiğinde bu gelir 33.409.00 lira olmuştur. Bu durum 1954 yılında odaya kayıt olan tüccar sayısının arttığını göstermektedir. Ayrıca 1954 yılında gelir sağlayan kaynak sayısında ciddi bir artış görülmektedir. 1953 yılı geliri 40.000 lira iken 1954 yılında gelir 69.000.00 lira olmuştur.

Tablo 12

1954 Yılı Bütçe Kayıtları (Gider)

Fas	Madde	Gelirin Nev'i	Müfredat	
1		Memur ve Müstahdem Ücretleri	3.200.00	
	1	Daimi memur ücretleri	1.600.00	
	2	Hizmetli ücretleri	1.800.00	
	3	Müteferrik hizmet ve yevmiyeler	900.00	
	4	Sigorta primi	900.00	
	5	Çocuk zammı	2.5537.50	

	6	İkramiye	1.060.00	
	7	Tazminatlar	100.00	
	8	Doğum, ölüm yardımları	3.750.00	
	9	Tedavi masrafları	50.00	
	10	Mahrukat	450.00	23.567.50
2		Huzur Hakları:		
	1	Meclis huzur hakları	1.350.00	
	2	Yönetim kurulu huzur hakları	2.250.000	3.600.00
3		İdare Masrafları:		
	1	Seyahat ve yol masrafları	1.200.00	
	2	Kaza tazminatı	100.00	
	3	Seçim masrafları	500.00	
	4	Kırtasiye ve matbaa	750.00	
	5	Hizmetliler giyim masrafı	200.00	
	6	Telefon	150.00	
	7	Elektrik	200.00	
	8	Posta ve telgraf	200.00	
	9	Temsil masrafları	50.00	
	10	Kiralar	1.200.00	
	11	Yakacak	400.00	
	12	Kitap, gazete, mecmua	100.00	
	13	Dava ve icra masrafları	300.00	
	14	Müteferrik masraflar	500.00	
	15	Gayri melhuz masraflar	600.00	
	16	Sigorta sandığı idaresi	100.00	
	17	Türlü vergiler	50.00	
	18	Sigorta bedelleri	25.00	
	18	Tamirat	100.00	
	20	Alelumum reddiyat	500.00	
4		Sergi, Fuar ve Kongreler		
	1	Kongreler	50.00	

	2	Sergi ve Fuarlar	50.00	100.00
5		Sabit Kıymetlere Yatırımlar		
	1	Gayrimenkuller	13.500.00	
	2	Tesisat	100.00	
	3	Demirbaşlar	500.00	
	4	Mefruşat	100.00	14.200.00
6		Yayın Masrafları		
	1	Sicilli Ticaret Gazetesi	1.500.00	
	2	Diğer Yayınlar	1.000.00	2.500.00
7		Yardımlar		
	1	Mesleki Tedrisat	50.00	
	2	Hayır Kurumlarına	300.00	
	3	Diğer sosyal yardımlar	50.00	400.00
8	1	Fon	6900.00	6.900.00
9	1	İhtiyat Akçesi	10.107.50	10.107.50

Yekûn: 69.000.00 Yekûn: 69.000.00

Kaynak: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Kararları.

Tablo 13

1955 Yılı Bütçe Kayıtları (Gelir)

	Kayıt Ücretleri ve Yıllık Aidat	
1/1	Fevkalade Derece	13.700
2	Birinci Derece	3.770
3	İkinci Derece	6.500
4	Üçüncü Derece	11.000
5	Dördüncü Derece	5.700
6	Ajanslar	530
	Munzam Aidat	
2/1	Ticari Kazançlar	17.875
2	Kurum Vergisi	725

3	Esnaf Vergisi	10.400
	Vesika Harçları	
3/1	Her nevi şehadetnameler	100
2	Fatura Tasdikleri	200
3	Kayıt, tescil ve diğer	2.500
4	Mukavele ve Taahhütname	100
5	İmza Tasdikleri	2.000
6	Kefalet Harçları	100
	Yapılacak Hizmet Karşılığı Ücret	
4/1	5590 S.K göre alınan ücret	100
	Misil Zamları ve Para Cezaları:	
5/1	Kaydiye ve Yıllık Aidat	800
2	Cezalar	200
	Yayın Gelirleri	
6/2	Sicilli Ticaret Gazetesi	2.500
3	İlanlar	4.000
4	Adres Kitabı	2.500
	Türlü Gelirler:	
7/1	Banka Faizler	600
2	Sair Gelirler	100
3	Analiz Ücreti	20
4	Teberrü ve Yardımlar	20
5	Tahvil Kuponu Alanlar	20
6	Gayrimenkul Kiralar	60
	Tahsil Edilecek Ücretler	
8/1	Kayıt Ücreti ve Aidatlar	5.528
2	Munzam Aidattan	4.808
3	Cezalardan	2.764

4	Sair Varidatlardan	100
5	Muvakkat Borçlulardan	500
	Bağış ve Yardımlar	
10/1	Bağış ve Yardımlar	100
		Yekûn:100.00

1955 yılı gelir bütçe kayıtlarına bakıldığında en çok gelirin ticari kazançlardan sağlandığı görülmektedir. 1954 yılında 9717.00 lira olan ticari kazanç 1955 yılına gelindiğinde 17.875 lira olmuştur.

Tablo 14
1955 Yılı Bütçe Kayıtları (Gider)

	Memur ve Müstahdem Ücretleri	
1/1	Daimi Memur Ücretleri	16.800
2	Hizmetliler Ücretleri	1.800
3	Mütef. Hiz. Ve Yevmiyeler	750
4	Sigorta Primi	2.700
5	Çocuk Zammı	1.080
	Tazminatlar:	
7	Doğum- Ölüm Yardımları	200
8	Tedavi Masrafları	100
9	Mahrukat Zammı	540
	Huzur Hakları	
2/1	Meclis Huzur Hakları	1.000
2	İdare Heyeti Huzur Hakları	1.750
	İdare Masrafları	
3/1	Seyahat ve Yol Masrafları	1.000
2	Kasa Tazminatı	100
3	Seçim Masrafları	100
4	Kırtasiye ve Matbaa	500

5	Hizmetliler Giyim Masrafı	200
6	Telefon	100
7	Elektrik	150
8	Posta, telgraf ve damga	190
9	Temsil Masrafı	10
10	Kiralar	1.200
11	Yakacak	300
12	Kitap, gazete, mecmua	100
13	Dava ve icra masrafları	200
14	Müteferrik masraflar	300
15	Gayri melhuz masraflar	1.000
16	Sigorta sandığı idare masrafı	50
17	Türlü vergiler	50
18	Sigorta bedelleri	100
19	Tamirat	10
20	Alelumum reddiyat	300
	Sergi, Fuar ve Kongreler	
4/1	Kongreler	10
2	Sergi ve fuarlar	10
	Sabit Kıymete Yardımlar	
5/1	Gayrimenkuller	48.710
2	Tesisat	10
3	Demirbaşlar	2.000
4	Mefruşat	1.000
	Yayın Masrafları:	
6/2	Sicilli Ticaret Gazetesi	3.500
3	Diğer yayınlar	1.500
	Yardımlar:	
7/1	Mesleki tedrisat	50
2	Hayır kurumlarına	50

3	Diğer sosyal yardımlar	50
8/1	Fon	7.500
		Yekûn: 100.00

Kaynak: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Kararları.

Tablo 15
1956 Yılı Bütçe Kayıtları (Gelir)

	Kayıt Ücretleri ve Yıllık Aidat	
1	Fevkalade derece	15.500
2	Birinci derece	3.900
3	İkinci derece	6.825
4	Üçüncü derece	10.000
5	Dördüncü derece	8.260
6	Ajanslar	10
		1.fasıl yekûnu: 44.495
	Munzam Aidat	
1	Ticari kazançlardan	21.452
2	Kurum vergisinden	10.000
		2.fasıl yekûnu: 32.392
	Vesika Harçları	
1	Her nevi şehadetnameler	100
2	Fatura tasdikleri	250
3	Kayıt tescili ve diğer suret	2.000
4	Mukavele ve taahhütnameler	100
5	İmza tasdikleri	500
6	Kefalet harçları	50

		3.fasıl yekûnu:3.000
	Yapılacak Hizmet Karşılığı Ücretler	
1	5590 sayılı kanuna göre	4.50
		4.fasıl yekûnu: 4.50
	Misil Zam ve Para Cezaları	
1	Kaydiye ve yıllık aidattan	100
2	Cezalar	250
		5.fasıl yekûnu:1.250
	Yayın Gelirleri	
1	Sicilli Ticaret Gazetesi	1.500
2	İlanlar	3.000
3	Adres Kitabı	1.500
		6.fasıl yekûnu:6.000
	Türlü Gelirler	
1	Banka Faizleri	200
2	Sair Gelirler	100
3	Analiz Ücreti	10
4	Teberrü Yardımlar	10
5	Tahvil kuponlarından alınan	20
6	Gayrimenkul kiralardan	100
		7.fasıl yekûnu:540
	Tahsil Edilecek Alacaklar	
1	Kayıt ücretleri ve aidatlar	1.860
2	Munzam aidat	1.751
3	Cezalar	930
4	Sair aidattan	10
5	Muvakkat borçlulardan	7.722

		8.fasıl yekûnu:12.273
	Bağış ve Yardımlar	100
		YEKÛN:100.000

Kaynak: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Kararları.

1956 yılı gelir bütçe kayıtlarına bakıldığında en çok gelir kayıt ücretleri ve yıllık aidatlardan sağlanmıştır. 1956 yılında ticari kazançlardan oldukça yüksek bir kazanç elde edildiği görülmektedir. 1954 yılı ve 1955 toplam geliri 100.000 olarak kalmış bir artış gerçekleşmemiştir.

Tablo 16

1956 Yılı Bütçe Kayıtları (Gider)

	Memur ve Müstahdem Ücretler	
1	Daimi memur ücretleri	17.400
2	Müteferrik hizmet ve yevmiye	500
3	Hizmetliler ücreti	2.400
4	Sigorta primi	2.625
5	Çocuk zammı	1.680
6	Tazminatlar	4.950
7	Doğum ölüm yardımları	800
8	Tedavi masrafları	200
9	Mahrukat zammı	540
		1.fasıl yekûnu:21.095
	Huzur Hakları	
1	Meclis huzur hakları	3.060
2	Yönetim kurulu huzur hakları	2.262
		2.fasıl yekûnu:5.322
	İdare Masrafları	
1	Seyahat ve yol masrafları	1.000
2	Kasa tazminatı	100
3	Seçim masrafları	100

4	Kırtasiye ve matbaa	1.000
5	Hizmetliler giyim masrafı	200
6	Telefon	500
7	Elektrik	200
8	PTT damga pulu	250
9	Temsil masrafları	10
10	Kiralar	3.000
11	Yakacak	400
12	Kitap, gazete aboneleri	100
13	Dava ve icra masrafları	250
14	Müteferrik masraflar	300
15	Gayri melhuz masraflar	100
16	Sigorta sandığı masrafları	50
17	Türlü vergiler	100
18	Sigorta bedelleri	25
19	Tamirat	10
20	Alelumum reddiyat	200
		3.fasıl yekûnu:7.895
	Sergi, Fuar ve Kongreler	
1	Kongreler	10
2	Sergiler ve fuarlar	10
		4.fasıl yekûnu: 20
	Sabit Kıymetlere Yatırımlar	
1	Gayrimenkuller	38.958
2	Tesisat	10
3	Demirbaşlar	2.500
4	Mefruşat	500
		5.fasıl yekûnu:41.968
	Yayın Masrafları	

1	Sicilli Ticaret Gazetesi	4.000
2	Diğer yayınlar	1.000
		6.fasıl yekûnu:5.000
	Yardımlar	
1	Mesleki tedrisat	50
2	Hayır kurumlarına	50
3	Diğer sosyal yardımlar	1.100
		7.fasıl yekûnu: 1.200
		YEKÛN: 100.000

Kaynak: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Kararları.

Tablo 17
1957 Yılı Bütçe Kayıtları (Gelir)

	Kaydiye Ücretleri ve Yıllık Aidat	
1	Fevkalade sınıf	25.000
2	Birinci sınıf	4.500
3	İkinci sınıf	6.000
4	Üçüncü sınıf	8.500
5	Dördüncü sınıf	6.000
6	Ajanslar	10
		1.fasıl yekûnu:50.010
	Munzam Aidat	
1	Ticari kazançlardan	23.360
2	Kurumlar vergisinden	2.900
3	Esnaf vergisinden	10.000
		2.fasıl yekûnu:36.360
	Vesika Harçları	

1	Her nevi şehadetnameler	50
2	Fatura tasdikleri	250
3	Kayıt tescil ve diğer suret	1.000
4	Mukavele ve taahhütnameler	50
5	İmza tasdikleri	500
6	Kefalet harçları	50
		3.fasıl yekûnu:1.900
	Yapılacak Hizmet Karşılığı Alınacak Ücret	
1	5590 sayılı kanuna göre	10
		4.fasıl yekûnu:10
	Misil Zamları ve Para Cezaları:	
1	Kaydiye ve yıllık aidat	2.500
2	Cezalar	1.000
		5.fasıl yekûnu:3.500
	Yayın Gelirleri	
1	Sicilli Ticaret Gazetesi	1.000
2	İlanlar	3.000
3	Adres Kitabı	50
		6.fasıl Yekûnu:4.050
	Türlü Gelirle	
1	Banka Faizleri	250
2	Sait Gelirler	50
3	Analiz ücreti	10
4	Teberrü ve yardımlar	10
5	Tahvil kuponlarından	80
6	Gayrimenkul kiralar	100
		7.fasıl yekûnu:500
	Tahsil Edilecek Alacaklar	
1	Kayıt ücretleri	1.500

2	Munzam aidat	1.000
3	Cezalardan	750
4	Muvakkat borçlarından	500
		8.fasıl yekûnu: 3.750
	Bağış ve Yardımlar	100
		9.fasıl yekûnu:100
		YEKÛN: 100.000

Kaynak: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Kararları.

Tablo 18
1957 Yılı Bütçe Kayıtları (Gider)

	Memur ve Müstahdem Ücretleri	
1	Daimi memur ücretleri	19.200
2	Müteferrik hizmet ve yevmiyeler	100
3	Hizmetliler ücreti	2.400
4	Sigorta primi	2.950
5	Çocuk zammı	1.680
6	İkramiye	9.000
7	Doğum ve ölüm yardımları	800
8	Tedavi masrafları	100
9	Mahkukat yardımı	100
		1.fasıl yekûnu:36.860
	Huzur Hakları	
1	Meclis huzur hakları	3.060
2	Yönetim kurulu huzur hakları	2.262
		2.fasıl yekûnu:5.322
	İdare Masrafları	
1	Seyahat ve yol masrafları	2000
2	Kasa tazminatı	0
3	Seçim masrafları	500
4	Kırtasiye ve matbaa	1.250

5	Hizmetliler giyim masrafı	150
6	Telefon	500
7	Elektrik	200
8	Posta ve telgraf	400
9	Temsil masrafları	10
10	Kiralar	2.000
11	Yakacak	500
12	Kitap, kırtasiye, mecmua	250
13	Dava ve icra masrafları	250
14	Müteferrik masraflar	500
15	Gayri melhuz masraflar	100
16	Sigorta sandığı icra masrafları	100
17	Türlü vergiler	250
18	Sigorta bedelleri	25
19	Tamirat	10
20	Alelumum reddiyat	50
21	Geçen yıllar borcu	3.100
		3.fasıl yekûnu:12.145
	Sergi, Fuar ve Kongreler	
1	Kongreler	10
2	Sergiler ve fuarlar	10
		4.fasıl yekûnu:20
	Sabit Kıymetlere Yatırımlar	
1	Gayrimenkuller	33.108
2	Tesisat	10
3	Demirbaşlar	1.000
4	Mefruşat	500
		5.fasıl yekûnu:34.618
	Yayın Masrafları	
1	Sicilli ticaret gazetesi	2.000
2	Diğer yayınlar	1.000
		6.fasıl yekûnu:3.000
	Yardımlar	

1	Mesleki tedrisat	50
2	Hayır kurumlarına	25
3	Diğer sosyal yardımlar	500
		7.fasıl yekûnu:535
	Fon	7.500
		YEKÛN:100.000

Kaynak: Erzurum Şehir Arşivi.

Tablo 19

1958 Yılı Bütçe Kayıtları (Gelir)

	Kaydiye ve Yıllık Aidat	
1	Fevkalade sınıf	35.000
2	Birinci derece	5.500
3	İkinci derece	7.500
4	Üçüncü derece	11.000
5	Dördüncü derece	7.000
6	Ajanslar	1000
		1.fasıl yekûnu:66.1000
	Munzam Aidat	
1	Ticari kazançlardan	35.000
2	Kurum vergisinden	4.500
		2.fasıl yekûnu:39.500
	Vesika Harçları	
1	Her nevi şehadetnameler	50
2	Fatura tasdikleri	250
3	Kayıt sicil ve diğer suret	600
4	Mukavele ve taahhütnameler	50
5	İmza tasdikleri	4.000

6	Kefalet harçları	
		3.fasıl yekûnu:7.000
	Yapılacak Hizmetler	
1	5590 sayılı kanuna göre	10
		4.fasıl yekûnu:10
	Misil Zamları Para Cezaları	
1	Kaydiye ve yıllık aidattan	10.000
2	Cezalar	2.500
		5.fasıl yekûnu:12.500
	Yayın gelirleri	
1	İlanlar	7.500
		6.fasıl yekûnu:12.500
	Türlü Gelirler	
1	Banka faizleri	250
2	Sair gelirler	2.000
3	Analiz ücreti	10
4	Teberrü ve yardımlar	10
5	Tahvil kuponlarından alınan	100
6	Gayrimenkul kiralari	40.000
		7.fasıl yekûnu:42.370
	Tahsil Edilecek Alınacaklar	
1	Kayıt ücreti ve aidattan	2.000
2	Munzam aidattan	2.000
3	Cezalardan	1.000
4	Sair varidattan	10
		8.fasıl yekûnu:5.010

	Bağış ve Yardımlar	10
		9.fasıl yekûnu:10
		YEKÛN:180.000

Kaynak: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Kararları.

Tablo 20

1958 Yılı Bütçe Kayıtları (Gider)

	Memur ve Müstahdem Ücretleri	
1	Daimi memur ücretleri	24.000
2	Hizmetliler ücreti	4.200
3	Müteferrik hizmetler	1.500
4	Sigorta primi	3.535
5	Çocuk zammı	2.160
6	İkramiye	14.100
7	Doğum ölüm yardımları	800
8	Tedavi masrafları	200
9		1.fasıl yekûnu:51.385
	Huzur Hakları	
1	Meclis huzur hakları	3.060
2	İdare heyeti hakları	2.262
		2.fasıl yekûnu:5.322
	İdare Masrafları	
1	Seyahat ve yol masrafları	3.000
2	Kasa tazminatı	500
3	Seçim masrafları	500
4	Kırtasiye ve matbaa	2.000
5	Hizmetliler ve giyim	500
6	Telefon	2.000
7	Elektrik	1.000
8	Posta, telgraf ve damga	500

9	Temsil masrafları	100
10	Kiralar	200
11	Yakacak	2.000
12	Kitap, gazete ve mecmua	250
13	Dava ve icra masrafları	250
14	Müteferrik masraflar	3.000
15	Gayri melhuz masraflar	900
16	Sigorta sandığı idare iştirak hissesi	100
17	Türlü vergiler	1.000
18	Sigorta bedelleri	300
19	Tamirat	100
20	Alelumum reddiyat	50
21	Geçen yıl borcu	11.000
		3.fasıl yekûnu:29.250
	Sergi, Fuar ve Kongreler	
1	Kongreler	10
2	Sergi ve fuarlar	10
	Sabit Kıymetlere Yatırımlar:	
1	Gayrimenkuller	61.103
2	Diğer yayınlar	10
3	Demirbaşlar	10.000
4	Mefruşat	2.000
		5.fasıl yekûnu:73.113
	Yayın Masrafları	
1	Sicilli Ticaret Gazetesi	7.500
2	Diğer yayınlar	100
		6.fasıl yekûnu:7.600
	Yardımlar	
1	Mesleki tedrisat	10

2	Hayır kurumlarına	300
3	Diğer sosyal yardımlar	2.500
		7.fasıl yekûnu:2.810
	Fon	10.500
		YEKÛN:180.000

Kaynak: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Kararları.

Tablo 21

1959 Yılı Bütçe Kayıtları (Gelir)

	Kayıt Ücretleri ve Yıllık Aidat	
1	Kayıt ücretleri ve yıllık aidat	40.000
2	Birinci derece	10.000
3	İkinci derece	20.000
4	Üçüncü derece	30.000
5	Dördüncü derece	25.000
6	Ajanslar	100
		1.fasıl yekûnu:46.000
	Munzam Aidat	
1	Ticari kazançlardan	45.000
2	Kurum vergisinden	1.000
		2.fasıl yekûnu:46.000
	Vesika Harçları	
1	Her nevi şahadetnameler	100
2	Fatura tasdikleri	500
3	Kayıt tescil	10.000
4	Mukavele ve taahhütname	100
5	İmza tasdikleri	5.000
6	Kefalet harçları	1.000
		3.fasıl yekûnu:15.800
	Yapılacak Hizmetler Karşılığı	
1	5590 sayılı kanuna göre alınacak ücret	100

		4.fasıl yekûnu:100
	Misil Zamlara ve Para Cezaları	
1	Kaydiye ve yıllık aidattan	15.000
2	Cezalardan	3.000
		5.fasıl yekûnu:18.000
	Yayın Gelirleri	
1	Sicil Ticaret Gazetesi	7.500
		6.fasıl yekûnu:7.500
	Türlü Gelirler	
1	Banka faizleri	650
2	Sair gelirler	15.000
3	Analiz ücreti	100
4	Teberrü ve yardımlar	100
5	Tahvil kuponlarından alınan	200
6	Gayrimenkul kiralar	24.000
		7.fasıl yekûnu:40.050
	Tahsil Edilecek Alacaklar:	
1	Kayıt ücret ve aidattan	3.500
2	Munzam aidattan	2.000
3	Cezalardan	1.750
4	Sair varidattan	100
		8.fasıl yekûnu:7.350
	Bağış ve Yardımlar	100
		YEKÛN: 260.000

Kaynak: Erzurum Şehir Arşivi.

Tablo 22

1959 Yılı Bütçe Kayıtları (Gider)

	Memur ve Müstahdem Ücretleri	
1	Daimi memur ücretleri	24.000
2	Hizmetliler ücreti	4.200

3	Müteferrik hizmetler	5.000
4	Sigorta primi	3.525
5	Çocuk zammı	1.800
6	İkramiye	28.200
7	Tazminatlar	300
8	Doğum ölüm yardımları	1.000
9	Tedavi masrafları	500
10	Mahrukat zammı	900
		1.fasıl yekûnu:69.425
	Huzur Hakları	
1	Meclis huzur hakları	3.060
2	Yönetim kurulu huzur hakları	2.262
		2.fasıl yekûnu: 5.322
	İdare Masrafları	
1	Seyahat ve yol masrafı	4.000
2	Kasa tazminatı	500
3	Seçim masrafları	1.000
4	Kırtasiye ve matbaa	5.000
5	Hizmetli giyim masrafları	500
6	Telefon	2.500
7	Elektrik ve su	1.000
8	Posta, telgraf ve damga	500
9	Temsil masrafları	2.250
10	Yakacak	10.000
11	Kitap, gazete ve mecmua	250
12	Dava ve icra masrafları	250
13	Müteferrik masraflar	3.000
14	Gayri melhuz masraflar	1.000
15	Sigorta sandığı masrafı	100
16	Türlü vergiler	4.000
17	Sigorta bedelleri	500
18	Tamirat	2.000
19	Alelumum reddiyat	50
20	Geçen yıllar borcu	12.500

		3.fasıl yekûnu:12.500
	Sergi, Fuar ve Kongreler	
1	Kongreler	100
2	Sergiler ve fuarlar	100
		4.fasıl yekûnu:200
	Sabit Kıymetlere Yatırımlar	
1	Gayrimenkuller	111.000
2	Tesisat	100
3	Demirbaşlar	1.000
4	Mefruşat	500
		5.fasıl yekûnu:112.600
	Yayın Masrafları	
1	Sicilli Ticaret Gazetesi	7.500
2	Diğer yayınlar	100
		6.fasıl yekûnu:7.600
	Yardımlar	
1	Mesleki tedrisat	100
2	Hayır kurumlarına	250
3	Diğer sosyal yardımlar	103
		7.fasıl yekûnu: 453
	Fon:	15.500
		YEKÛN:260.000

Kaynak: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Kararları.

Tablo 23

1960 Yılı Bütçe Kayıtları (Gelir)

	Kayıt Ücretleri ve Yıllık Aidat	
1	Fevkalade sınıf	35.000
2	Birinci derece	10.000
3	İkinci derece	20.000
4	Üçüncü derece	25.000
5	Dördüncü derece	25.000
6	Ajanslar	1000

		1.fasıl yekûnu:115.100
	Munzam Aidat	
1	Ticari kazançlardan	45.000
2	Kurum vergisinden	500
		2.fasıl yekûnu: 45.500
	Vesika Harçları	
1	Her nevi şehadetnameler	100
2	Fatura tasdikleri	700
3	Kayıt sicil ve diğer suret	8.000
4	Mukavele ve taahhütnameler	100
5	İmza tasdikleri	5.000
6	Kefalet harçları	100
		3.fasıl yekûnu:14.000
	Yapılacak Hizmet Karşılığı Alınacak Ücretler	100
	Misil Zamları ve Para Cezaları	
1	Kaydiye ve Yıllık Aidat	100.000
2	Cezalardan	3.000
		4.fasıl yekûnu:13.000
	Yayın Gelirleri	
1	Sicilli Ticaret Gazetesi	500
2	Sair Gelirler	7.500
3	Analiz Ücreti	100
4	Teberrü ve yardımlar	100
5	Tahvil kuponlarından	1.000
6	Gayrimenkul kiralar	24.000
		5.fasıl yekûnu:33.200
	Tahsil Edilecek Alacaklar	
1	Kaydiye ücretleri ve aidat	3.000
2	Munzam aidattan	2.000
3	Cezalardan	1.500

4	Sair varidattan	100
		6.fasıl yekûnu:6.600
	Bağış ve Yardımlar	1000
		YEKÛN: 235.000

Kaynak: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Kararları.

Tablo 24

1960 Yılı Bütçe Kayıtları (Gider)

	Memur ve Müstahdem Ücretleri	
1	Daimi memur ücretleri	27.600
2	Hizmetliler ücreti	6.600
3	Müteferrik hizmetler	1.000
4	Sigorta primi	4.500
5	Çocuk zammı	2.400
6	İkramiye	34.200
7	Tazminatlar	3.600
8	Doğum ölüm yardımları	1.000
9	Tedavi masrafları	1.000
10	Mahrukat zammı	1.000
		1.fasıl yekûnu:82.900
	Huzur Hakları	
1	Meclis huzur hakları	3.060
2	İdare heyeti huzur hakları	0
		2.fasıl yekûnu:3.060
	İdare Masrafları	
1	Seyahat ve yol masrafları	4.000
2	Kasa tazminatı	2.400
3	Seçim masrafları	100
4	Kırtasiye ve matbaa	5.000
5	Hizmetliler giyim masrafı	500
6	Telefon	1.500
7	Elektrik ve su	1.000
8	Posta ve telgraf	500

9	Tedavi masrafları	1.000
10	Mahrukat zammı	1.000
11	Kitap, gazete ve mecmua	250
12	Fava ve icra masrafları	500
13	Müteferrik masraflar	3.000
14	Gayri melhuz masraflar	1.000
15	Sigorta sandığı idare masrafları	100
16	Türlü vergiler	5.000
17	Sigorta bedelleri	1.000
18	Tamirat	2.000
19	Alelumum reddiyat	100
20	Geçen yıllar borcu	12.000
		3.fasıl yekûnu:55.450
	Sergi, Fuar ve Kongreler	
1	Kongreler	100
2	Seminer ve fuarlar	100
	Sabit Kıymetlere Yatırımlar:	
1	Gayrimenkuller	56.190
2	Tesisat	100
3	Demirbaşlar	2.000
4	Mefruşat	1.000
		4.fasıl yekûnu:59.290
	Sabit Kıymetlere Yatırımlar	
1	Gayrimenkuller	56.190
2	Tesisat	100
3	Demirbaşlar	2.000
4	Mefruşat	1.000
		5.fasıl yekûnu: 59.290
	Yayın Masrafları	
1	Sicilli Ticaret Gazetesi	7.500
2	Diğer yayınlar	500
		6.fasıl yekûnu:8.000

	Yardımlar	
1	Mesleki tedrisat	100
2	Hayır kurumlarından	500
3	Diğer sosyal yardımlar	5.500
		7.fasıl yekûnu:6.100
		YEKÛN: 235.000

Kaynak: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Kararları.

1960 yılı gelir bütçe kayıtlarında görüldüğü üzere kayıt ücretlerinden sağlanan gelir, yıllık aidat kazançları, ticari kazanç gelirlerinde artış görülmektedir. Bu dönemde yapılan sosyal yardımlar, mesleki tedrisat ve hayır kurumlarına yapılan yardımlarda artış olduğu görülmektedir. 1956 yılında 100.000 lira, 1958 yılında 180.000 lira olan oda geliri 1960 yılına gelindiğinde 235.000 lira olmuştur. Bu gelir artışı oda ekonominin her geçen gün arttığını göstermektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

TİCARET VE SANAYİ ODASI MECLİSİ'NDE GÖRÜŞÜLEN KONULAR

2.1. TİCARET ODASINDA DP-CHP ÇEKİŞMESİ

Demokrat Parti döneminde Ticaret ve Sanayi Odası seçimleri oldukça çekişmeli geçmekteydi. 1950 yılında seçimlerde üstünlüğü ele geçiren Demokrat Parti, şehrin ekonomik hayatında ve Ticaret Odası'nda da üstünlük kurmak istiyordu. Fakat Ticaret Odası uzun yıllar CHP tarafından yönetildiği için bu durumun gerçekleşmesi zordu. CHP ve Ticaret Odası iç içe girmişti.

Ticaret ve Sanayi Odası'nda CHP'nin gücü önemli oranda devam etti. 1959 yılı sonlarına doğru yapılan seçimlerde, oda meclisinin 13 üyesi CHP'den 11 üyesi ise DP'den seçilmişti. Böylelikle oda meclisindeki CHP üstünlüğü devam etmişti.¹⁰⁰

Bu döneme ait aşağıdaki gazete haberi, seçimlerin adeta siyasi seçimler şekline büründüğünü gösterir:

“Şehrimiz Ticaret Odası seçimleri Pazar günü yapılmıştır. Bu seçimlere Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi iştirak etmemiş ve mücadele DP'li tüccarlarla CHP'li tüccarlar arasında cereyan etmiştir. Fakat DP'li tüccarların daha pasif çalışması ve CHP'li tüccarların da gençlik kollarını seferber etmesi neticesinde seçim CHP'nin lehine tecelli etmiştir.”¹⁰¹

Dönemin son idare heyeti seçimi 6 Ocak 1960'da yapıldı. Bu dönemde de yine CHP üstünlüğü olduğunu görmekteyiz.¹⁰² CHP'nin Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası'nda ki üstünlüğü 1966 yılına kadar devam edecektir.

2.2. AJANLIK VE KURS AÇILMASI

Ticaret ve Sanayi Odası bazı kursların açılmasını planlamıştır. 1950 yılında muzaaf kursu ve muhasebe kursu açılması istenmiştir. Bu doğrultuda Milli Eğitim Bakanlığından izin istenmiş ve kabul edilmesiyle hazırlıklara başlanmıştır.¹⁰³ Bu muhasebe kursunun amacı Erzurum ekonomisini doğru ve düzgün şekilde tespit etmek ve kayıt altına almaktır

¹⁰⁰ Hürsöz Gazetesi, 30. 11. 1959.

¹⁰¹ Hürsöz Gazetesi, 30.11.1959.

¹⁰² Milletın Sesi Gazetesi, 7.1.1960.

¹⁰³ TOA, **Yönetim Kurulu Kararları**, 13.4.1950.

Ticaret ve Sanayi Odası tacirlerinin Hınıs'ta bir ajanlık¹⁰⁴ açılması hakkındaki teklifi meclis tarafından görüşülmüştür. Tacirlerin %60'ından fazlasının imzasını taşıyan tutanak üzerine 5590 sayılı kanunun 8. Maddesi gereğince odaya bağlı olmak üzere ajanlık açılması hakkındaki husus Ekonomi ve Ticaret Vekâleti müsaadelerine arz edilmiştir.¹⁰⁵

2.3. CANLI HAYVAN İHRACATI

1952 yılında meclis tarafından Cumhurbaşkanlığına bir yazı gönderilmiştir. Bu yazı da: Emlak Kredi Bankası'nın Erzurum'da bir şube açması durumu, canlı hayvan nakliyatının direk vagonlarla yapılması ve nakliye ücretlerine yapılan son zammın indirilmesi, İstanbul canlı hayvan borsasının ağır zammının kaldırılması hususlarına değinilmiştir.¹⁰⁶ Erzurum canlı hayvan ticaretinin yoğun olarak yapıldığı bir şehirdir. Bu girişimle ticaret odası Erzurum ekonomisinde büyük rol oynayan canlı hayvan ticareti nakline gelen zammın indirilmesini isteyerek Erzurum ekonomisinin bu zamandan olumsuz etkilenmesini engellemek istemiştir.

1953 yılında meclisi meşgul eden konulardan bir diğeri ise canlı hayvan ihracatıdır. Rusya ile gerçekleştirilecek olan 75 bin koyun ve 7500 sığırın ihracı bu dönemde yapılmıştır.¹⁰⁷

2.4. YILLIK AİDATLAR VE MAAŞ ZAMLARI

1951 yılında Ekonomi ve Ticaret Bakanlığının 20.8.1951 tarih ve 4/7960 sayılı emirleri doğrultusunda umumi kâtip ve memurların aylık ücretlerinde artış gerçekleşmiştir. Umumi kâtip ücreti 12. dereceden 10. Dereceye çıkarılarak 300 lira olmuştur. Memurların ücreti ise 14. Dereceden 12. Dereceye çıkarılarak 200 liraya çıkarılmıştır.¹⁰⁸

1954 yılında meclisin ilk görüştüğü konu umumi kâtip ve memur ücretleridir. Umumi kâtiplik derecesi 10. Dereceden 9. Dereceye çıkarılmış ve aylık ücreti 350 lira olmuştur. Aynı zamanda oda veznedarı ve tahsildarının ücreti 200 liradan 250 liraya çıkarılmıştır.¹⁰⁹

¹⁰⁴ Ajanlık ticaret kurumu veya kurumları arasında onların hesabına iş gören kurumdur. Orhan Hançerlioğlu, **Ekonomi Sözlüğü**, Remzi Kitapevi, Ocak 1976, s. 10.

¹⁰⁵ TOA, **Meclis Kararları**, 23.9.1953.

¹⁰⁶ TOA, **Meclis Kararları**, 18.9.1952.

¹⁰⁷ TOA, **Meclis Kararları**, 23.9.1953.

¹⁰⁸ TOA, **Meclis Kararları**, 29.9.1951.

¹⁰⁹ TOA, **Meclis Kararları**, 30.12.1953.

1954 yılında görüşülen bir diğer konu tacirlerin ödeyecekleri yıllık aidat hakkında olmuştur. Dördüncü sınıf aidatı 6.5 liradan 10 liraya, üçüncü sınıf aidatı 13 liradan 25 liraya, ikinci sınıf aidatı 32.50 liradan 50 liraya, birinci sınıf aidatı 65 liradan 90 liraya ve fevkalade derece aidatında binde bir nispetinde olması istenmiştir. Söz alan Meclis Reisi Murat Susmuş: Belirlenen aidat miktarının günün şartlarına uygun olduğunu belirtmiştir. Fakat azadan söz alan Refik Köktürk: Az dahi olsa aidatların yükseltilmesinin piyasada iyi karşılanmayacağını belirtmiş ve kararın reddini istemiştir. Aidatın arttırılması hususunda mecliste oylama yapılmış ve mevcudun çoğunluğuyla arttırılmamasına ve eski ücretler üzerinden alınmasına karar verilmiştir.¹¹⁰

Üçüncü sınıf ve dördüncü sınıf tacirlerin ödeyecekleri yıllık aidat meclisin görüştüğü bir diğer husus olmuştur. Üçüncü sınıf tacirler için yıllık aidat 12 liradan 20 liraya, dördüncü sınıflar için 6.5 liradan 10 liraya çıkarılmasına karar verilmiştir. Söz alan Refik Köktürk: Bugünkü hayat pahalılığı dolayısıyla 3. Ve 4. Sınıf tacirlerin aidatının arttırılması konusunda kararın reddini istemiştir. Karar oylamaya sunulmuştur fakat 3. Sınıf tacirden 20 lira, 4. Sınıf tacirden 10 lira alınmasına karar verilmiştir.¹¹¹

1955 yılında meclisin görüştüğü ilk konu meclis üyelerine verilen huzur hakkı miktarının tespiti olmuştur. Meclis Başkanı Murat Susmuş meclis üyelerine veren 7.50 lira huzur hakkının az olduğunu belirterek, 15 liraya çıkarılmasını teklif etmiştir. Ancak bu dönemde 250.000 liraya oda binası yapılmakta olduğundan huzur hakkının 1955 senesinde alınmayarak 1956 senesinde alınmasına karar verilmiştir.¹¹²

2.5. ÇİMENTO FABRİKASININ AÇILMASI

Ticaret ve Sanayi Odasının görüştüğü önemli konulardan bir diğeri Erzurum' da bir çimento fabrikasının açılması hususundadır. Erzurum'a çimentonun taşınması masraflı olmuştur, eğer bir çimento fabrikası açılırsa hem çimentoya rahatlıkla ulaşılacak hem de bayındırlık faaliyetleri hızlıca yürütülecektir.¹¹³ Çimento fabrikasının açılması için teşebbüse geçen Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclisi, ilgili bakanlıklara, müesseselere ve Cumhurbaşkanına yazılar yazmıştır. Aynı dönemde Ticaret Odası başkanlığına getirilen İbrahim Kuzulugil Erzurum'a böyle bir fabrika açılması için büyük çaba harcadı. Polonya

¹¹⁰ TOA, **Meclis Kararları**, 20.12.1954

¹¹¹ TOA, **Meclis Kararları**, 30.12.1954.

¹¹² TOA, **Meclis Kararları**, 29.4.1955.

¹¹³ Küçükkuşurlu, **Erzurum Çarşı Pazar**, s.378.

ve İngiltere gibi ülkelerin ticaret odalarıyla irtibata geçilerek gerekli bilgiler istendi. Erzurum’da ki tüccarlarla da toplantılar yapıldı. Selahaddin İpçi Ankara gezisine giderken bizzat Sivas’ta ki çimento fabrikasını gezmiş ve fabrika müdüründen malumatları almıştır. Mecliste Çimento fabrikası hakkında Londra Ticaret Müşavirlerinden alınan yazı ve broşürün tercüme ettirilmesi için karar verilmiştir.¹¹⁴

Çimento fabrikasının açılması hususunda gerçekleştirilen bir başka toplantıda bir an evvel hazırlıklara başlanması gerektiği vurgulanmıştır. Refik Köktürk teşkil edilecek şirketin üyelerini tespit etmek aynı zamanda üye kaydını sağlamak için bir komite teklifinde bulunmuştur. Bu teklif meclis tarafından kabul edilmiş ve bu komitenin teşkili için yönetim kurulunun vazifelendirilmesine karar verilmiştir.¹¹⁵

Meclis Reisi Selahaddin İpçi 24.8.1953 tarihli toplantı da kurulması planlanan çimento fabrikası hakkında şimdiye kadar yapılan teşebbüs ve neticeleri hakkında izahat vermiştir. Marshall Planı yardımından 10 milyon lira sınai kalkınma bankasından alınarak ve hususi teşebbüsünde 2 milyon lira iştirak ile yapılması şeklinden çıkılarak bu işin milli bankalarında iştiraklerini teminen Emlak Kredi Bankasına tevdi edildiğini ifade etmiştir.¹¹⁶

Ticaret ve Sanayi Odasının bu çimento fabrikası açılması hususundaki faaliyetleri yetersiz kalmıştır. Aşkale Çimento Fabrikası’nın temelleri 1968 yılında atılmış ve 1971 yılında açılışı gerçekleşmiştir.

2.6. ODA İÇİN ARSA ALINMASI

Erzurum Ticaret Odası tarih boyunca dört farklı binada faaliyet göstermiştir. Bunlardan birisi Cumhuriyet Caddesi’ndeki Cimcime Hatun Türbesi karşısındaki binadır. 1930’ların sonlarına doğru oda, Tebrizkapı’daki Şerafettin ve Muhittin Alemdar’a ait binaya taşındı. Bu oda Cumhuriyet’in ilk yıllarında Osmanlı Bankası tarafından kiralanmıştı. Banka faaliyetine son verdikten sonra Ticaret Odası tarafından kiralandı.¹¹⁷

1950 yılında odaya bina yapılması için arsa alınması hususunda teşebbüse geçilmesi kararlaştırılmıştır.¹¹⁸ Bekir Baltacıoğlu Tebriz kapı şefiiler mescidi yanındaki arsasını Ticaret ve Sanayi Odasına satma teklifinde bulunmuştur. Bu teklif doğrultusunda meclis Bekir Baltacıoğlu’na ait arsanın bir ay içinde boşaltılması şartıyla alınacağına, bu süre

¹¹⁴ TOA, **Meclis Kararları**, 8.4.1952.

¹¹⁵ TOA, **Meclis Kararları**, 29.12.1952.

¹¹⁶ TOA, **Meclis Kararları**, 24.8.1952.

¹¹⁷ TOA, **Yönetim Kurulu Kararları**, 25.12.1952.

¹¹⁸ TOA, **Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Kararları**, 19.1.1950.

zarfında boşaltılmaması durumunda arsa ve dükkân yerlerinin alınmasından vazgeçilerek kooperatife ait arsalardan alınmasına karar verilmiştir.¹¹⁹

Oda için alınacak arsa hakkındaki görüşmeler şu şekilde devam etmiştir:

Fehmi Üçyıldız alınacak arsa işinin hangi safhada olduğunu sormuştu. İdare Heyeti Reisi İbrahim Kuzulugil cevaben: Yakında Doğu Evleri Yapı Kooperatifinin yapacağı toplantıda satacağı arsalardan odamız için alınacak arsanın ucuz bir fiyatla alınabilmesi için kooperatif azalarıyla görüşüldüğünü bildirmiştir.¹²⁰

Mumcular Caddesi üzerine 221 bin liralık yeni inşa ettirilecek arsanın keşif, plan ve projeleri Ankara’ da Haymil Şirketi tarafından hazırlanmıştır. İnşaatin yaptırılabilmesi için azami 150.000 liraya kadar ihtiyaç bulunmaktadır. Paranın Türkiye Emlak Kredi Bankası Erzurum Şubesinden temin edilmesine karar verilmiştir.¹²¹

Gerçekleşen bir diğer toplantıda Sipkatullah Özpekel inşaatın henüz başlamadığı hususunda sorular sormuştur. İdare Heyeti Reisi İbrahim Kuzulugil: İhalenin alındığı günden itibaren toprak hafriyatı başlatılmış ve gerekli malzemenin teminine başlanmıştır. Kereste, demir temin edilmiş ve toprak hafriyatı için 25 ila 30 bin lira kadar izahatta bulunulmuştur. İnce demirin piyasada temin edilemediğinden beton dökme işine henüz başlanamamıştır. Fakat yakın zamanda inşaatın devamının sağlanacağı ifade edilmiştir.¹²²

Oda inşaat planında müşavir mimar çalıştırılması hususundaki teklif 31.5.1956 tarihli toplantıda oy birliğiyle kabul edilmiştir.

Yaptırılmakta bulunan Ticaret ve Sanayi Odası binasının imar ve plan durumu görüşülmüştür. Binanın cephesinden geçen mumcu caddesinden binanın önünde inhin yapılmaması evvelden düşünülmediğinden mevcut arsaya aynen oturtulması halinde cephenin caddeye nazaran çarpık kalacağı için civardaki Pakize Akbaba’ ya ait arsanın alınmasına karar verilmiştir.¹²³ Arsanın hafriyat işleri Et Kombinası mühendisi nezaretinde yapıldı. Binanın keşif, plan ve projeleri Ankara’da bulunan Haymil Şirketi’ne hazırlatıldı.¹²⁴

Binanın tamamlanması 1957 yılı sonunda mümkün oldu ve açılışı 16 Ocak 1958’de mümkün oldu. Yeni inşa edilen binanın içerisine İstanbul’dan mobilya alınması hususunda

¹¹⁹ TOA, Meclis Kararları, 27.3.1953.

¹²⁰ TOA, Meclis Kararları, 23.9.1953.

¹²¹ TOA, Meclis Kararları, 19.7.1954.

¹²² TAO, Meclis Kararları, 31.5.1955.

¹²³ TAO, Meclis Kararları, 26.4.1957.

¹²⁴ TOA, Yönetim Kurulu Kararları, 8.8.1954.

görüülen toplantıda, oda Umumi Kâtibi Avni Pulurlu'nun harcırahla İstanbul'a gönderilmesine, Şakir Özgündoğdu'nun oda için mefruşat teminini gerçekleştirmesine karar verildi.¹²⁵ Binanın giriş katı aylık 2 bin liraya Merkez Bankasına kiraya verildi. İleriki yıllarda tüccarlara daha iyi hizmet verebilmek için idare katı buraya taşınmış ve üst kat kütüphane olarak kullanılmıştır.

2.7.TÜCCAR KULÜBÜNÜN AÇILMASI

Mecliste 1955 yılında görüülen en önemli konulardan biri oda binasının ikinci katında açılması planlanan Tüccar Kulübü ve Kulüp 1959 yılında açılmıştır. Kulübün adı "Erzurum Tüccarlar Kulübü" olarak belirlenmiştir. ¹²⁶Kulübün kurucuları tabloda belirtildiği gibidir:

Tablo 25

Erzurum Tüccarlar Kulübü Kurucuları

Adı Soyadı	İş Mevzusu	Adresi
Nuri Tabanlı	İş Bankası Müdürü	Gürcükapı kongre cad.
Semih Özden	Yapı kredi Bankası Müdürü	Taşmağazalar cad.
Necmi Türkoğlu	Ziraat Bankası Müdürü	İstasyon cad.
Fazıl Öktem	Ticaret Bankası Müdürü	Taşmağazalar cad.
Orhan Bozhalil	Tüccar	Cumhuriyet cad.
Selahattin İpçi	Tüccar	Gölbaşı Mahsuroğlu Han
Sırrı Altmışdört	Tüccar	Kazım Karabekir cad.
Cevdet Ilıcalı	Tüccar	Kazım Karabekir cad.
Ahmet Kelkitlioğlu	Tüccar	Cumhuriyet cad.
Behçet Alyap	Tüccar	Taşmağazalar cad.
Hulusi Seven	Tüccar	Mumcu cad.
Şevket Gençal	Tüccar	Gürcükapı Türbe Cıvarı
Hakkı Çalıkoğlu	Tüccar	Gürcükapı Türbe Cıvarı
Osman Çilingiroğlu	Tüccar	Kongre cad.

¹²⁵ TAO, **Meclis Kararları**, 24.9.1957.

¹²⁶ TOA, **Meclis Kararları**, 21.11.1960.

Kaynak: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Kararları.

Kulübün amacı dinlenme yeri kurmak, ticari ve içtimai münasebetlerin gelişmesine yardım etmek ve ticari mevzulardaki kitap, mecmua ve gazeteleri azaların istifadelerine sunmaktır. Kulübün siyasetle uğraşmayacağı, ilk iki senelik gelirinin mefruşata ve lüzumlu yerlere harcanacağı belirtilmiştir.¹²⁷

Kulübün azaları: Asli Aza, Tabi'i Aza ve Muvakkat Azadır. Erzurum Valisi, Erzurum Belediye Reisi ve Erzurum'da vazife gören büyük askeri komutan kulübün Tabi'i Azasıdır. Muvakkat Aza asli azanın misafiri olup Erzurum'da ikameti on beş günü geçmeyen kimsedir. Kulübe asli aza olabilmek için; 18 yaşını bitirmiş olmak, medeni haklarından mahrum olmamak, kötü ahlak ve şöhret ile tanınmamış olmak, ağır hapis suçu ile mahkûm olmamak ve hileli-taksirli suç işlememiş olmak şartları aranmaktadır.¹²⁸

Kulübün en yüksek mercii olan Umumi Heyetim görevleri ise şunlardır:

- a) Reis, reis vekili ve kâtipleri seçmek,
- b) İdare heyeti azaları ile yedeklerini seçmek,
- c) Murakıplarla yedeklerini seçmek,
- d) Asli ve muvakkat azalardan alınacak dâhiliye ve senelik aidat miktarını tespit etmek,
- e) Yıllık hesaplara ait bilançoları ve bütçeyi müzakere edip tasdik etmek,
- f) İdare heyeti ve murakıp raporlarını müzakere ve rapora bağlamak
- g) 5 kişilik haysiyet divanını seçmektir.¹²⁹

Umumi heyet her yılın ocak ayının ilk yarısında Pazar günlerinin birinde toplanacaktır. Toplantıların günü ve saati 15 gün önce yerel bir gazetede ilan edilecektir. Toplantı oturumu idare heyeti reisi tarafından açılacaktır. Toplantılarda mali azanın beşte ikisinin hazır olması şarttır. Toplantıda sayı yeterli olmaması durumunda toplantı bir hafta sonraya ertelenir ve kişi sayısı ne olursa olsun toplantı yapılır. Umumi heyet toplantıda ruznamede yazılı olan maddeler üzerine müzakerede bulunur ve umumi heyet kararları başkan, başkan vekili ve umumi kâtip tarafından imzalanır.¹³⁰

¹²⁷ TOA, Meclis Kararları, 21.11.1960.

¹²⁸ TOA, Meclis Kararları, 21.11.1960.

¹²⁹ TOA, Meclis Kararları, 21.11.1960.

¹³⁰ TOA, Meclis Kararları, 21.11.1960.

Kulübün idaresinden idare heyeti sorumludur. İdare heyeti umumi heyet tarafından gizli oylama sonucunda seçilir ve 7-9 kişiden oluşmaktadır. İdare heyeti üyelerinin dörtte üçünün Erzurum Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı kimselerden olması ve başkanında bu kişiler arasından seçilmesi zorunlu tutulmuştur. İdare heyeti kendi arasından başkan, başkan vekili, umumi kâtip, muhtesip ve bir veznedar tayin eder.¹³¹

İdare heyetinin vazifeleri şunlardır:

- a) Aza kayıt ve kabul etmek
- b) Kulübü idare etmek
- c) Kulübün lüzumlu gördüğü konularda görüşme yapmak ve karar vermek
- d) Nizamnameye muhalif olmamak şartıyla lüzumlu talimnameler yapmak
- e) Umumi heyeti toplantıya davet etmek ve ruznameyi hazırlamak
- f) Umumi heyet tarafından verilen kararları infaz etmek
- g) Kanunen tutulması gereken defterleri tutmak
- h) Memur ve müstahdem tayin etmek
- i) Senelik raporu ve bilanço hazırlamak
- j) Ana nizamnamede yazılı vazifeleri yapmak
- k) Eğlence ve oyun komiteleri temin etmektir.¹³²

Kulübün geliri oyun teberüatı, otel geliri, balo ve diğer toplantılardan elde edilecek gelirler ve bağışlardan ibaret olacaktır.¹³³

Türkiye genelinde ticaret ve sanayi odaları arasında ticari, sınai, mali konulara ilişkin durumu görüşmek üzere Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları kongreleri yapılması uygun görülmüştür. Tüccar ve sanayiciler bir araya gelerek bilgi, görüş ve tecrübe paylaşımı yapılması planlanmıştır. Bu kongrelerden ilki 1927 yılında yapılmıştır.¹³⁴ Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası bu kongrelere katılmıştır. Odayı temsil edecek kişileri belirlemek için seçimler yapılmıştır. 1951 yılında yapılan seçim sonucuna göre odayı temsil edecek kişi Osman Çilingiroğlu olmuştur.¹³⁵ 1955 yılında İbrahim Kuzulugil,¹³⁶ 1960 yılında ise Zakir Şaşıoğlu odayı temsil etmek üzere seçilmişlerdir.

Erzurum Bölge Araştırma Müdürlüğünün 5.11.1958 ve 30 sayılı yazıları üzerine Erzurum belediye hudutları dâhilinde kurulu iş yerlerinde gerçekleşecek olan ve il hakem

¹³¹ TOA, Meclis Kararları, 21.11.1960.

¹³² TOA, Meclis Kararları, 21.11.1960.

¹³³ TOA, Meclis Kararları, 21.11.1960.

¹³⁴ <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr> (Erişim tarihi: 18 Eylül 2022)

¹³⁵ TOA, Meclis Kararları, 29.9.1951.

¹³⁶ TOA, Meclis Kararları, 26.3.1955.

kuruluna intikal edecek iş hafriyatının halli için 4/5154 sayılı nizamname hükümlerine göre işveren temsilciliği seçimi için seçim yapılmıştır. 1.2.1958 tarihinde yapılan gizli oy neticesinde seçilen işveren temsilcileri isimleri ve iş adresleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 26

İl Hakem Kuruluna İştirak Edecek İşveren Temsilcileri

Adı Soyadı:	İş Yeri Adresleri:
Ali Keleş	Doğu Kiremit Fabrikası
Sakıp Hatunoğlu	Karayolları 102. Şube Müdürlüğü
Hasan Çıngı	Temmidi Hattı İnşaat Müdürlüğü
Şükrü Dilaver	Palandöken Un Fabrikası
Enver Temelli	Sokoni Vakum Acentesi
İhsan Sağlam	Baklan Konserve Fabrikası
Mehmet Sonbay	Kömür Tevzi Müdürü
Mustafa Keskiner	Aziziye Un Fabrikası

Kaynak: Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Kararları.

Van vilayeti hakem kuruluna iştirak edecek işveren temsilcileri için 1.2.1958 tarihinde yapılan seçim sonucuna göre seçilenlerin isimleri ve iş adresleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 27

Van Vilayeti Hakem Kuruluna İştirak Edecek İşveren Temsilcileri

Adı Soyadı:	İş Yeri Adresleri:
Mehmet Altay	Un Fabrikası
Şaban Boysan	İnşaat Mütcahhidi
Ekrem Ceyhun	Karayolları 2. Bölge Müdürlüğü
Kemal Erk	İnhisar Başmüdürü
Şefik Karataş	Nafia Müdürlüğü
Halit Timur	Sümerbank Alım Satım Mağazası

Diyarbakır vilayeti Bölge Çalışma Müdürlüğünün işveren temsilciliği için yapılan seçim sonucunda 6 oyla Mehmet Altay, Zekai Yetimen, Ekrem Ceyhun, 5 oyla Şefik Karataş, Selahattin Çaldağ, Işık Sezer işveren temsilciliğine seçilmişlerdir. Erzurum Bölge Çalışma Müdürlüğü işveren temsilciliği seçiminde ise 7 oyla Ali Keleş, Erzurum Belediyesi Elektrik Santrali Bakım Tamir Fabrikası, Toprak Mahsulleri Ofisi Erzurum Bölge Müdürlüğü, Ziraat Kurumu, Et Balık Kurumu Erzurum Et Kombinasının ve beşer oyla Karayolları 12. Bölge Müdürlüğü, Devlet Su İşleri 8. Bölge Müdürlüğünün temsilcileri olarak seçildiklerine karar verilmiştir.¹³⁷

2.8. TALEBE YARDIMLARI

Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası kurulduğu günden itibaren çeşitli sosyal yardımlarda bulunmuştur. Örneğin 1953 yılında yapılan toplam yardım 3.500 iken 1960 yılına gelindiğinde ise toplam yardım 6.100 liraya çıkmıştır. Bu yardımların önemli bir kısmı talebelere yapılmıştır. 1957 yılında İstanbul Üniversitesi ve yüksek mekteplerinde öğrenim gören Erzurumlu talebelerin kurduğu Erzurum Kültür ve Yardımlaşma Deneğine 300 lira yardım gönderilmesine karar verilmiştir.¹³⁸ Yapılan bir diğer yardım Ankara’da inşa edilen Yüksek Tahsil Talebe Yurdudur. Oda bütçesinden 2500 lira yardım yapılması hakkındaki idare heyeti teklifi uygun görülerek gerekli yardım yapılmıştır.¹³⁹

2.9. ERZURUM’DA İŞ ALEMİ

1950’li yılların başında Erzurum Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı tüccar sayısı 756’ydi. 1939 yılında bu sayı 539 iken, 1950 yılına gelindiğinde bu sayının 726 olması şehrin ticaretinde önemli bir artış olmadığını göstermektedir. Bu durumun sebebi ise bütün esnaf kayıtlarının odadan düşürülmüş ve esnaf derneklerine aktarılmış olmasıdır.¹⁴⁰

Tüccarların sayısındaki önemli artış 1954 ve 1955 yılında yaşanmıştır. 1954 yılında Ticaret Odası’na kayıtlı tüccar sayısı 1.191, 1955 yılında ise 1.561 olmuştur. 1958 yılına gelindiğinde bu sayı 2.076’ya çıkmıştır ve 1960 yılında 2.236 tüccar Ticaret Odasında kayıtlıdır.¹⁴¹

Gelişen ekonomiyle beraber Erzurum vilayetinde otel, bakkal, mobilya fırın gibi birçok yeni işyeri açılmıştır. 1953 yılında Et ve Balık Kurumu Erzurum Et Kombinası

¹³⁷ TOA, **Meclis Kararları**, 31.8.1959.

¹³⁸ TAO, **Meclis Kararları**, 29.5.1957.

¹³⁹ TAO, **Meclis Kararları**, 13.5.1958.

¹⁴⁰ TOA, **Meclis Kararları**, 30.12.1950.

¹⁴¹ Fındıkoğlu, **Erzurum Şehirleşmesi ve Sosyolojik Belirtileri**, s.49.

kurulmuştur. 1953 yılında Palandöken Un Fabrikası, 1956 yılında Erzurum Şeker Fabrikası ve aynı yıl Şerefiye Un Fabrikası, 1957 yılında Daphan Un Fabrikası ve 1955 yılında Doğu Konserve Fabrikası açılmıştır. Aynı zamanda 1954 yılında Halk Bankası, 1955 yılında Türk Ticaret Bankası, 1957 yılında Yapı Kredi Bankası ve 1960 yılında Ziraat Bankası Oltu Şubesi açılmıştır.

1950-1960 yıllarında Erzurum’da faaliyet gösteren tüccarlar tabloda belirtilmiştir:

Tablo 28

1950-1960 Yıllarında Esnaf ve Tüccarlar

Oteller	
	Emek Oteli (Münir Alpagut)
	Emek Palas Oteli (Turgut Alpagut)
	Gürcükapı’da otelci (Ali Koçak)
	Gündoğdu Palas Oteli (Zakir Özgündoğdu)
	İstanbul Oteli (Yusuf Akçalı)
	Doğu Pasinler Oteli (Hanefi Gençal)
	Kafkas Oteli (Mustafa Midilli)
	Cumhuriyet Oteli (Ali Koçak)
	Kars Oteli (Recep Saka)
	Sefa Oteli (Neşet Özgür)
	Park Oteli (Mehmet Işıklı)
	Avrupa Oteli (Necati Çakmut)
	Cihan Oteli (Münir Akdumlu)
	Bayburt Oteli (Yusuf Yurtseven)
	Vatan Oteli (Mevlit Türkmen- Ali Özyılmaz)
	Erzurum Oteli (İhsan Sami Gençsoy)
	İstanbul Oteli (İsa Ateş)
	Şirin otel ve çay evi (Asaf Çaşkır)
	Narman Otel (Abdülbaki Köse)
	Oltu Narman Yatakhane (Mehmet Demir)
	İzmir Oteli (Mehmet Korkmaz, Mecit Avcı)
	Bingöl Oteli (Tevfik Tecimener)
	Temelli Palas Oteli (Halit Temelli)
	Tophane Oteli (Muhtar Akyüz)

<p>Sönmez Palas Oteli (Ahmet Ak) Şampiyon Oteli (Dursun Kekeç) Şafak Oteli (Dursun Ezirmikli) Trabzon Oteli (Ömer Çakmak- Hasan Koç) Gülüm Palas Oteli (Remzi Erok) Vefa Oteli (Cevriye Kuveloğlu) Kongre Oteli (Cemal Esenkaya) İpek Palas Oteli (Osman Cebi- Kamuran Cebi) Sahil Komisli Palas Oteli (Esat Okur- Faik Kocaaliler) Tortum Oteli (Cemal Saka) Marmara Palas (Ali Galip Yıldırım) Örnek Palas (Fevzi Güvenen- Hasan Kılıççı) Tekman Oteli (Bekir Akpınar) İzmir Palas Otel ve Pastanesi (Cafer Baykan-Muhsin Kazak) Lüks Aras Otel ve Gazinosu (Luhittin Yeniaras) Yeşil Palas (Mehmet Aras-Ömer Tan) Kafkas Oteli (Mehmet Karasu) Karadeniz İşletme (Mustafa Kayserili) Kısmet oteli ve Gazinosu (Mehmet Ercan) Sebat Oteli (Muhlis Müştasal) Aydın Oteli (Ahmet Işıldak) Altın Palas Oteli (Ahmet Çakır) Divan Palas Oteli (Halis Çaloğlu) Burhaniye Oteli (Selahaddin Burhankulu) İzmir Palas Oteli (Süleyman Aksu) Şelale Oteli (Mehmet Alkan) İspir Oteli (Selim Haki) Reşit Kızılca (Reşadiye Oteli) Hadi Elverdi (Havuzlu Otel) Aras Oteli (Mehmet Polat) Elmalı Palas (İsmail Bağlar) Gençal Palas Oteli (Ahmet Konan)</p>

	<p>Erdirinç Oteli (Ahmet Aktaş) Pasinler Oteli (Recep Yurttaş-Mustafa Yurttaş) Kıbrıs Palas Oteli (Zekeriya Öztürk) Misir Oteli (Enver Taştan) Palas Oteli (Enver Keleş) Konfor Palas (İhsan Oral) Misir Oteli (Enver Taştan) Yıldız Oteli (Nurettin Balcı) Mehtap Palas Oteli (Akif Özeken) Aziziye Oteli (Kemallettin Gençöl) Koç Palas Oteli (Hüseyin Arslan) Birlik Oteli (Eşref Boz) Turan Oteli (Netaci Yarkın)</p>
Fırıncı	<p>Ziya Polat (Asri Fırın), İsmail Demirci (İstikamet Fırını), Ferhat Ceylan (Avrupa Fırını), Hızır Dilekmen, Mehmet Karaman (Zafer Fırını), Hüsnü Şahin, Osman Polat (Şafak Fırını), Ahmet Bayram (Ada Fırını), Dursun Demir (Çamlıca Fırını), Ali Papaker, Necip Karadağ, Turan Ahmet Levent, Nusret Yeşilbaş (Hemşin Fırını), Osman Yılmaz</p>
Hırdavatçı	<p>Ali Damlarkaya, Mehmet Nedim, Recep Sağlam, Kadir Aksoy, Ali Kodoş, Mustafa Aydın, Ömer Keskin, Sıtkı Uylaş (Barlas Ticarethanesi), Demir Kariçkan, Zakir Şaşıoğlu, Hasan Alioğlu</p>
Elektrikçi	<p>Vehip Gürçam, Kemalettin Çığın, Talat Özkan, Galip Aşnaz (Işık Elektik Atölyesi), Nurettin Toptaş, Sıtkı Özyapar (Şimşek), Müştak Karahanoğlu (Işıl Müessesesi), Hayrettin Yaşar, Mehmet Tuna (İstanbul İş Evi), Zeki Çevrim (Nilgün Mağazası), İbrahim Aksoy (Güven Elektrik ve Radyo Tamir Atölyesi), Enver Törel,ı,</p>
Manifaturacı	<p>Avni Turhan, Fuat Hamutçu, Fazıl Hamutçu, Halit Morkoç, Hamdullah Beynu, Mehmet Galata, Mehmet</p>

	<p>Durak, Abbas Öner, Refik Erengüç, Ahmet Suakar, Abdulkadir Marancı, Hüseyin Karayal, Mustafa Özhancı, Razi Kızılduman, Zeki Karayel, Nafiz Efeoğlu, İbrahim Arı, Cemal Kılıç, Mehmet Gündar, Halim Galata, Ahmet Topçu, Mehmet Muş, Selahaddin Bayramoğlu, Hüseyin Kavcı, Canip Togonalay, Pehlül Beyaztaş, Ahmet Ceviz, Mahsut Karakaya, Hamza Akbulut, Akif Üneş, Mehmet, Kırkoğlu, İbrahim Tavlaş, Hasan Çetinkaya, Şerafeddin Kömeç, Muhsin Atmaca, Ziyaeddin Kaplan, Karabey Aydın, Rıza Kavcı, Faruk Durmuş, Agâh Dumlu, Kemal Kamber (Sönmez Mağazası), Faik Yılmaz, Mustafa Yüksel (Doğu Mağazası), Muzaffer Albak, Ahmet Satıcı, Daim Umudum, Şükrü Daloğlu, Hamit Vural, Fazıl Genç, Haydar Eren, Mustafa Tercan, Hasan Özyurt, Bekir Emirzaoğlu, Mustafa Sekmen, Halit Vural, Salih Küçük, Ahmet Derecine, Akif Halıcı (Karlıova Pazarı), Seyfullah Demircioğlu (Lüks Bakkaliye ve manifatura), Rıza Dönmez (Kanaat Pazarı), Celal Boybeyi (Kaleliler Manifatura), Turan Önder (Önderler Mağazası), Abdülbaki Gül, Ahmet Aksoy (Karlıova Ucuzluk Pazarı), İbrahim Çalış, İhsan Kulaçoğlu, Yasin Şehitoğlu, Cemal Güven, İbrahim Bingöl, Ahmet Altınışık, Arslan Taştan, Naci Kullaçoğlu, Zeki Ayık, Rıza Şimşek, Necati Gül, Mustafa Yiğiter, Hüseyin Kök, Sabri Öztürk, Celal Gültekin, Musa Bayram, Cafer Emirza, Ziya Özder, Suphi Güven, Halit Terzioğlu, Hasan Aksoy, Gıyasettin Akgün, Reşit Kaya, Hüseyin Güllüce, Mustafa Kanar, Abdullah Mehmet Hanoğlu, Halil Balıkçı, Mehmet Okur, Kemal Güven, Tahsin Güven, Fevzi Yazıcıoğlu, Şerif Öner, Süleyman Karaca</p>
<p>Fırıncı</p>	<p>İsmail Demirci, Osman Demirci, Hurşit Karaman, Resul Tutuş, Hurşit Karaman</p>

<p>Keresteci</p>	<p>Mustafa Keskiner, Mustafa Akyurt, Hamdi Alkan, Fazıl Tan, Rıfık Çakır, Faruk Erman, Rıfat Özakpınar, Celal Aydın, Mahmut Karaman, Ziya Taş, Feyzullah Nalbantoğlu, Ahmet Kocaman, Necati Erdil, Osman Aksoy, Süleyman İşleyen, İsmail Gürbahanlı, Yasin Sayın, Adil Yakut, Mustafa Ağyurt, Hüseyin Tüzemen, Hüsameddin Olpak, İsmail Cıngıl, Hakkı Mutlutürk (Hızır Atölyesi), Nejat Mutlutürk, Murtaza Yaralı, Hasan Gezer, Halis Özsoy, Ahmet Durmuş, Halit Berzek, Necati Erdil, Ali Topdağı- Mehmet Topdağı (Topdağı Hızır Atölyesi) , Kemal Özden, Mustafa Akkoyun, İsmail Karaca, Arif Çamlıöz, Ziyaeddin Sağıroğlu, Yusuf Gözütok, Hasan Ügümü, Kamil Gözütok, Servet Demir, Dursun Macit, Osman Candan, Hilal Polat, Hasan Demir, Ahmet Kıraç, Hasan Aktaş, Necati Somyürek, İhsan Karaca, Coşkun Alan, Mustafa Gökmen, Mustafa Karagöz (Yusufeli Öziş Atölyesi), Ahmet Altıntaş, Kamil Sarıkaya, Bahattin Keser (Yeni Kereste ve Mahrukat Deposu), Mahmut Yıldız, Mehmet Nuri Koç, Halit Benekli, Remzi Yazıcı, Cemil Kömürcü (Lüks Doğrama Atölyesi), Halil Bozaroğlu, İdris Alpay, Osman Atmaca, Dursun Ali Kelen, Hilmi Mutlu Yazar, Salih Kocaman, Mehmet Dolu</p>
<p>Kunduracı</p>	<p>Refik Özgür, Refik Özgür, Nureddin Kacıroğlu, Sıddık Denli, Şerafeddin Bezcioglu, Selahaddin Baltacıoğlu, Fevzi Kiziroğlu, Abbas Durbüzer, Münip Dişli (Şark Kundura Mağazası), Akif Yılmaz (Karlova Kundura Yapımevi), Mustafa Sözen (Beğen Kundura Evi), Burhan Merdal (Desen Kundura), Zeki Güllüce, Tanca Kundura Mağazası (Selahaddin İşyar), Selim Ergün (Ergün Kundura), Vahdettin Kolişler (İnci Kardeşler), Mehmet Zeki Atmaca, Ali Rıza Ayaz (Lastik Eşya İmalathanesi), Halil Tortum, Bahaddin Merdal (Saray Kundura Mağazası), Cemil Katioğlu, Mehmet Ağaçlı, Cemal</p>

	Tuzcukaya (Mehtap Kundura Evi), Halit Aksoy, Nurettin Kaçır, Nuri Gültekin, Tekin Mod (Beyoğlu Kundura Mağazası)
Bakkal	Ağa Gülüm, Murat Çehrelioğlu, Eşref Karaçam, Kemal Güner, Tayyar Ceylan, Hüsameddin Tavlaşoğlu, Şerafettin Bostancı, Nurettin Aksu, Ahmet Gürcü, Sadullah Akdağ, Ali Osman Atalı, İhsan Yıldırım, Lütfi Yıldırım, Tokalp Cimilli, Hüsrev Öztürk, Mehmet Yolal, Mustafa Akan, Kazım Yıldırım, Mehmet Gökdemir, Hüseyin Eritici, Hüsnü Demircioğlu, Halil Özkan (Cumhuriyet Bakkaliyesi), Mehmet Ögüt, İhsan Erbil, İsmail Özsoy, Mehmet Öztürk, Mehmet Aktürk, Servet Kuzu, Ahmet Özbayraklar, Zeki Yucur, Necmeddin Aksakal, Hayrettin Seymenoğlu (İdeal Bakkaliyesi), Hasan Gödek (Emniyet Şark Pazarı), Zahit Çehreli (Merkez Bakkaliyesi), Ahmet Kızılgeçit (Tekman Pazarı), Ziya Barın (Mavi Köşe Bakkaliyesi), Hasan Koç (Koç Bakkaliyesi), Kaya Özbay (Güzelbağ Bakkaliyesi), Binali Canvar (Dötyol Bakkaliyesi), Süleyman Uzunkaya (Eski Pazar), Kemal Dişçi (Kardeşler Pazarı), Cevdet Ilıcalı, Ali Osman Çolak, Rüştü Bağlar, Niyazi Cengiz, Ali Abuş, Ahmet Yağar, Ali Kaya-Şefik Görgün-Tevfik Yağar (Emekli Kardeşler), İbrahim Ay, Cevdet Sabırlı, İsmail Şengün (Yeni Kapı Pazarı), Ekrem Gezer (Güven Al Bakkaliyesi), Cemil Akgün (Akgün Pazarı), Süleyman Bektaş, Hasan Kurtoğlu (Bozkurt Bakkaliyesi), Yusuf Kuyupınar, Tevfik Karadağ, Hamdullah Gücüyeter, Mehmet Seymen, Hasan Kotaş, Cemil Akbaş, (Sebat Ticarethanesi), Dursun Soygül, Süleyman Şık, Yaşar Kelleci, Şaban Dizikısa, Feyyaz Karakoca (Yeşil Dumlu Bakkaliyesi), Vahit Öztürk (Öztürk Bakkaliyesi), Hüsameddin Şamasor, Ali Kenger (Nasip Bakkaliyesi), Nureddin Gider, Tahsin Yiğit-Fevzi Tanaç, (Uzun Yayla Bakkaliyesi) Kemal Alaftar, Ziya

İspiroğlu, Abit Karadayı, Rahim Erdoğan, Zakir Dündar, Ahmet İncesu, Refik Yaprak, Sabit Genç, Neşet Güler, Reşit Yeniköy, Ahmet Demirci, Nusret Yardımcı, Salim Soysal, Üzeyir Çiftçi, Mustafa Kara, Mehmet Akbulut, Selim Selamet

Şemsettin Sürbanlı (Altın Bakkaliyesi), Mehmet Güney (Altın Bakkal), Talat Akıllıoğlu, Mahmut Gerçek, Remzi Gürcü, Nureddin Şişeci, Ali Afacan, Yusuf Altınışik, Mustafa Kasap, Rıfat Baykal, Nurullah Şener, Mehmet Sıddık Şanlı, Abdullah Yeniköy, Nuri Demirci, Hasan Gülyurt, Zakir Çalmaşur, Şevki Akyar (Hemşeri Pazarı), Hilal Ak, Mehmet Atasever, Tefvik Candan, Emin Paksoy, Ahmet Ali Şengül, İhsan Güngör, Nedim Eğriburun, Osman Akdemir, Fazıl Köknarlı, Salih Aykın, Kadir Taş, Enver Dumanlı, Azmi Azaktan, Kaşif Öztürk (Samsun Bakkaliyesi), Mehmet Elibol, Paşa Perктаş, İbrahim Durmuş, İbrahim Durmuş, Mahmut Dengiz, Ali Bayram (Yeni Emekli Pazarı), Aziz Sürbahanlı, Abdullah Gökçay, Sıtkı Aloy, Sabri Candan, Mehmet Değirmenci (Ünlü Malatya Pazarı), Ali Bozdağ, İshak Gençal, Kemal Fevzi, Selahaddin Önal (İktisat Pazarı), Muharrem Tümen, İdris Er, Şaban Dilaver (İktisat Pazarı), İbrahim Emanetoğlu (Şark Ticarethanesi), Ahmet Yıldırım, Ahmet Öztürk, Nureddin Balcı (Ankara Pazarı), Hasan Aydın, Mehmet İçil, Hakkı Yılmaz, Hamit Arslan, Hayriye Aktaş, Maksut Elmaz, Ali Önal, Kazım Acar, Talip Aykut, Seyfettin Karaca, Selhattin Erşrefoğlu, Haşim Baykan, Kazım Acar, Nurettin Tosunoğlu, İsmail Kalmış, Dursun Atbiner, Nusret Şenay, Abdullah Yıkılğan, Talat Altıkata, Tefvik İpek, Halit Çarıklı (Güral Pazarı), Yunus Özoltu (Özoltu Bakkaliyesi), Mustafa Delice, Muzaffer Deli, İbrahim Özçelik (Birlik Pazarı), Hasan Erbil (Şentürk Bakkaliyesi), Ali Gezer (Seher Bayisi), Hamit Beke (Akarsu

	<p>Bakkaliyesi), Tevfik Savcı, Naim Uşi, Yunus Özoltulu (Oltu Bakkaliyesi), Recep Malkoç (Aksu Bakkaliyesi), Mehmet Bıyık, Ali Erzincan –Mehrali Erzincan(Şenkardeşler Bakkaliyesi), Süleyman Bektaş, Nusret Sever İsmail Özönur (Numune Bakkaliyesi), Sıtkı Yücel (Yücel Bakkaliyesi), Neptün Eken, Ali Aksakal, Nasrullah Çelik, Maliye Şimşek, Ali Kemal Temizel, Ahmet İş, Nihat Ilıcalı (Akış Bakkaliyesi), İzzet Aydın, Halim Abanoz, Yusuf Açıkkel, Nizamettin Albayrak, Hanin Köycü, Ömer Kımalı, Ömer Özsoy, Veysel Yalçın, Sebahattin Ezirmik (Yıldız Bakkaliyesi), Selahattin Uylaş, Mehmet Törer, Ahmet Hamdi Arslan (Gülahmet Bakkaliyesi), Faruk Elmalı</p>
<p>Terzi</p>	<p>Ahmet Boran, Ali Sırrı Güngör, Bahri Yıldız, Nazım Özkoruklu, İbrahim Karaali, Seyfettin Tektaş, Ali Rıza Canbilen, Aziz Ferah, Hatem Kasadar, Bederttin Nişancı, Hatem Kasadar, Sıddık Namlı, İbrahim Karaali, Aziz Ferah, Emin Haşmanlı,</p> <p>Cevat Mod (Halk Terzihanesi),</p> <p>Alaaddin Yurt, Ömer Girente (Selamet Terzihanesi), Abit Burna (Akın Terzihanesi)</p> <p>Mahmut Çolak (Cihanolu Terzihanesi)</p> <p>Metin Bora (Suhulet Terzihanesi)</p> <p>Ali Baltakesmez (Kardeşler Terzihanesi)</p> <p>Aziz Köseoğlu, İsmail Gürbüz, Hüsnü Özpolat</p> <p>Sıddık Turan (Park Terzihanesi)</p> <p>Vedat Çakır, Saip Hattatoğlu (Mevsim Terzihanesi)</p> <p>İsmail Taşcıoğulları (Moda Giyim Kadın Terzihanesi),</p> <p>Necati Selçuk (Giyingör Terzihanesi)</p> <p>Kemal Yıldız, Mustafa Âşık (Yusufeli Terzihanesi), Yemen Tepe (İnan Mağaza ve Terzihanesi), Nafiz Öztürk (Beyoğlu Terzihanesi), Necati Mutluay (Örnek</p>

	<p>Ticarethanesi), Yusuf Durdağ, Mehmet Sarı (Karadeniz Terzihanesi)</p> <p>Necati Kireççi (Lale Terzihanesi)</p> <p>Ali Sırrı Kaçtıoğlu (Dekor Terzihanesi)</p> <p>Turan Şanlı (Turan Terzihanesi)</p> <p>Sadi Ceyhanlı, Kemal Armut, Selahaddin Mod (Seven Terzihanesi), Gelip Söylez (Ünal Terzihanesi)</p> <p>Yılmaz Kadakçı, Hakkı Caner, Necati Kireşçi (Lale Terzihanesi)</p>
Müteahhit	<p>Sürmeli Tekin, Osman Gültekin, Kaptan Kısmet, Cemal Papuccu, Ali Erişmiş, Fehmi Ercan, Celil Taş, Yaşar Cimilli, Muzaffer Kotan, Selami Özpekel</p>
Tuhafiyeci	<p>Battal Amil, Tahsin Güven, Cemal Şenol, Nevzat Özonal, Muammer Karakaya, Kemal Çakır, Mustafa Gökdemir, Lütfi Alyap (Bonmarşe Mağazası), Orhan Kaşe, Hüseyin Yarar, Nihat Kaşo (Lale Mağazası), Rukiye Özden (Özden İriyat ve Tuhafiye Evi), Halit Çebi, Fahri İşden, Salih Küçük, Kerim Yüksel, Rıdvan Güllüce, Orhan Selamet (Yenişan Mağazası), Muzaffer Demirtaş, Ahmet Ürüsan, Zülal Atik, Fahrettin Dilaver, Arslan Gugu, Osman Yüksel, Fuat Karakaya, Ahmet Akkuş, Osman Yüksel, Fuat Zincir, Arslan Çebi (Zambak Mağazası) , Mehmet Sadi Emirkadı</p>
Saatçi	<p>Fazıl Kürklü, Abbas Yücel, Cemal Akçaylı, Yolcu Bingöl, Hafız Necati Öztürk (Garanti İş Saatçi)</p>
Canlı Hayvan Ticareti	<p>Tevfik Kayut, Mehmet Polat, Kemal Güngör, Naim Kasapbaşı, Hakkı Tanrıverdi, Cemil Yılmaz, Cazim Perктаş, Şerafettin Tan, Cemal Ünal, Ömer Kaçağan, Hüseyin Kesiver, Adnan Kesmez, İlhami Denizli, Nuri Cebiç, Salim Bağırşakçı, Kasım Yelek, Seyfettin Erinkar, Talip Mutluay, İzzet Gönen, Hakkı Alpınmak,</p>

Abdurrahman Dağıstan, Mehmet Dağıstan, Mustafa Torun, Yaşar Havuşgil, Nihat Kabayel, Turan Tarih, Galip Önelge, İhsan Geylan, Sıtkı Üst, Abdulkadir Ketvan, Hakkı Torunoğlu, Hilmi Eyüpoğlu, Atik Palandöken, Mucip Kocaoğlu, Kemal Hüsrevoğlu, Hikmet Pirimoğlu, Seyfeddin Budak, Süreyya Kobal, Fevzi Ünal, Cemal şenol, Zeki Karayal, Sabri Sakallı, Serpit Gödek, şevket Kükürtçü, Kamil Urulu, Mustafa Erdal, Binali Koruk, Yaşar Koruk, Burak Güvelik, Dursun Ejder, Sadık Tuğday, Mevlüd Gülen, Nafiz Akdal, Samet Üst, Arşak Altun, Mehmet Özgöncü, Murat Aygöl, Mehmet Kobaza, şaban Çelik, Halis Kılıç, Fetullah Taşkesenlioğlu, Ali Işık, Avni Han, Yusuf Çelik, Hakkı Torunoğlu, Nihat Güllülü, Hüsnü Özden, Naci Cinisli, Selahattin Yıldırım, Naci Cinisli, Kemal Yıldırım, Münir Köşklü, Abdul Gödek, İbrahim Başıbüyük, Ahmet Topaloğlu, şaban Barakalı, Fahri Morkoyun, İhsan Köstek, Fuat Perктаř, Fahri Tetik, Ali Kamberoğlu, Celal Barakalı, İbrahim Eyriçayır, Faik Tahmisli, Cihat Oltulular, şefik Doğan, şevki Kaynarca, Cemil Özkorucuklu, Hüsameddin Yılmaz, İsmail Küçük, İsmail Efendioğlu, Hamza Aydın, şeref Narmanlıoğlu, Mevlüd Ardos, Süleyman Karadağ, Abdi Kaydır, şadi Taftalı, Mustafa Gül, Ali Felekoğlu, Cemal şenol, Osman Destegöl, Dursun Arslan, Kadir Güler, Burhanettin Okuyucu, Eşref Dolar, Ziya Hamutçu, Hamza Karalı, Necati Küllebi, Rıfat Ökmen, Hüseyin Turgut, Dursun Ali Yurtsever, Cemalettin Gergin, Zinnur Denli, Hamza Aksakal, Sıddık Coşkun, Halil Ayvaz, Canip Kadanalı, Cemil Baksi, Sertip Yangöl, Fazıl Altuğ, Zahir Küllebi, Ahmet İş, Hayrettin Cebiç, Osman Yükselener, Mebruke Koytan, Cemal Yükselener, Cemal Hizardere, Necmettin Gül, Mehmet Harorlu, Ali Akyüz, Recep Ali Papaker,

	Zekeriye Yılmaz (Bozkurt Kiraathanesi), Murat Dumanay, İhsan Sezikli, Ali Haydar Bolçay, Mustafa Eltaş, Aziz Güneş, Lütfü Şaka, Mustafa Kubat, Alaattin Özder, Yusuf Özcan, Yusuf İlgün, Fikri Arslan, Osman Engin, Kemal Kırmızı, Emin Aydemir, İhsan Doru, Ahmet Toktaş, Rüstem Urçar, Hayrettin Kaloğlu, Enver Dağdiken, Zakir Ayrancı, Fuat Didin, Nevzat Yıldırım
Marangoz	Tahsin Alban, Mustafa Şimşek, Yusuf Değirmenci, Neşet Erdoğan (Doğan Marangoz Atölyesi)
Nakliye işi	Emin Vefik Yurtalan, Kemal Bayrakçı, Abdurrahman Büyükbaş, Recep Katkat, Hamit Erciş, Şemsettin Kılıç, Halit İnal, Ziyaeddin Yaşar, Ruhi Daldaban, Ali Erdemoğlu, Ahmet Polat, Mehmet Bulaklı, Fevzi Dadalı, Rasim Dinç, Hasan Gündoğar, İbrahim Aksu, Asker Dönmez, İbrahim Zalaltınbaş, Zeki Kobaza, Turan Koçtaş, Mevlüd Fidan, Hakkı Özkul, Alit Ulusu, Mustafa Atmaca, Aşır Yücel, Zeki Aykan, Şakir Şam, Ferit Takiş, İsmail Sağlam (Sağlam İş Evi), Kenan Yorucu, Rafet Alemdar, Nuri Muratoğlu, Necati Karaoğlu, Hasan Korkmaz, Hasan Ellidokuzoğlu
Halıcı	Hüseyin Boyacıoğlu, Hakkı Halıcı, Ömer Koç (Güven Halı Pazarı), Şevki Albayrak (Albayrak Halı Pazarı), Cevat Alyap, Bekir Sönmez (Isparta Halı Pazarı), Yakup Mumcu, Salih Özer- Kemal Çiftbozan (Süsler Halı Pazarı), Ahmet Albayrak, Zeki Halıcı
Kasap	Zakir Urvasızoğlu, İsmail Erinkar, Celal Yanger, Hakkı Dinçer, Mehmet Çaybal, Nusret Suvey, Halis Kesman, Nevzat Ilıcalı, Dursun Toroman, Hilmi Denizli, Necati Suvay, İhsan Dumantepe
Bezzaz	Osman İnce

Şekerci	Osman Ünlüsoy, Cemal Taştan, Muhsin Aksakal, Mustafa Tuysuz, Yusuf Yalınkaya, Salim Şekerci, Yusuf Yalınkaya, Recep Gür, Vahit Karakuş, İbrahim Dumlu (Nefis Şeker Evi) Cemal Şekerci (Rekor Şekerleme İmalathanesi) Alay İsmailoğlu, Yusuf Kısmet (Erzurum Mağazası) Murat Çehreli (Yayla Şekerleme Helva Lokum Reçel İmalathanesi), Hadi Tayfur Katkat
Kıraathane	Talat Müceldili
Kavafiye	Faruk Zirek, Faik Özkırın, Nusret Gevenli, İsmail Yapağıl, Mehmet Yapbay, Ahmet Bezcioglu
Piyango bayii	Halil Bingöl
Komisyoncu	Sebahaddin Kopdağı, Kerim Çapanoğlu, Sabri Kızıllan, Ahmet Tulga, Ahmet Kısmet (Kısmet Nakliyat Ambarı)
Sütçülük	Saime Gürpınar
Sebze-Meyve Komisyonculuğu	Tufan Özoltulu, Faik Elmalı, Kemal Erdem, Salih Saraçoğlu, Sıtkı Üst, Abdulkadir Erişmiş, Şehabeddin Akçay, Neşet Güler, Canip Arzuman, Ahmet Göbekli, Ali Ülkü, İhsan Arıkan, Kerim Turan, Refik Bilici, Binali Şaşılar, Ömer Faruk Gözen, Hasan Genç, Sebahaddin Azizcan, Abdullah Türkeş, Hayreddin Yücelik (Yücelik Kardeşler), Ziyaeddin Zorba, Ali Dağtekin, Salim Mercan, Salih Taşcıoğlu, Ahmet Baykara- Mustafa Baykara,

	Seyfettin Özkevelci (Harbi İş Evi Seyfettin Özkevelci), Alaaddin Öksüz, Salih Buğdacı, İdris Kabar, İbrahim Mavioğlu, Ahmet Çekiç, Osman Dahar, Naim Mercan, Zakir Küllebi, Naim Mercan, Şemsettin Sürbahanlı, Mehmet Duman, Nihat Öncer, Nihat Öncer
Demir- Sac Ticareti	İhsan Körüklü, Rasim Kızılcadağ, İbrahim Kızılağaç, Şaban Gülrenk, İhsan Şenaydın, Şükrü Kırıcı, Hanefi Turalıoğlu
Mobilyacı	Şevki İnan, Reşat Pekelin, Nizameddin Özçelik, İrfan İnan, Asım Becerikli, Baki Arıkan, Nihat Şahin, İbrahim Güneş, Enver Çakmur (Üstün Mobilya Evi), Mehmet Bozdemir, Yusuf Sandıkçı, Fevzi Halıcı
Lokanta	Ali Barın, Dursun Ali Ülker, Güzelyurt Lokantası (Yakup Bozhaliloğlu), İmren Lokantası (Niyazi Özçelik-Sultan Vural), Yusuf Çelik, Ahmet Odabaş, Zevk Lokantası (Halil Akpınar), İhsan Çarıkçıoğlu, İhsan Atmaca, Ömer Barın (Karadeniz Lokantası), Nurettin Günday (Ada Lokantası), Fevzi Alemdar (Cumhuriyet Lokantası) Rekor Lezzet Lokantası (Abdulkadir Bürge), Osman Gülergün, Dursun Ali Yılmaz (Nur Lokantası)
Hazır Elbisecilik	Kamil Kızıl, Zihni Erkoca, Mehmet Katranlı, Abdulmuttalip Yargılı, Hamit Algül, Şerafettin Yargılı, Celal Örenli, İbrahim Canar, Hüseyin Hürhanlı, Şaban Sucu, Mürsel Sucu, Sabri Gürgen, Mehmet Yığılkan, Ali Razi Şişeci, Zekeriya Harorlu, Mehmet Ölçer, Faruk Kızılcam, Zakir Kırık, Kemal Palancıoğlu, Ömer Kog, Kadir Algül, Şehameddin Algül, Lütfü Hamutçu, İrfan Elyakut, Şerif Erentürk, Recep Çağınlı, Cahit Etik (Manolya Konfeksiyon İmalathanesi), Kadir Kocaman, Alaaddin Salman, Abubekir Güzelder, İhsan Daloğlu
Saatci	Nejad Ergüler

Kırtasiye	Hüsameddin Düzyol, Vehip Atalay, Fevzi Güngör, Şinasi Yavuz (Ferda Kırtasiye), Refik Özaydın, Yakup Küçük
Kuyumcu	Ömer Altın, Şehabeddin Erdal, Mehmet Karaç, Mensur Öznü (Sebat Kuyumcusu) Halil Saraçgil, Muştak Aksu (Güven İş Kuyumcusu) Hamza Dumlu (Akın Kuyumcusu) Kazım Kobaza, Nasuhi Yeşilkent Kirameddin Emren, Ömer Bektaş Nuri Zülaloğlu (Zülal İş Kuyumcusu) Fahri Özlü, Remzi Ekinci (Temiz İş Evi) Nazım Müşabak (Fantezi Kuyumcu), İhsan Bingöl, İbrahim Aksu (Arma Kuyumcusu), Canip Atılğan- Tahsin Ekinci (Temiz İş Kuyumcusu), Mahir Altun Ekrem Özyuvalı, Hulusi Gülbiraz (Altunbilek Kuyumcusu), Asım Elibollar (Doğu Kuyumcusu) Asım Elibollar
Eczane	Ankara Eczanesi (Abdurrahman Sürmen) Avni Geriş (Yeni Eczane) Ankara Eczanesi (Abdurrahman Sürmen)
Kantariye ve Yiyecek	Hazım Özaltın, Hasan Yılmaz, Osman Kısmet, Halil Kolera, Abdurrahman Evirgen (Emniyet Ticarethanesi), Ahmet Taşkesen (Karaköse pazarı), Refik Küngü (Elazığ Kantariye Mağazası)
Matbaacılık ve gazetecilik	Nuri Erdur, Turhan Bilgin, Sadullah Erim (Güven Matbaası), Arslan Yurtseven- Sebahaddin Çelikler (Okur Matbaası), Turhan Bilgin (Doğu Gazetesi ve Matbaası), Sadrettin Lütfüoğlu
İnşaat Taahhüdatı	Mithat Akbaş, İbrahim Aksoy, İsmet Yalçın, Şerafettin Ateş, Sadrettin Çatalkılıç, Hüseyin Takiş, Halil Çakar, Seyfullah Taş, Mehmet Kuzzik, Ağâh Karayurt, Mustafa Karaman, İhsan Torunoğlu, Enver Kırmacı, Muhiddin Çelik, Mustafa Çelik, Bahaddin Afacanlar, Mustafa Taş,

	Şevket Vural, Rüstem Aplan, Zihni Koçak, Şemsettin Sürgü, Mustafa Ateş, Memduh Davutoğlu, Ömer Gültekin, İmdat Özkan, Fevzi Bingöl, Talip Demirli, Mehmet İspir, Rahim Öztürk, Ali Şişman, Yusuf Beşiktaş, Edip Keteci, Nedim Okçu, Kazım Özkan, Enver Karaman, Enver Köseoğlu, Hacı Kayhan, Bahri Ataman, Kadir Kesemen, Dursun Kayış, Yılmaz Ceyhan, Cevdet Taş, Kahraman Yıldırım, Mustafa Küçük, Mahmut Doğrusoy, Orhan Bozhalil, Şehameddin Orbay, Bekir Ulusoy, Mehmet Yener, Fazıl Yıldırım, Ülfettin Aras, İbrahim Çay, Halil Tosun, Dursun Tokgöz, Bekir Keleş, Seyfettin Uzun, Mehmet Ekşioğlu, Hanefi Lokmacı, Zakir Özkorucuklu, Sadullah Akdağ, Hıfzı Kaplan, Yusuf Yılmaz, Maksut Yılmaz, Ali Poyraz, Mithat Demirtüer, Yunus Özoltu, Canip Kadanalı, Ahmet Genç, Kemal Kaya, Cafer Yaylalı, Sddık Algül, Enver Köseoğlu, Mustafa Cebe, Hikmet Yeyiner, Bayram Morkoç, Hikmet Öztürk
Çayevi	Pasinler Çayevi (Mehmet Göktoprak), Osman Belet, Asım Yılmaz (Güvel Çayevi), İhsan Çarıkçı (Güney Çay Evi) Adil Yılmaz (Dört Yol Yatakhane ve Çay Evi)
Boya ve inşaat malzemesi	Vecihi Topçuoğlu, Mehmet Tügetimur, Nedim Sağlam (Sağlam Ticarethanesi), Hüseyin Hilmi Katan, Cemal Öztürk, Cemal Öztürk
Yün ve deri işi	Ahmet Göncü, Mahmut Akalp, Macit Hayıretmez, Sait Günduru, Ali Aktan, Nabi Vuralar, Mehmet Baltacıoğlu, Bahattin Eren
Bakır Ticareti	Süleyman Ablak, Yusuf Yanık, Celil Rahimi, Mustafa Ceyhan, İsmail Aylanç- Salim Bağcı (Şark Bakır İmalathanesi), İbrahim Yumuk
Radyo Satışı	Etem Demircioğlu, Selahaddin Gençay

Pirinç Ticareti	Cebbar Oduncu
Benzin Bayiliği	Muzaffer Şehrali
Zahirecilik Ticareti	Hakkı Köyceğiz, Nusret Bilici, Kemal Pasinli
Oto yedek parça satışı	Osman Yalçın, Halit Temelli, Mahmut Sakik, Nihat Keçeci, Salih Özoğul, Salih Özoğul (Oto Teknik Atölyesi), Recep Düzen (Şark Yıldız Ticarethanesi), Muammer Suphi Boyacı, Niyazi Şatır, Ahmet Genç, Kemal Kaya
Pastırmacılık Ticareti	Halil Tokgöz
Şirketler	Polat ve Amil Kardeşler Değirmencilik Kollektif Şirketi Dörtler İnşaat Kollektif Şirketi Arı Kollektif Şirketi Şark Linyitleri Limited Şirketi Başak Ticaret ve Sanayi Türk Limited Ortaklığı Hemşin Kollektif Şirketi Hakkı Memişoğlu ve Şerikleri Erzurum Çimento Sanayii Türk Anonim Şirketi İlaç Kontuvarı Kollektif Şirketi Solakoğlu Kollektif Şirketi (Jeep Yedek Parçaları- Traktör Acenteliği ve Yedek Parçaları)- Fevzi Güvenen, Hasan Özkılıçcı Şark Billur İş Ahmet Gençal Selahaddin Dünder ve Mevlud Kır Kollektif Şirketi İstanbul Bakkaliyesi Kollektif Şirketi Baltacıoğulları Ak Kolektif Şirketi

	<p>Şaşıoğlu Kollektif Şirketi (Mustafa Şaşıoğlu- Zakir Şaşıoğlu)</p> <p>Ülke Kollektif Şirketi</p> <p>Vural Kuş Kollektif Şirketi (Halit Vural)</p> <p>Metin Kısmet Kollektif Şirketi (Yusuf Kısmet)</p> <p>Emek Kollektif Şirketi</p> <p>Celal Topçuoğlu ve Ortakları Kollektif Şirketi</p> <p>Başak Kollektif Şirketi (Ali Afacan-Cemil Afacan)</p> <p>Ahmet Genç ve İhsan Kollektif Şirketi</p> <p>Sefer Demirel ve Kardeşleri Kollektif Şirketi</p> <p>Engin Kollektif Şirketi</p> <p>Başal Sebat Kollektif Şirketi (Tahsin Genç- Mustafa Dursun)</p> <p>Birlik Nakliyat Ambarı Kollektif Şirketi (Ati Eskicioğlu)</p> <p>Keskiner Komandit Şirketi (Mustafa Keskiner)</p> <p>Güven Kollektif Şirketi (Mehmet-Hamit Güven)</p> <p>Ertuğrul Kollektif Şirketi (Mustafa- Hassan Ertuğrul)</p> <p>Reng İş Hamdi ve Durak Taylanlı Kardeşler ve Mahdumları Kollektif Şirketi (Hamdi ve Durak Taylanlı)</p> <p>Oltu Kömürleri İşletmesi Kollektif Şirketi (Mustafa Sıtkı)</p> <p>Fen Kollektif Şirketi (Yılmaz Nurettin Fencioğlu)</p> <p>Akar Kollektif Şirketi (Kazım Tekeş-Ahmet Gençal)</p> <p>Oto Özer Mehmet Özer ve Abidin Elbay Kollektif Şirketi</p> <p>Sakababa Kollektif Şirketi (Sabri Cimilli- (Sabri Alkan)</p>
Kombina	Et ve Balık Kurumu Erzurum Et Kombinası
Yorgan ve Yatak Ticareti	Abdi Özkan
Zücaciye	Hüseyin Bora, Celal Sibirli, Galip İncek (Ilıca Pazarı), Razi Vuralar, Habib Karakullukçu (Doğu Ticarethanesi), Celalettin Gülal (Gülal Mağazası)

Kömür Ticareti	Ekrem Dilaver, Cihat Dilaver, Cevdet Ilıcalı- Nejat Mutlutürk-Cevdet Özkan (Karakaya Linyit Kömür İşletmesi)
Kıraathane	Yığılkan Kıraathanesi (Hasan Yaprak) Bekiroğlu Kıraathanesi (Necati Keteci)
Banka	Halk Bankası Erzurum Şubesi Türk Ticaret Bankası Yapı Kredi Bankası Ziraat Bankası Oltu Şubesi
Aktariye	Seyfullah Çakmak, Yusuf Kuru (İnan Tecimevi), Hasan Yazıcı (Çoruh Yayın Pazarı), Hamit Kibaroglu, Hüsameddin Köyceğiz, Mustafa Dilaver, Yusuf Kacarlı, İsmail Calapoğlu, Yusuf Muyanlı, Tevfik Özkaş, İbrahim Elitaş, Hüseyin İsmailoğlu, İbrahim Malkoç, Necati Kazaslar, Salih Katkat, Hakkı Mesci, Mehmet Sırrı Aksoy, Fuat Torun, Mevlüd Batum, Nureddin Yıldırım, Nafiz Akdoğan, Nafiz Aydoğan, Tevfik Yılmaz, Selahaddin Gödek, Lütfü Çalikuşu, Selahattin Elitaş
Tekel Bayii	Mehmet Yıldız, Fatma Başoğlu, Bahattin Barakalı (Bahar Bakkalı), Ekrem Duman
Fotoğrafçı	Foto Ressam (Fahrettin Özdemir)
Yağcılık	Necmi Sabuncu, Cemal Miloğlu, Mustafa Narlı, Binali Porikli, Abdullah Aplolugil, Lütfü Mengü, Mehmet Efeoğlu, Yaşar Gezer
Değirmencilik	Hilmi Tüzemen

Kuru Meyve Ticareti	Hasan Özdemir
Tuz Satışı	Tayfur Yetişkin
Oto Tamir	Tayfur Yetişkin
Gazino	Arslan İnal Seylan Gazinosu (Ragıp onurlu) Cemil Baran (Baran Gazinosu) Ada Gazinosu (Osman Çiçek) Birlik Gazinosu (Selahattin Karagüllü)
Gazoz İmalatçılığı	Şükrü Kuk (Karadeniz Numune Garazı), İsmail Temizel, Palandöken Gazoz İmalathanesi (Orhan Güzelhuy)
Kantariye Ticareti	İhsan Horasan, Mehmet Salih Kılıç, Reşit Keki, Ahmet Konan, Habib Karakullukçu (Doğu Ticarethanesi), Dursun Dağçiçeği, Durmuş Taş, Muharrem Arslan
Soba İmalatı	Mustafa Tortumlu, Mehmet Burç, Alaaddin Koşan (Sanat Seven İşletme)
Sandık İmalatı	Mustafa Atmacan
Parfümeri	Kristal Seramik Parfümeri (Ahmet Yapanoğlu)
Lastik Ticareti	Sebahattin Toptaş, Turgut Öner

Kooperatif	Erzurum Demir Yolcular Yapı Kooperatifi Mahdut Mesuliyetli Erzurum Merinos Yapağı ve Tiftik İstihsal ve Satış Kooperatifi Şelale Memur Evleri Yapı Kooperatifi Ortaklığı Çamlı Evler Kooperatifi (Mahdut Mesuliyetli) Erzurum Öğretmenleri ve Maarif Mensupları Mahdut Mesuliyeti Yapı kooperatifi DSİ Yapı Kooperatifi Memurlar İstihlak Kooperatifi Karayolları İşçileri Mahdut Mesuliyetli Yol İş Yapı Kooperatifi Arıcılık, Sütçülük ve Kümes Hayvanları Satış Kooperatifi
İthalat-İhracat	Yusuf Haşimoğlu
Araba Döşemecisi	Ahmet Kürkcü (Şark Garanti Döşemecisi)
Kaynakçı	Atilla Mete (İstanbulu Mete Kaynak)
Muhasebe Bürosu	Nihat Kolişler (İtimat ve Muhasebe İş Bürosu)
Ziraat Makine Parçaları Satımı	Hasan Karaali
Sabun İmalatı	Ahmet Akın
Fabrikalar	İbrahim Ceyhun Hüsamettin Sevil (Şerefiye Un Fabrikası) Kemal Kullaçoğlu (Daphan Un Fabrikası Limited Şirketi)

	<p>İhsan Sağlam- Sırrı Altmışdört (Doğu Konserve Fabrikası)</p> <p>Trabzon Ceylan ve Kurşun Lastik Fabrikası Erzurum Acentalığı</p> <p>Kuru Sistem Temizleme ve Boyama Fabrikası (Şems Aydın)</p> <p>Şaban Dilaver- Şükrü Dilaver-Aziz Dilaver (Palandöken Un Fabrikası)</p> <p>Erzurum Şeker Fabrikası</p>
Gözlükçü	Mehmet Necip Saatçioğlu
Mercimek ve Keten Tohumu Ticareti	Rüştü Özarlan
Kiremit Satışı	Kerim Kandemir
Sinema	<p>Erzurum Doğu Sineması</p> <p>Dadaş Sineması</p>
Hamam	<p>Sevenler Hamamı (Fariz Güvener)</p> <p>Kamil Sirkecioğlu (Tahta Hamamı)</p> <p>Celalettin Tüzemen- Seyfettin Özdemir (Nuraniye Hamamı)</p> <p>Faik Hançer (Yeni Şehir Hamamı)</p> <p>Şemsinur Kirpik (İki Göbek Hamamı)</p> <p>Sulhi Mesutgil (Kırkçeşme Hamamı)</p> <p>Abdullah Alper (Şeyhler Hamamı)</p> <p>Güllülü Hamamı (Ahmet Güllülü)</p>

Kömür İşletmesi	Cevdet Ilıcalı- Nejat Mutlutürk-Cevdet Özkan (Karakaya Linyit Kömür İşletmesi)
Ziraat Harman Makineleri	Ömer Kömeç
Kolonya İmalatı	Rıfat Sürmen
Maden İşletmeciliği	Naci Coşkun
Petrol	BP Servisi Petrol Acentalığı (Şükrü Tüzyuhoğlu)
Kese Kâğıdı İmalatı	Ahmet Temizel
Emlak	Seyfettin Ersen

Tabloda da görüldüğü gibi Erzurum'da ticari, sosyal ve kültürel hayat oldukça zengindi. Şehirde birçok otel, günlük yaşamda ihtiyaç duyulan maddeleri karşılayacak dükkânlar, imalathaneler mevcuttur.

SONUÇ

Birinci Dünya Savaşı'nın getirdiği olumsuz şartlar Erzurum' da yoğun olarak hissedilmiştir. Bölgedeki zorlu iklim şartlarının da getirdiği olumsuz etkiyle şehir ekonomik olarak sarsılmıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Erzurum ekonomisini başta tarım ve hayvancılık oluşturmaktadır. 1929 ekonomik kriziyle birlikte Erzurum ekonomisi daha kötü bir hal almıştır. Bu dönemde Erzurum'a fabrikalar kurulması girişimleri olmuşsa da başarılı olunamamıştır. 1935 yılında İsmet İnönü'nün Erzurum ziyareti sırasında bu şehrin ne kadar ihmal edildiği görülmüştür.

İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla beraber Türkiye, her ne kadar bu savaşa katılmasa da, olumsuz etkilenmiştir. Bu olumsuz ortamdan Erzurum'da etkilenmiştir. 1950 yılına kadar İkinci Dünya Savaşı'nın olumsuz etkileri ülkede hissedilmektedir. Temel gıda maddeleri bulunamaz hale gelmiş ve karaborsacılık ortaya çıkmıştır.

14 Mayıs 1950 seçimleri demokrasi ile yapılan ilk seçim olduğundan bu seçimlere katılım yüksek olmuştur. 1950 yılında yapılan seçimle iktidar değişmiş ve DP üstünlüğü ele geçirmiştir. DP'nin ekonomi politikaları sayesinde şehrin ticari durumunda canlılık olmuştur.

DP iktidara geldikten sonra Erzurum'da birçok faaliyette bulunmuştur. Öncelikle yolları yapılmış ve yol parası kaldırılmıştır. Erzurum halkının su ve elektrik sıkıntısı çözülmeye çalışılmıştır. Tarıma yönelik yatırımlar yapılmıştır. 1953 yılında Et Kombinası, 1956 yılında Şeker Fabrikası, 1957 yılında Atatürk Üniversitesi açılmıştır.

1960 yılına gelindiğinde I. Dünya Savaşından beri devam eden ekonomik bunalım önemli ölçüde azalmıştır. 1960 yılında da bu olumlu gelişmeler devam etmiştir. Bu ticari canlılığın temelinde canlı hayvan ve et ticareti bulunmaktadır. Aynı zamanda Erzurum gıda, inşaat malzemeleri ve manifatura gibi malzemelerin temin edildiği önemli bir merkezdir ve 1960 yılında Tortum Hidroelektrik Santrali açılmıştır.

1950-1960 yılları arasında Erzurum'da birçok otel işletmeciliğinin açıldığı, canlı hayvan ticaretinin yoğun olarak yapıldığı aynı zamanda manifaturacılık ve gıda toptan dağıtımının yoğun olarak yapıldığı görülmektedir. 1953 yılında Palandöken Un Fabrikası, 1955 yılında Doğu Konserve Fabrikası, 1955 yılında Erzurum Çimento Sanayii Türk Anonim Şirketi, 1956 yılında İlaç Kontuvarı Kollektif Şirketi yine aynı yıl Şerefiye Un

Fabrikası açılmıştır. 1957 yılında Daphan Un Fabrikası, Kurşun Lastik Fabrikası ve Doğu Sineması açılmıştır. 1959 yılında ise BP Servisi Petrol Acenteliği açılmıştır.

KAYNAKÇA

BCA, 490.01.366.1540.1.

Cumhuriyet Arşivi, **22.02.1939 Tarihli Erzurum İl Kongresi Dileklerinin Genel**

Sekreterliğe Sunduğu Rapor, 490.01.494.1988.2

ERŞA, **Doğu Cumhuriyet'in 15. Yılında**, 43.

ERŞA, **Erzurum'un General İsmet İnönü' den Dilekleri**, Varlık Matbaası, Erzurum 1935.

ERŞA, **Erzurumluların Büyük Başkanımız General İsmet İnönü'den Dilekleri**, 1935.

ERŞA, **Modern Türkiye' da Kalkınan Erzurum**, 1955.

TAO, **Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Kararları**, 1950-1960.

TBMM Zabıt Ceridesi, D:10, c1, 24.5.1954, s.26

TOA, **Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası İç Yönetmeliği**, 25.9.1975.

TOA, **Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Kararları**, 1950-1960.

KİTAPLAR

Albayrak, M. (2004), **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946- 1960)**, Ankara, Phoenix

Yayınevi.

Avcıoğlu, D. (1986), **Türkiye'nin Düzeni**, c.2, 12. Baskı, Ankara, Tekin Yayınevi.

Burçak, R.S. (1988), **On Yılın Anıları(1950-1960)**, Ankara, Kişisel Yayınlar.

Celal, B. (1969), **Başvekilim Adnan Menderes**, Der: İsmail Bozdağ, Baha Matbaası.

Eroğlu, C. (2014), **Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi**, İstanbul, Yordam Kitap.

Fındıkoğlu, Z.F. (1970), **Fahri Erzurum Şehirleşmesi ve Sosyolojik Belirtileri**, İstanbul, Tortum Kalkınma Derneği Neşriyatı.

Gecikli, R.M. (2010), **1946-1960 Yılları Arasında Erzurum' da Siyasi Hayat**, Ankara,

Atatürk Araştırma Merkezi.

Karpat, K. (2017), **Türk Demokrasi Tarihi**, İstanbul, Timaş Yayınları.

Küçükkuşurlu, M. (2020), **Geçmişten Günümüze Erzurum Hanları**, Erzurum, Erzurum Teknik Üniversitesi Yayınevi.

Küçükkuşurlu, M. (2018), **Sorularla Erzurum Tarihi**, Konya, Çizgi Kitapevi Yayınları.

Küçükkuşurlu, M. (2012), **Türk Siyasi Tarihinde Erzurum (1923-1950)**, Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi.

Nezih, H. (1932), **50 Yıllık Oda Hayatı**, İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası Neşriyatı, İstanbul,
Sanayii Nefise Matbaası.

Polatoğlu, M. G. (2021), **Cumhuriyet Döneminde Erzurum'da İmar ve Kalkınma Faaliyetleri(1930-1980)**, Erzurum, Fenomen Yayıncılık.

Şahin, H. (2009), **Türkiye Ekonomisi**, 10. Baskı, Bursa, Ezgi Kitapevi.

MAKALELER

Balcı, M. ve Karadeniz, Y. (2018), “*Çiftçiye Topraklandırma Kanununun Siyasetteki Muhalif Oluşuma Etkisi ve Demokrat Parti'nin Kuruluşu*” **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 275.

Karadeniz, Y. (2018), ”Çok Partili Hayatın Dönüm Noktası: 1950 Seçimleri”, **Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (12).

Küçükkuşurlu, M. (2020), “Osmanlı Devleti Döneminde Erzurum Ticaret Odası: Açılış ve İlk

Faaliyetler”, **Erzurum Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi**, (1).

Raif, S. (1925). “Ticaret Odalarına Verilen İmtiyazlar Fazla Değil Midir?” **Meslek Gazetesi**.

SÜRELİ YAYINLAR

Demokrat Doğu Gazetesi

Demokrat Erzurum

Erzurum Gazetesi

Hürsöz Gazetesi

Milletin Sesi Gazetesi

Milletin Sesi Gazetesi

Milliyet Gazetesi

T.C. Resmi Gazete

Ulus Gazetesi

Varlık Gazetesi

WEB SİTESİ

<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr> (Erişim tarihi: 18 Eylül 2022)

SÖZLÜK

Hançerlioğlu, O. (1976). **Ekonomi Sözlüğü**, Remzi Kitapevi.